hrvatske narodne pripovijetke iz vojvodine

balint vujkov

BALINT VUJKOV

HRVATSKE NARODNE PRIPOVIJETKE IZ VOJVODINE

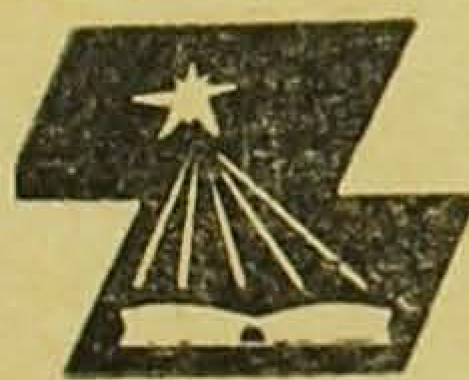
BIBLIOTEKA
ZENIT

1.

ZENIT
IZDAVAČKO REKLAMNA I PROPAGANDNA ZADRUGA

HRVATSKE NARODNE PRIPOVIJETKE IZ VOJVODINE

SAKUPIO I OBRADIO
BALINT VUJKOV

ZENIT / SUBOTICA / 1960.

OD ISTOG PISCA

CVIĆE I KAMEN — bajka

Vlastita naklada, Subotica, 1936.

BUNJEVAČKE NARODNE PRIPOVITKE

»Hrvatska Riječ«, Subotica, 1951.

HRVATSKE NARODNE PRIPOVIJETKE (Bunjevačke)

»Bratstvo-Jedinstvo«, Novi Sad, 1953.

BAJKA O MRAVLJEM CARU

»Minerva«, Subotica, 1953.

HRVATSKE NARODNE PRIPOVIJETKE (Bunjevačke)

»Sloga«, Zagreb, 1957.

ŠALJIVE HRVATSKE NARODNE PRIPOVIJETKE

(Bunjevačke)

Rukovet, Subotica, 1958.

HRVAŠKE PRAVLJICE

»Mladinska knjiga«, Ljubljana, 1960.

GRAFIČKA OPREMA: GUSTAV MATKOVIĆ

ĐURĐINSKA GRADINA

Da ste došli od Male Bosne morali bi prići nuz do' priko one grede, koju svit zove Gradina. A išli ste već priko nje kolima? Dobro.

Jeste opazili da točkovi tamo drugačije zvone?! Čovik osića da zemlja nije šuplja, štogod čvrsto je pod njom, a ni taj brig nije taki ko da ga je bog lupio iznad dola.

Stari ljudi su pripovidali, da se ispod grede dugo povaljivala nika kamena koza. Jedan je ćuši ovamo, drugi onamo, da mu ne smeta pri oranju, dok jedared nisu došli niki Turci. Napitali za kamenu kozu, naprtili je na kola i nikom ni rič: odeše ko da i' nikad nije ni bilo. Posli se čulo da je u kozi bilo silno blago.

Svit pripovida, da je na toj gredi kadgod bio turski grad. Zato valjda tamo zemlja zvoni i pod praznim kolima, pa zato tu gredu i zovu Gradina. Ko zna?! Evo, onaj put što iz dola vodi onako usičeno priko Jaramazovićeve grede, stari ljudi su zvali Demerkapija.

Šta je i kako je, ja vam to ne ću kazati, a to i ja znam, da su tu kadgod Turci gospodarili. Vi cigurno ne znate, a ja znam i ko je odud istir'o Turce. Aničić Ilija je istir'o i poslidnjeg Turčina.

Im'o je vilovskog konja. Puši stivu lulu, pa kad je zapali on krene, i dok je ne ispuši, na vilovskom konju priko noći ode tamo i natrag do onog mista di planine gore u plamenu.

Bio je čakundida čak mojoj majki. I ona je bila još pomalo vilovske povrze. Sav okoliš je to znao. Poznavala se po tom, da je imala tri reda zubi i doli i gori, a sve zube u ustima je imala kutnje.

Kadgod se o tom više pripovidalo, pa su stariji ljudi pamtili sve i o Gradini.

Ja sam u mladosti još sluš'o o tom. Tako je na blagovist jedna mlada išla s ditetom na salaš. Morala je prići priko Gradine. Ona tamo, kad se na gredi iznenada otvori podrum. Baš je bila sama s ditetom u povoju, al' se nije uplašila. 'Di bi se plašila, kad u podrumu sidi dida s kosom do zemlje, nuz njeg gore dvi velike sviće, a svud okolo hrpe i hrpe dukata.

— Nosi koliko ti srce zaište, — viče dida iz podruma.

Mlada utrčala, pa će nagrćati u nidra i u pregaču. Uzela je koliko je živa mogla poneti i biž! Bila je već na Gradini, kad se sitila za dite. Obazriće se, a podrum već zatvoren. Nestala vrata ko da i' nikad nije ni bilo, a dite ostalo u podrumu.

Od radosti evo žalosti. Odnela je kući blaga i blaga, a što to vridi kad nema diteta. Nije ga još ni odbila od sise — kako će dite živiti u podrumu s didom?!

Muka i žalost. Vrime prolazi, ona badava obalazi Gradinu, od podrumski' vrata ni traga, makar je noktima kopala zemlju.

Valjda bi sirota i prisvisla od tuge i nevolje, da joj nije došlo na san, da će se podrum opet otvoriti za godinu dana.

Jedva je živa dočekala drugu blagovist. Kad tamo, a podrum opet otvoren. Tamo je i dida, opet gore njegove dvi sviće, hrpe dukata još i veće, a dite se sigra sa zlatnim novcima. Živo i zdravo, ta lipo, da ni kod matere ne bi bilo lipče.

— Nosi dukata koliko 'oćeš! — dida opet dočekiva mladu.

Nek on dočekiva nju kako 'oće, a ona skočila u podrum i zgrabila dite pa se nije više ni obazrla. Kažu da se od tog vrimena dida nikad više nije javlj'o.

MIJANA U CRKVI

U jednom selancetu popo se propio do crne zemlje. Svit se odbio od crkve, a on nikako da izbije iz mijane. Jedna crkva jedna i mijana, samo crkva dobra a mijana gotovo da se sruši.

— Popo moj rođeni, di ćeš piti kad se moja mijana sruši?! — jedared će mijandžija.

— A ko će dati na veresiju kad ni tebi ne plaćam bar godinu dana, — kaže popo ko na ispovidi.

Mijandžija bi to kaz'o i sam, al' kad je popo već tako iskren, onaj će kazati šta je naumio.

— Popo moj rođeni, u toj tvojoj crkvi i tako samo vitar ćarlija, a ja nemam snage da zidam novu mijanu, neg znaš šta sam ja smislio: da ti meni izdaš crkvu za mijanu.

— Jesi pametan?! Tako štogod svit još nije čuo!

— Nek čuje, jel se meni čini da svit nije čuo ni za popu koji pije na veresiju, a nuz njeg živog ni ker da priđe crkveni prag.

— Divaniš ti štogod! — popo će opet ko na ispovidi.

— A slušaj kako ja mislim: ist' pit' ćeš imati koliko ti pod kožu stane, a još će ti i svit dolaziti u crkvu pa ćeš moći misiti i pridičiti ako baš zaželiš da zanat ne zaboraviš.

— Divaniš ti štogod! — popo će opet ko na ispovidi.

— Moj divan nikad nije prazan, a ni tvoj trbu' ne će biti ako me poslušaš.

— Kad ja nisam posluš'o pametnog čovika?!

— Vidiš, vidiš, popo moj rođeni, kako si pametan. A vidi još ovo: nigdi bolje strije za mijanu neg tvoja crkva. Ti ne ćeš morati iz kuće da te svit gleda pijanog,

ja ću ti na noge doneti sve. To je za tebe dobro. Imaš one velike svetnjače pune svetom vodom i dobre klupe. To je za mene dobro. Kad koji novčan gost posustane, ja ću mu glavu u svetnjaču, pa kad ga dobro zamočim u tvoju svetu vodu, opet će moći pit' i trošit'. Kojem ni to ne pomaže taj će se ispavati na kojoj klupi.

— Divaniš ti štogod, samo da ne prigrađivaš i dozi-đivaš štogod.

— Ni govora. U jednoj ispovidaonici ću držati vino, u drugoj rakiju, a tebe ću dvoriti u pridikaonici. Sve ko skrojeno. Ako ne pristaješ, ja za koji dan zatvaram mijanu da se slime ne bi srušilo na moj vrat, a ti kasaj po okolnim selima i traži 'di ćeš naći veresije.

Kako bi on to radio?! Još da pukne glas o njemu po drugim selima, pa da dođe biskupu u uši i evo nevolje.

— Još sam mislio ovako, — kaže mijandžija, — mista ima dosta, pa ću nediljom priređivati kolo za mladež, tako će ti i ženski svit dolaziti u crkvu.

Šta će popo na taki pametan razgovor već pristane. Živi on sad i uživa u svojoj crkvi ko nikad dotle. Mijana krenila ko bisna, puna crkva svita, a popo misi kad u zoru kad u ponoć. Ne smeta mu ni što vorgule pod misom sviraje kolo, jel ga mijandžija dvori da ni cara ne bi bolje.

Popi pala kašika u med pa sve dubi. Čovik se pomladio od dobrog života pa se nediljom još i u kolo 'vaća. Tako jedne nedilje poslipodne kolo će baš početi kad će vrag naneti ne ma koga već glavom biskupa.

— Vidi ti ovog mog pope, — biskup će kad je karuca zaustavio prid crkvom. — Ko je lud to kaz'o da se svit odbio od njeg, kad i na rano večernje nagrće cilo selo.

Biskup se obradov'o al' kad je uš'o u crkvu pa čuo kako na vorgulama roji bunjevačko kolo, on samo zine:

— Dobro ja to vidim?! Jesam ja u mijani?!

Zinio biskup, zinio i svit, a popo kad je vidio kako svi ćute ko zaliveni, poskočio i podviknio baš ko da je u kolu:

— Magarci jedni, krave božije, kad je crkva, što ne kažete da je crkva?! Da slučajno ja nisam tu prisvitli biskup bi još mog'o pomisliti da se zabunio!

MEJDAN S DVI BUVE

Ja bogat ko vo rogat. Imam svega a nije mi nidočega. Okenjkavio pa mi ne pomaže ni rakija ni kuvano vino. Vidim: snage sve manje. Šta ću neg se tući, pa el da ojačam el da poginem, samo da ne venem dalje.

Vidim: iđe baš glavom Senjanin Ive.

— Iđeš — e ne ćeš dalje!

Za pojasom mi prazna tikva, naoružan sam da bolje ne mož' bit! Nek on buba buzdovanom, ne dam se ja ni do'vatiti. Nek me udari mudra glava, kad sam gojan ko slamka sa strnike, pa odletim od samog buzdovanog vitra. A kad ja njeg maznem praznom tikvom glava mu zvoni ko crkveno zvono.

Dilim mejdan s tak'im junakom sve do podnoć kad jedared os'tim: naprezanja dosta, nožice klecaje. Nije to od šale, od gladi je. Šta ću se misliti kad mi je torba u džepu od prusluka, prusluk u naprstku, a naprstak pod noktom.

— Daj ti samo, Senjanin Ive, iščačkaj mi sabljom ovo crno ispod nokta, pa onda biž el se pokori, — kažem mu ko čoviku.

On dobrog srca, pošten — ta ne bi bio Senjanin Ive da nije taki — posluša me. Na njegovu nesriću. Ta torba je od pamtivika najskuplja stvar u našoj kući. Kad sam ja istres'o iz nje tri mrvice kruva, koje je ostavio još moj pokojni dida kad je poslidnjiput prosio s tom torbom, pa použn'o tu bogatu užnu i onda lupio Ivu tikvom, on me samo zamolio da mu kažem je l' još živ.

Dobrom čoviku vraćam dobrotu, pa mu kažem:

— Slučajno si još ost'o u životu.

Dositio se siroma': čerez svoje dobrote taki junak mož' još doć' do sramote od ovak'og rizanca od čovika. Nema šta, već on uzjaše vatrenog vranca da me prigazi i u zemlju satare.

Otkud meni konj?! Ne kažem da nisam silno bogat, ta nisam zalud i ja čitavog života prosio s tom torbom, al' konj se ne zobi iz tak'e zobnice, a kako ću pišice protiv vranca?! Al' je tu srića! Evo guska. Nabobo se u kukuruzištu, pa se gega i misli: šta je car naspram mene?!

— Sad ću ja tebi pokazati tvoje carovanje, bogu bogovanje a Ivinom vrancu šta je ovaki pernati bilac, makar si mi nepotkovan, nezauzdan i neosedlan.

Uzjašim ja guska i kad sam ga omamuz'o on leti u kob vrancu, zinio pa sve duše ko da kaže:

— Proguniću te, proguniću te!

Mora da se i vranac uplašio, jel kad je on dunio kroz nozdrve očup'o mog bilca, sve perje razvijava s njega ko vijar. Gusak ost'o go ko oparen. Kad se dositio nevolji, stres'o me u dikicu i čičak, da sam pomislio da mi sa hiljadu igala krpe kožu, pa me još stražnjom nogom maznio u nos ko pravi konj, i dreknio:

— Ja se ovaki go nisam ni rodio, a ne da ću od stida i srama ovaki živiti i po svitu ići. Iđem da skočim u prvu vodu, pa nek se zadavim!

— Jesi l' čuo ludog divana? — kažem ja Senjanin Ivi ko čoviku. — Kako će se zadaviti kad je još u jajetu naučio plivati. Bolje da je pružio vrat da mu sa tom dobrom sabljom ocičeš glavu, pa da skuvamo dobar paprikaš.

Dobar čovik — ta ne bi bio Senjanin Ive da nije taki — dotle me u svemu posluš'o, al' kad sam to izustio ko da nije više taj čovik prida mnom.

— Šta ti brbljaš da ja mojom junačkom sabljom skidam glave guskama?! To ti neću prostiti ni na onom svitu!

Ja mu priporučio guskovu, a on sablju suče pa će moju glavu skidati.

— Da sam ja kojom srićom junak ko ti, ja sablju ne bi sramotio ovako ludom glavom ko što je moja, — poč'o ja plesti, al' on ko da je ogluvio i oslipio.

Tribalo je meni spominjati njegovu sablju? Buzdovan pravi vitrinu čim Ive zama'ne s njim pa me oduše isprid sebe, al' sablja siče kroz vitar, naće mi ovo malo vrata.

Nevolja je privelika, lipo ću Ivu moliti:

— Kako bi' ja tebe vrid'o, ludi čov'če?!

Samo mi je još to tribalo da ja lipo progovorim. Sad je samo nasrnio:

— Još niko živ me nije krstio ludim, zato ni ti ne ćeš ostati živ.

Vidim: nema druge pomoći osim u junačkim nogama, al' se dositim da su u mene dvi, a u vranca čet'ri noge pa se po zemlji ne će izneti glava. Nema drugog spasa neg se bržebolje do'vatim prvog drveta. Srićno se popnem, al' se Ive raspalio pa će za mnom. Šta ću sad, već ga privariti.

— Znaš ti, brate, da ja nisam čovik već pile, pravo goluždravo pile. Lip glas će pukniti o tebi kad se pročuje da Senjanin Ive junačkom sabljom lovi piliće po drvetu.

Šta je na to kaz'o to on zna, jel ja nisam im'o vrimena da ga saslušam. Onda sam samo vidio da sam u švračijem gnjizdu kad je matora švraka viknila:

— Šta s počela nisi kaz'o da si pile pa da se junak ne bavi s tobom gotovo čitav dan, a ja se već odavno nisam osladila pilećijim batakom!

Ljudi, tribalo je meni tražiti nevolje nuz tako lip život na prosjačkoj torbi, na kojoj se naživio i nauživ'o i moj otac i moj dida! Vidim: sad će me progutati švraketina. Odozdol junačka sablja, odozgor švračiji kljun. Bar da je torba veća da se sakrijem u nju. Već vidim, sad jedared nema spasa, kad se sitim da ja znam i kojikak'a smušavanja i vragolije. Švraka već ziva, a ja se pritvorim u zrno kukuruza. Nek me guta kad će me već progutati al' ovako ću bar ostati čitav, ne će mi skiniti glavu ko

sablja Senjanin Ive, nit će me raščapati kljunom i noktima ko što bi me udesila da sam ost'o u čovčijoj koži.

Lipo me je i progunila. Baš me briga, samo kad sam ja zdrav i čitav u kukuruzovoj košuljici. Ne samo to: os'tim ja da i letim. Vidi, vidi, šta sam ja doživio: nemam krila a letim po svitu.

E, baš sam ljubopitljiv šta je sa Senjanin Ivom? Uzmem iglu i probušim švrakin burag. Ona leti — ja gledam kroz jamicu. 'Oćeš lipčeg života i uživanja! Ivu ne vidim, al' vidim štogod drugo čemu se nikad nisam nad'o.

Skače buva od jednog sela, pa priko švrakine glave čak do drugog sela. Skoči otud, pa opet priko švrakine glave ode čak do trećeg sela.

— Šta je ovoj? — mislim ja. — Da ta ne prkosi švraki?!

Baš sam poč'o uozbilj razmišljati kad ugledam Senjanin Ivu. Mamuza vranca da mu sve dlaku skida i sa sabljom trči uzduž i popriko.

O, ljudi ljucki, al' sam ja zamutio vodu! Koga hajči Ive: mene el buvu?! Probušim iglom drugu jamicu, treću, pa tako redom al' nikako da vidim jasno kad buva jedared skače ovamo, švraka leti onamo, a siroma' Senjanin Ive ko da pravi zečji štrkalj. Šta ću, već se onako u kukuruzovoj koži počnem migoljiti iz švrakinog buraga, pa se popnem u kljun. Ćoretaću lipo ko iz pendžere. Dobro sam izmislio, dobro je dotle i išlo, al' švraka kljun ne otvara, već ga steže ko da sve blago svita drži u njemu.

— E, ne će sa mnom vladati još i jedna matora švraka, — ja se na kraju i rasrdim.

Uzmem iglu i švraku u jezik! Koga ne bi zabolilo kad mu iglu do korena zadodaš u jezik?! Zine švraka, a ja ću pogledati. Što je zinila nek joj je, al' zatim zajaukala i kad me je onda ispljunila, valjda je još i iglu bacila za mnom.

— 'Oćeš ti biti ljubopitljiv kad si se jedared živ izmak'o od smrti, — kažem ja sam sebi.

Ni traga ne će ostati od mene kad se s tolike visine lupim o zemlju. Vidim: tu drugog spasa nema već zažmurim da bar ne vidim kako ću umriti, i jedared samo os'tim kako sam se lupio.

Kad sam se obazr'o — a ja lipo vidim kako sam pao iz vrućeg zapećka s dobre opaklije, a kad sam se sasvim trg'o iza sna onda sam na vratu u'vatio ne jednu već dvi buve, a svaka ko zrno žita.

KAKO SU VIDAKOVIĆEVI POSTALI LEMEŠI

Stari ljudi su govorili da smo se mi doselili ovamo da granicu branimo od Turaka. Kad Turci nasrnu sve muško skače u opanke a sablja već ko da je srasla s rukom.

Jedared car iz Beča ratov'o s Turcima pa su ga oni nadjačali. Car biži na karucama, Turci mu za petama, kad jedan Vidaković vidi da je sa točka ispala čivija. Nek točak spadne car ode u turske ruke, jel nadaleko nigdi salaša da se uzme druga čivija.

Šta da se radi?! Vidaković se nije mislio — turi prst misto čivije i tako trči nuz kola. Točak otkine jedan prst, Vidaković zadiva drugi, pa treći al' točku ne da sa osovine. Kad je osto samo palac karuca srićno stignu do njegovog salaša. Car dobio čiviju i spasio glavu.

— Nek se ja srićno do'vatim kuće darivaću te da ćeš živiti kako ne bi ni da ti misto svakog prsta ruka izraste. Prvom prilikom mi se javi u Beču, — car zafaljiva Vidakoviću.

I nije zaboravio na njeg. Vidaković posto prvi lemeš među Bunjevcima, dobio zemlje i marve da je mog'o živiti da više ni prstom ne makne.

Taki je bio taj car, a da vidimo kaki čovik je bio njegov sin. Dogodilo se da su Turci opet nasrnili, al' je stari car već umro, pa ratuje njegov sin. Umro je i onaj Vidaković koji je starog cara spasio, al' je iza sebe ostavio sina ko grom. Čovčina jaka, srce još jače: kad on da tvrdu viru ne boj se da će popuštiti.

I šta će se opet dogoditi?! Turci i sad nadjačali, mladi car spašava glavu na karucama, mladi Vidaković ga prati, kad jedared opazi da se čivija izgubila. Ne čeka da ga

sićaju šta mu je otac radio već zadiva prvi prst desne ruke misto čivije, meće drugi i sve redom dok nisu srićno došli do njegovog salaša. Osto brez i jednog prsta na desnoj ruki, a Turci nisu daleko pa vidė ko sad spašava bečkog cara.

Kad su karuca došla do Vidakovićevog salaša i srićno se naoružala čivijom car će dalje, a s njim bi na karuca i Vidaković. Od Turaka se ne mož' braniti kad nema ruke kojom je sablju držo, a zna šta ga čeka ako car umakne a njega u'vate, jel će se Turci na njemu osvetiti. On bi na karuca a car ne dá.

— Konji će lakše bižati s manje tereta.

— A šta ću ja ovaki bogalj s Turcima?!

Car se nije dugo mislio. Trgne sablju i Vidakoviću ociče ruku do ramena.

— Kaži njim da sam te prisilio a kad dalje nisi 'tio nuz mene, da sam ti ruku ociko. Ne boj se ja ne ću zaboraviti na tebe samo da se srićno domognem mog Beča.

I tu dalje nema razgovora već car kandžijom konjima među uši i ode, a Vidaković nek gleda kako će izać' na kraj s Turcima. Kršten a nekršten ako je čovik on nije ker, pa i mladi Vidaković imo sriće da su Turci bili ljudi od duše. Ne samo da su mu povirovali neg ga još i požalili.

Tako Turci a da vidimo mladog cara. Polak obećanja je držo — nije zaboravio mladog Vidakovića a bolje da ga se nikad više nije sitio. Ne da ga je dariv'o već sirotog čovika napastuje da ga istira iz svita.

— Da nisi kome pisnio da sam ja bižo isprid Turaka, jel ako odaš tu sramotu ja ću te živog derati.

Tako mu priti, al' ne zna car iz Beča da život nije šala. I šta će se dogoditi?! To što mladi car nije ni klapio. Opet će se ratovati s Turcima oko Vidakovićevog salaša.

Nek ratuje — Vidakovića se to baš ništa ne tiče. Nema desne ruke ni da kruv zaradi ne da bi išo u rat, a ne boji se ni Turaka jel ovi znadu da on mrzi cara iz Beča.

I šta će se dogoditi?! Turci i opet nadjačali, mladi car i opet biži na karucama. Sad mu doduše nije ispala

čivija, dobro je izmako isprid Turaka al' kad je došo do Vidakovićevog salaša konji se podivljačili od silnog kandžijanja, navili karuce na jedan panj i satrli točak. Ispo car iz karuca ko trula bundeva. Šta će sad?!

Utrčo u salaš i viče za pomoć a Vidaković s jednom rukom već ga čeka. Car prid njeg a onaj plače da sve zemlju poliva suzama. U cara je srce baš pogano, al' se iznenadio kad je vidio kako ga Vidaković dočekiva. Car iz Beča misli da ga Vidaković žali.

— No nemoj sad plakati — car će još ko tištiti Vidakovića — već bolje gledaj kako ćeš me sakriti, jel drugog spasa nemam. Nek je zaboravljeno sve što je bilo među nama, a ja ti sad jedared ne ću zaboraviti na dobroti samo mi spašavaj glavu od Turaka.

— Od nji' 'oću, od nji' oću', — kaže Vidaković al' plače još jače.

— Šta onda plačeš?! — car iz Beča će.

— Ta ne plačem ja zato što si opet u nevolji, — Vidaković će mu i kazati kad ga pita — već zato što nemam desne ruke da ti sa sabljom skinem glavu i ne kaljam ruke, a ovako te moram zadaviti ko kera ovom livom rukom.

B A B I N J E Z I K

Posli berbe novi zet došo babi.

— Faljen Isus, babo moja.

— Hm-hm!

— Šta mi radiš, babo moja?

— Vadim špice iz tikava, vinom nek njim puna glava, mladi zete. Hm-hm!

— Lipo-lipo! Vinom nek su nalivene, u tvog zeta izlivene, babo moja.

— Hm-hm!

— Babo moja, daj mi tikvu dobrog vina.

— Dala sam ti curu moju. Hm-hm!

— Uzo sam je, babo, i sam — bar da nisam!

— Vrati mi je. Hm-hm!

— Otmi mi je, sama natrag ne će babo! Otmi, babo, da te ljubim i poljubim. Od nevolje spasi mene, okuj rđom sama sebe, babo moja.

— Šta ti teška cura moja, mezimica materina?! Hm-hm!

— Kako došla našem dvoru, dala ime svakom stvoru, babo moja.

— Kako-kako?

— Svekre-babo, kozja brado!

— Lipo-lipo!

— Svekrovača raščupača!

— Lipo-lipo!

— Zauvača ko krmača!

— Lipo-lipo!

— Jetrovača rasturača!

— Lipo-lipo!
— A diverac kao kerac!
— Lipo-lipo!
— I tebi je ime našla, babo moja.
— Kako-kako? Hm-hm!
— Baba-baba-baburača, u nje jezik trn od drača!
— Evo zete, svi' tikava, nek njoj pukne luda glava. Vino popi, tikvama je lupaj-lupaj, nek upamti cura moja kak'u babu imaš zete. Hm-hm.

JE L' JE CAR PLEMENITAŠ

U Boke se ni našel ni jen 'Orvat koji ne bi bil nemeš, plemenitaš. Ako si se štel pogostiti samo otiješ k 'Rvatu u Boku. On te je dočekal pri sv'e 'iže z opreti vrati:

— 'Odi sim pa jeđ i pij, naj gladovati i žedovati.

Tako je to bilo. Bili su gizdavi da su tak živeli i svakoga su rado dočekali.

Jedared nji' dva 'Orvata iz Boke divanidu pa jedan veli:

— Kaj ti misliš, je l' car Franjo Josip možda plemenitaš?!

Onaj drugi se zamisli ko da su mu otec i mati mreli pa na kraju odgovori:

— Teško, teško!

— A mi pak jesmo!

S P A H I J A   I   V R A G

Jedan spahija jašio po svojem imanju i zabaso u guste šume.

Šta je to: ko da se goveče otima?! Naćuli uši — opet se čuje lupa papaka i niko marvinsko duvanje. Pojaši on na glas i kad stigo u niki gustiž divije loze ima šta i da vidi: vrag se zapleo rogovima i nikako da se iskobelja iz loze. Rogati će urlikati, pleziti se i papkama udarati prama spahiji, a ovaj se nasmije:

— Šta ti misliš da ću te ja sad zaulariti el živog derati?! Oslobodiću te, rode, osloboditi, samo se ne koprcaj.

Daj on bricu pa siči livo, siči desno i vraga oslobodi. Još ga od trunja čisti.

— Zaišti što ti srce zaželi, tvoje se ne zaboravlja — kaže vrag spasitelju.

— Šta da ištem?! Ništa, već da budemo ortaci.

— To da nikad više nisi izustio, ako ne želiš sebi srmtnu nevolju, — siroma' vrag se uplašio, pa se sve obzire.

On se plaši, a spahija se samo smije:

— E, moj rode, zar ti misliš da ja nisam radio vragovski poso?! Ne misliš valjda da sam posteć' snoktio ovoliko bogatstvo.

On tira svoje a vrag njemu lipo ko čoviku:

— Slušaj ti šta ja tebi kažem: drugo je to vragovski poso raditi, a drugo je to s vragovskom rukom zajedno mutiti i razmućivati. Šta veliš na to ako se mi jedared zazubamo, pa ja okrenem tvoj kožu' naopako?!

Vrag ga lipo svituje, al' spahija samo zaintačio svoje. Kad ne pomaže rič, vrag samo ma'ne repom:

— Hajde!

Nisu daleko išli kad naiđu u jednoj baruštini na stara kola. Davno su morala zapasti u blato, ta svud su već zarasla u šaš i rogozu.

— Ajd' izvuči ta kola — vrag pokaže repom.

Spahija ko bik, pa ko veli baš da od šale pokaže rogatom šta mož' snaga. Ni ne zasukiva se, al' kad se već naznojio, on će i konja nuz rudu, al' kola ni makac!

— No, jel l' to poso za ljudsku ruku?! Vidi sad šta mož' vragovska! — rogati će se laćati posla.

Repom ma'nio — kola sama izlaze iz ritine.

— Ožednio si, dobro će ti pasti malo mlika.

Ne čeka šta će spahija kazati, već povuko po rudi a iz nje lije mliko ko da orijaško vime muzi. Rogom podigo kola, a papkom počo okrećati točak na kolima. Kako se okreće iz svake špice ispada pile. Otkine livču, lupi je o zemlju, a među pilićima kvočka.

— Nek je i pivaca, da te ima ko buditi ako u šumi zaspeš, — kaže još, pa rudu slomije ko prut.

Koliko komadi toliko pivaca oko spahije.

— Vidiš sad da naše ruke nisu za ortački poso?!

— A ja bi' baš to i ništa drugo.

— Dobro.

Vrag samo to kazo i krene. Šta će spahija već za ortakom. Nisu dugo išli kad na jednoj ledini naiđu na obišenog čovika. Vidi se da je bio svinjar. U zemlju zadiveno bičalje, a na kajišu od biča obišen čovek.

— Šta veliš na ovog — je l' se zgodno obisio?! — vrag će početi razgovor.

Spahija samo gleda: kako će se čovik obisiti na to bičalje kad mu nije ni do kolina?! Kogod ga je moro zadaviti i onda obisiti na to nisko bičalje.

— Ajak! Sam se ovako obisio, ja sam mu samo pomogo, jel mi se narugo.

— Kako si to uradio?!

— To su naši ortački računi.

Vrag ništa više da kaže. Spahija ga čukljika po jeziku, al' vrag drži jezik za zubima. Šta mož' spahija, kad ni on ne će da popušti, već kaže:

— To nije moguće.

— Veliš? A ja tebi kažem, čokot je baš nizak, al' ćeš se ti i na njega obisiti ako se ja samo našalim s tobom.

— To nije moguće.

— Ti onda iđi kući, pa razmisli dobro, a ja ću ti se već javiti kad bude vrime.

Vrag to kazo, smoto rep oko sebe ko da se kabanicom zagrće, i bilo vraga — nema vraga.

Šta će spahija već se vrati, pokupi pilež da ne propadne u šumi, pa ode kući. Iđe-iđe, al' mu vrag nikako ne da mira. Sve se misli šta bi nastvaro da onaj oće u ortakluk. Bogat je i ovako, al' s takim ortakom bi i blato na putu pritvorio u zlato. Mislio o tom, al' ne mož' zaboraviti ni kako se svinjar obisio na to nisko, tanko bičalje.

Dok nije došo do kuće napolak osidio.

— Šta je to s tebe, i otkud ti ovi čudni pilići, kvočka i pivci?! — žena ga dočekala.

Kaže on sve po istini, pa i to kako mu je vrag zapritio, da bi se obisio i na čokot, ako on to udesi.

— Mani se i kani se i divana o tom, — žena ga s'vituje ko i drugo pametno čeljade.

— E, ne ću, već baš da probam!

Nek žena kumi, nek priklinje, ništa ne pomaže. Skinio ular s prvog vola i ode u vinograd. Šta će sirota žena već za njim. Izabro najniži čokot, lego pod njeg, ular sebi na vrat a kraj vezo za čokot, pa sve podvikiva:

— E, baš da vidim kako se možem ležećki obisiti!

Nije to ni izustio već se počo koprcti, pa otimati i ular se zateže ko da se zmija mota oko vrata. Žena skiči, pa da će pomoći s jedne strane, on se kobaca na drugu, i već jezik izbacio, oči mu iskočile, kad se najedared zubima do'vatio ulara. Prigrizo ga ko konac, pa skoči i biž' u dvore. Ne obzire se ni na ženu, ni na sramotu od sluga, već samo praši što dalje od čokota.

— Av bog ga ubio iz ortakom! Ženo moja, da nemam zube ko kurjak ti bi me sad već mrtvog skidala s čokota — sve plače kad je žena ušla.

— Šta je to bilo s tobom, govori ako boga znaš!

— Šta je bilo? Zar ti nisi vidila?! Čim sam ular pribacio priko vrata a vrag tamo s vilama. Paroške od vila upačio pravo u oči, pa bi samo da mi izbode oči. Ja se otimam, a on samo traži oči u glavi, i dok se nisam dositio, ja se gotovo ugušio.

Žena sluša pa sve ne viruje.

— Čovče moj, nisam ja vidila nikog, a najmanje vraga.

— Ne vidile ga više nikad ni moje oči.

— Ako ti je to želja, ja je moram ispuniti, jel sam ti obećo da se tvoje ne će zaboraviti, — rogati se na to stvorio u sobi.

Dok spahija i žena nisu došli sebi, on se već zagrnio repom, i bilo vraga — nema vraga.

Nema više ni pripovitke, al' čokota imam na pritek, naće se i koji ular, pa kô želi da se uortači s vragom, nek prvo proba kako je to s ularom na vratu pod čokotom.

O P A K K R A L J

Slušo sam od stariji' ljudi, pa i od taki' koji su škule učili, da mi Bunjevci nismo upamtili svog kralja već smo uvik imali tuđina. Da je ko ako je čovik nevolje s njim nema, al' kad je opak pa još tuđa kost onda u srcu dvared nije ko svoj. Mi tak'om ni da se priklonimo ni da se poklonimo.

Rič je baš o jednom tak'om kralju. Davno je to bilo, već mu se ni ime ni kolino ne pamti, al' je bio opake ćudi, za nas i naopake, žive ni da nas vidi, a mi njeg ni mrtvog.

I šta mu je jedared palo na pamet, već da još obalazi naša sela i varoši. On prolazi — svit ćuti. Istirat ga ne možeš — radovat mu se još manje. On gleda — nije luckast da ne vidi — pa će jedared laniti:

— Kažite, šta vas boli?!

On pita a svit ćuti ko da jezik nikom nije izrasto u ustima.

— Kažite! Ja ne znam za šalu ako ko ne posluša!

Svit opet ćuti. U kralju mora da je đipila pućija krv, najedared pocrvenio — poplavio u glavi i kad je onda dreknio:

— Obisiću svakog desetog ako ne kažete šta vas boli! Zivajte, el da vas davim!

Kad je tako jedan dideskara istupi:

— E, kralju, glavo okrunjena, baš nas to najviše boli što ti ne smimo ni kazati šta nas boli!

MAGAREĆIJE PIVANJE I KEREĆIJE OTPIVAVANJE

Siromašak imo dva magarca, kera i bravca. Na magarce naiđe ludi sat: jedared se site da bi se dobro bilo ženiti samo da nisu sluge tako sirotog gose, drugidaš se site da je bolje što tako goli i bosi nisu još i ženjeni, pa uvik udare u njakanje da uši poparaju svem živom.

Bravac ko bravac, huncut se i rodio, pa samo nadigne onaj zavrnuti rep i uši:

—Br—br! Br—br! Vid', momaka obdan vilenjaka! Šta dižete njuške nebu do oblaka?!

Bravac se smije al' ker bio tanak na ušima, pa ga spopadne muka. Umrit 'el slušat' to njakanje, njemu je baš svedno. Malo trpi i istrpi, al' onda mora zaurlati ko da ga živog deru.

Magarcima opet padne mrak na oči kad čuju kera. Udare u još veće njakanje, pa se sav okoliš uzbune ko da se mrtvi bude. Ne možedu kera ni da vide, već samo čekadu kad će mu se osvetiti.

Jedared u kišu dovukli kola s njive. Ker i bravac se sklonili u magarećiju košaru, tamo i zaspali. Nisu se ni razbudili dok domaćina nije spratio magarce i zatvorio košarna vrata.

— Aha, sad jedared si nam dopo šaka! — magarci bude kera.

Onaj vidi u kak'u nevolju je upo, pa bi se vadio iz nje i bajage pita:

— Šta sam vam ja mogo skrivit'?!

— Još pitaš! A zašto ti uvik zaurlavaš i skičiš baš onda kad se mi najlipče raspivamo? Ti nam se rugaš?

Kad je bravac čuo šta oni rade kad njaču najedared skočio prid nji:

— Božesačuvaj, da bi se moj pobratim rugo tako lipoj pismi.

— Da šta onda radi kad toliko zaurlava na naše pivanje?!

— Braćo moja, on vam samo otpivava, samo otpivava!

SPAHIJSKE LUBENICE

Jednog siromaška proliće zateklo brez simena i novaca. Gladnom čoviku svašta padne na pamet pa se tako i siromašak sitio da bi bilo dobro saditi lubenice. Nek godina bude dobra iz lubenica će se napraviti lipi novci.

Od koga će tražiti simena već od spahije — u njeg su najlipče lubenice. Platiće mu kad rod dospe.

— Ne marim — spahija pristane — al' ćeš mi nuz cinu vratiti i sime i još dvared toliko špica da bude malo i kamate.

Šta mu ne bi dao?! Uzo je sto špica, a bar je špice od lubenica lako vratiti i desetorostruko.

— Nek lubenice dobro rode, možem i džačić špica dati u kamatu, jel na godinu ni tako ne mislim saditi ni kućicu, jel sriću nije dobro tražiti dvi godine u istom usivu, — mudruje siromašak.

Srića pošla za rukom, rod bio dobar. Kad će lubenice zrijati siromašak se misli: šta ću brojiti špice, ta i tako samo muve pljuju na nji', a čovik me ispomogo pa je red da mu dam malo i milošće. Izabere desetak najlipči' lubenica i odnese spahiji zajedno s cinom koju je dugovo za sime.

— Lipo, lipo, vidim da si čovik na svom mistu, — spahija ga dočeko i ispratio.

Vrime prolazilo, niko ništa ne spominje, al' u kasnu jesen spahija zove siromaška prid senskog kneza.

— Kamatu, sinko, kamatu u lubenicinim špicama nisi vratio.

— Ta i stostruko! Valjda ne ćeš zatajiti da sam ti dao deset najlipči' lubenica, a da ne kažem da je u njima bilo špica priko kamate i za bacanje.

— Lubenice niko ne taji, ta i ja sam se osladio s njima, al' imaš li svidoka da je u njima bilo špica?! — knez se umiša misto spahije.

— Koga bi' imo?! Ko vidi kroz lubenicinu koru?!

— Dakle nemaš svidoka?

— Osim boga nikoga.

— Baš si našo svidoka! Ko da bog nema važnijeg posla neg da broji špice baš u tvojim lubenicama.

Siromašku nije ostalo drugo neg da plati. Spahija prima samo špice od njegovi' lubenica, nji' nema, onda se kamata plaća u novcu. Kad je tako nek je, al' je daleko od tog da je siromašku to pravo. Platio i ode, al' ne daleko već iza prve ćoše čeka spahiju. Skinio čorapu, u nju metnio polutinu ciglje i čeka. Nezadugo evo spahije. Kako stigo a siromašak iza ćoše i mazne ga čorapom po glavi. Dok onaj nije došo sebi ciglja već nestala.

Ne triba zvati, na dreku istrčo knez, istrčo i pandur pa siromašku evo opet suda.

— Jesi l' ga udario?! — pita knez.

— Od srca, slatko.

— Čime?

— Čorapom.

— Jeste s čorapom — potvrđiva i spahija — al' od same čorape ne đipa ovak'a čvorga. U čorapi je moro biti kamen el gvožđe.

— Imaš svidoka? — sad siromašak pita.

— Koga bi imo osim dragog boga!

Siromašak je to i čeko, pa se samo nasmije:

— E, moj spahijo, baš si našo ko će zavlačiti nos u u oznojenu čorapu jednog ovak'og siromaška.

CIGIN I PROSJAKOV DAR KRALJU

Ker nije vunat koliko je jedan kralj bogat, al' mu nikad dosta, bogatio bi se do boga. Ženiće sina, pa i to okrenio na bogaćenje. Obalazi kraljevinu i svaki mora doneti dar u čast i čest njegovog sina. Udario svadbarinu pa el plaćaj el on plaća batinom.

Stigo kralj u selo s jedne — cigo i prosjak s druge strane. Svaki svojim poslom. Svit nosi darove, — bolje i to nego da bude veće nevolje — samo prosjak i cigo prodaju zjale. Tako bilo dok se seljani nisu izređali, al' kralj onda drekne na prosjaka:

— Šta ti čekaš — da te molim?!

— Ako je tvoj sin spao na mene, šta drugo može uzeti osim ove prazne prosjačke torbe?

— Ne pripovidaj već daj!

— Pobratime, — cigo će ko s'vitovati prosjaka — bolje je poslušati kraljevsku rič neg kraljevsku batinu.

Prosjak bubne torbu kralju prid noge i biž'!

Kralju se to zdravo dalo na smij.

— Kud se žuriš toliko?!

— Da naprosim koju krajcaru za svadbu tvog sina.

— A šta će ti tamo novci? — kralj sve puca od smija.

— Ko velim: ako je tvoj sin od mene oto alat mož' mu se osladiti i moj zanat, pa da mu imam šta udiliti.

Kad je kralj to čuo zlatnu batinu bacio za njim, pa od bisa zgrabio cigu za vrat.

— A ti misliš ostat' dužan s darom?!

— Svitla kruno kralju, ta ni pijan ne mislim da ne budem podičen u svatovima tvog sina. Nikako! Al' viruj bogu i meni, u čast i čest tvog sina ja se možem samo obisiti, pa ne marim, nek mu je moja strvina za svatovsku pečenicu.

ŽALOVITA SRCA

Kosilo se žito. Poso jak — gazda daje slabu 'ranu. Dan u dan tako i ljudima posta i odviše dosta. Ako gazda nema kože na obrazu, jedan rabadžija nema dlake na jeziku i jedared kaže:

— Gazda naš lipi i pridobri, mogo bi biti tako milostivnog srca da nam za večeru zakolješ jednu ovcu.

— Kako ću, kad žalim jagnje?!

— Ko zaktiva jagnje?! Dobar je nama i ovčiji paprikaš.

— Znam, braćo, znam, al' će jagnje plakati za materom, a ja sam srca zdravo žalostivnog!

Gazda veze ko da nikad nije čuo za sram i stid, rabadžija gleda, sluša, pa opet gleda i sluša ko da nije dobro čuo i jedared kobajage uzda'ne:

— Gazda moj pridobri, da ti znaš kako je u mene srce žalovito! Eto, baš zato mi je sad žao što nisam onaj orijaš koji se 'ranio ljudskim mesom.

— Otkud ti ta želja, ako si žalovitog srca?! — gazda se uozbilj začudio. — Zašto bi da budeš orijaš što se 'rani ljudskim mesom?!

— Da bi mirne duše utuko tebe, i od tako gojnog skuvo paprikaš kaki se pamti, jel kaki si — za tobom cigurno niko ne bi puštio suzu.

CUPOVKO I BIKOVSKO KOLO

U kućama koje imadu krava i ovaca otkad je svita i vika ćupovi se šarene na tarabama ko da je prošće procvatalo. Tako je to bilo i kod jednog dobrog čovika dok jedne noći nije skočio iza sna na to, da mu kogod lupa ćupove.

Kome je to palo na pamet?! Tuđu muku da uništava!

Ukućani su živili u ljubavi sa svim komšijama, pa ne možedu pomisliti ko bi taki poganluk mogo uraditi.

Luda ruka štetu naradila, a ne pokaziva se čija je, pa domaćina kupi nove ćupove. Da je šteta samo na tom ostala, al' za koji dan ćupovi osvanili opet porazbijani. Kupi čovik opet nove, al' sad već nema računa da čeka skršteni' rukiju i sklopljeni' očiju: ni njemu niko ne daje ćupove u poklon. Vrebaće svake noći.

Nije dugo bdio. Već drugo veče ćupovi zazvonili, al' kako dva tri zveknila čovik iskoči iz mraka i koga nađe, već jednog dotiranicu koji se nedavno doselio iz bilog svita.

— Šta to radiš, ako boga znaš?!

— Sviram kolo bunjevačko i momačko, sviram sam kad mi drugi ne će.

Nije onog ni stid ni sram. Ni lud ni pijan, šteti dobrog čovika, a odgovara ko da nema kože na obrazu.

— Šta sam ti skrivio da meni činiš ovo?! — domaćina će opet ko čoviku.

— Baš ništa.

— Kaži mi bar zašto to radiš?!

— Od bisa!

— I to mož' biti?!

— Vidiš da može, — onaj se još i srdi ko da su njemu razbili glavu. — Ušo niki bis u mene pa već ne znam šta da radim.

— Skači u bunar.

— Ne pomaže.

— Trči glavom na zid.

— Radio sam već i to: ne pomaže.

Domaćina se malo zamislio, pa će onda lipo:

— Znaš ti šta ja mislim: nevolja je u tom što si sam, da imaš pobratima pa da on svira, a ti da zaigraš ćupovsko kolo, bis bi izašo iz tebe.

— Veliš?!

— Velim.

— A ko bi sa mnom kad me gotovo još niko ne pozna u okolišu?!

— A dašta smo se upoznali?! Dođi ti sutra do mene, pa budi brez brige, ja ću ti pomoći da istiraš bis.

Domaćina se baš nije skoro nado gostu, al' onog evo već rano uj'tru. Kad je tako, domaćina će ga povesti do male volarice. Na njoj samo vrata, ni budže ni pendžerice, a na vratima debelo gvožđe i težak katanac. Došli već do vrata, kad se domaćina lupi po čelu, skoči ko da mu kuća gori i uju!

— Kuda ćeš?!

— Samo ti sidi i mirno čekaj.

Zamalo evo domaćine, nosi priko ramena čist bili čaršap.

— Pa to je krevetski čaršap moje žene! — gost će kad ga je vidio.

— Ne misliš valjda da ćeš moj kaljati.

Gost bi se raspitivo, al' domaćina ko da je gluv i lud. Samo otključava katančinu, sklanja gvožđe s vrata i tura gosta u volaricu. Tamo jaka bičina na lancu, a na očima mu džak da ne vidi.

Domaćina bacio na gosta bili čaršap pa polagano driši bika i skida mu džak s očiju.

— Oću l' na ovom biku istirati bis? — gost će.

— To ti znaš.

Domaćina polako driši bika, polagano mu skida džak s očiju, al' zatim ode iz volarice da ni varnica u vitar ne leti tako, a još brže je vrata zakatančio za sobom. Gostu se dalo na smij što domaćina tako biži, pa poviče za njim:

— Kud žuriš toliko?!

— Kako da se ne žurim kad sam opet zaboravio što sam 'tio iskati od tvoje žene.

— Šta, ludi čov'če, — onaj se još uvik smije.

— Kašike, pretelju, kašike s kojima ćemo te morati pokupiti u čaršap posli kola kojeg ćeš sad zaigrati s mojim bikom.

DUNAV NEMA KUD DA SE IZLIJE

E, kaže, kad su Turci vladali Bačkom od svake kuće su uzimali godišnje za muškom glavom dukat-dva, a za zemljom i vinogradom još i više.

Jedno proliće izbile divlje vode i zalile sve niže zemlje.

Bio jedan bunjevački senski knez, koji se turskom glavešini umilio, pa ga onaj poštivo i rič mu uvažavo. Došlo vrime da se dukati nose Turčinu, a ljudi kažu knezu:

— Tebe on lipo gleda i viruje u te, idi pa mu kaži da nemamo iz čega platiti, jel nas je voda zalila.

Šta će knez, kad je selu glava već zakriliti svoje seljane. Turski glavešina ga lipo dočeko, još lipče saslušo i ko razgaljen čovik kaže:

— Brate kneže, šta možem?! Ni bog ne mož' uzeti od onog ko nema. Kako budem zvao ljude, ti ćeš mi javiti kojeg je voda zalila, pa nek mu je dug za ovu godinu prošćen.

Ko mož' lipče i bolje želiti?! Kad knez kaže: tog je voda zalila, taj je prid Turčinom zaliven. Oni u šteti su zadovoljni, al' se sad digli i oni koji su ostali suvi ko barut. Čim Turčin zove na plaćanje, a oni trče knezu:

— Što ne bi potvrdio da smo i mi poplavljeni?! Zašto da plaćamo kad jedared možemo olako proći?!

Knez bio mekan čovik, pa poslušo i samo javlja turskom glavešini:

— I ovom je sve zaliveno.

Onaj nije lud, a zna knezovu mekanu ćud. Ne kaže ništa, pravi se nevišt, dok se nije izređalo sve selo.

— Kneže brate, sad je red na tebi da dukate istreseš, — smijucka se Turčin ispod brka.

— Baš da platim?! — knez se uzvrpoljio.

— Meni je dobro, ako baš i ne ćeš, — Turčin se nasmije gro'tom — al' od poplave je sad već dosta!

— Ta zašto?! — knez će još i pitati.

— Zato, brate kneže, što si poplavio čitav atar, pa nek si još i ti kako zaliven, Dunav i Tisa ne će imati kud da se izliju.

KRALJEVSKA BATINA

Bio jedan mrkosan i pakosan kralj, koji ništa na svitu nije toliko volio ko batinu. Iđe po kraljevstvu i 'di koga stigne tamo ga batinom pošiva i potkiva.

Sve živo se sklanja isprig njeg — ko u zemlju ko u vodu — samo da mu nije na meti.

Zato se i začudio kad su iz jednog sela svi seljani izašli prid njeg. Pridnjak niki starac, pa došo do kralja i pridaje čobansku batinu lipu ko čudo.

— Svitla kruno kralju, ovo je poklon našeg sela.

Kralj se zagledo i samo gleda, pa jedared mora kazati:

— E, da je lipa baš je lipa, al' kako ste samo znali pogoditi ono što je mom srcu najdraže?!

— Tako, mislili, pa pogodili.

Kralj oka ne skida s batine, pa će opet:

— Tako je lipa, da je s ovom batinom prava grijota udariti, al prava grijota.

— Baš prava pravcata grijota, — starac potvrđiva.

— E, kad ste tako pogodili moju želju kažite i vi jednu vašu, a ja ker bio i prolajo na ova usta ako vam je ne ispunim.

Kralj se raskokodako, a starac ga o'ma' prisica:

— To se čekalo. Ne želimo mi ništa veliko već samo to da u naše selo nikad ne svraćate s drugom batinom, i da nikad ne zaboravite da je s ovom grijota udariti.

Kad je kralj to čuo najedared se dositio kud se zatrčo, pa od bisa ode ko vijar.

— Zašto bi' onda i dolazio ovamo?! Kad si mi izvaro kraljevsku rič nikad više me ne će viditi ovo selo.

On ode, a starac njemu:

— Nama će biti dobro ako nam samo i tu želju ispunite.

ZOLJAC SE BODE S BIKOM

Jedno vrime vlado ružan običaj da se nije smatro za momka ko nije bar jedared natuko el izbrico drugog momka. Nema te divojke koja bi se udala za momka, koji nije u kavgi nadvlado.

E, u to vrime će se ženiti zoljac. Nije to šala kad se prosi zolja! Divojka mala, al' opaka! Tu se i momak mora pokazati. Šta će zoljac već zaiskati s'vita od lisice — u nje je najviše pameti.

— Rođače, ti si opasan momak, tebi ne priliči da se kavgaš s vitrom već s vatrom! Ti bodeš, pa je red da navališ na tak'og momka s kojim ćeš se pobosti, — lisica je spremna na s'vitovanje.

— Samo ti kaži, ako znaš tak'og momka.

— Šta ćeš dalje — evo bika pod šumom! Ne bojiš ga se što je rogat?!

— Rogove doduše nemam, al' imam i ja moje šilo! Sačuvaj bože, da bi se zoljac-momak bojo!

— I ja sam tako mislila, zato i velim da se ti moraš pobosti. Doduše tvoje šilo ne nosiš na čelu ko bik rogove, već tamo di on ima rep, al' je važno da i ti znaš bosti.

Lisica se prinemaže ko vrag prid kišu, pa zoljac tvrdom virom viruje da ona baš tako ozbiljno misli ko što kaše. I tu nema pridomišljanja. Ni briga njega što bik ne grmi, al' skoro, kad muče i bembuče, a ledinu razorava i zaorava kad se samo malčak razbisni.

— Ti baš ne biraš ma kak'u šušu za kavgu, — divojka-zolja se već unaprid diči s momkom kad je čula s kim će se ovaj tući.

— Nek se čuje, nek se zna kaki momak te prosi!

Zoljac se naduvo, raspuvo, i već leti biku na ledinu:

— Zu-zu! Zu-zu! Br-bu! Br-bu!

— A ja ću na vrbu, a ja ću na vrbu! — lisica piva.

— Zašto? — zolja-divojka će zapitati.

— Da mi bik kako rogovima ne podere moj kožu', jel šta ja znam da l' će tvog momka šilo još biti tako zaoštrljasto da mi mož' kožu' zakrpiti.

Nema tu dalje pripovitke, već lisica sklanja glavu na visoku vrbu, jel je kavga već započela. Zoljac sunio na bika, pa u pabušinu, pa u pleća, pa u but, samo bi ga probado. On samo obleće i sleće:

— Zu-zu! Zu-zu! Br-bu! Br-bu!

Bik pase, strese kožu, šibne repom i samo:

— Mu-mu! Bem-bu! Mu-mu! Bem-bu!

A nikako da se razbisni, el da rogovima sune u kob, a još manje da klekne od teške kavge. Zoljac se jedared zaduvo, a i niki raspekmezio od jalovog posla, pa doleti na vrbu.

— Teto moja, pa je l' ovom koža gvozdena, jel mu je krv vodena, kad ni da ga ranom ranim ni bisom razbisnim! Kako ću se s njim pobosti kad ja bodem-bodem, a on ni da se počeše!

— E, rođače, kad si ti samo sunio, nadigo grivu i uju! Ne čekaš da ti teta svoju pamet ispovidi do kraja.

— Kaži već šta da radim?

— Bodi ga tamo 'di mu je koža najtanja: u rog. Tu će ga o'ma' doboliti do kosti, pa će i on počet' bosti.

— Tako je! Kako se i sam nisam sitio tog!

Ode zoljac-momak:

— Zu-zu! Zu-zu! Br-bu! Br-bu! Sad ćeš, biče, bižati na vrbu!

Čelom sune turom udara u rog, pa šilo pušta. U rog jedan, u rog drugi, pa se opet vrti i zuče i brbuče, a bik samo trepne i repom šibne. Zoljac leti u kob, bik pravi repom vitar, i tako to trajalo dok jedared biku nije dosadilo, pa se sav niki sklupčo i repom ošinio naprama rogovima kako je živ mogo. Štogod i zabembuko, pa čušio

repom naprama rogovima i s druge strane, pa se onda izvalio na ledinu ko da mu je žena razmistila mekanu postelju.

Mora da je i divojki-zolji dosadilo, pa baš onda dozujila na vrbu.

— Teto, kad će se već počet' bosti?

Lisica se već počela zasmijuckavat', al' uto evo i momka-zoljca. Ukrstio očima ko da se ždrakav i rodio, leti ko da se u vinu davio, pa stane prid zolju:

— Kaži ti meni jesam ja tvoj mladoženja el bumbar?!

— Otkud ti palo na pamet da tako što i pitaš?! — lisica će kobajage zdravo ozbiljno.

— Kako da ne pitam, kad bi' ja stalno da se pobodem, a onaj ludi rogonja ni da makne ni da rukne, dok jedared nije zabembuko: što nemam tako dugačak rep da ošinem priko čela, da već jedared otiram ovog sakatog bumbara što mi dosađiva oko rogova!

LOV NA TARANU

Jedan gazda bio tako tvrd, da se u životu nije čestito na'io i napio. Zaželi čašu vina pa viče ženi:

— Donesi mi 'ladne vode iz bunara da vidiš kako slatko bi' sad popio čašu vina!

Šta da vam kažem kako je sluge i rabadžije 'ranio kad je sam tako živio. Jednog lita ljudi kose žito a on njima za užnu ritke tarane, za večeru ritke tarane, pa tako iz dana u dan. Ko će živ taki jak poso izdurati na tako slaboj 'rani?! Prošlo već nikoliko dana, pa će risari užnati — opet ritke tarane. Ljudi sidaju za zdilu kad gazda baš dolazi. Baš će kašike zamočiti kad jedan mlad risar skoči i poviče ko da se kuća zapalila:

— Gazda, daj ovamo najbržeg ždripca!

— Šta ćeš sa žripcom kad se užna?

— Ne pitaj već daj brže da ga sedlam, pa da na njemu jašim po zdili, tako ću valjda uloviti koje zrno tarane!

On zinio, a jedan drugi risar nakalami:

— Ne vidiš kako smo smršavili pišice loveć' taranu po zdili!

L I N O   S E L O

Jedno selance izbilo na glas po dobroj zemlji koja je gotovo sama rodila i ljudima koji su se lini i rađali. Samo da njim je spavati i pripovidati o kojikak'im činima i čudima.

Jedne nedilje u varoši će biti vašar.Te subate pridveče kroz šelo naiđu dva momka-sirotana: pošli na vašar ne bi l' kod trgovaca našli kaki lakši poso. Do varoši je još dalek put, pa će zaiskati večeru i konak u selancetu.

— Ko bi bio lud da vas prid vašar pušti u kuću s praznom torbom, pa da mu odnesete sriću na vašaru, — dočekali i' u prvoj kući.

— Drugiput sidajte za zdilu i uzmite prve zalogaje, al' ko prid vašar štogod da badava iz kuće tom je i srića očla, — kažu u drugoj.

Tako su i' odbili sa svakog praga i prid sam mrak momci se našli na drugom kraju sela. Već se misle da tumarnu dalje kad pod selom vide jednog gromornog seljana kako ore. Poranio u subatu uveče i već puštio drugu brazdu. Kad su momci vidili kako se ovaj provridnio prid sam mrak, ko vele, ovaj nije istog kova ko drugi seljani, kod njeg će biti bolje sriće. Kad je onaj čuo šta bi momci počo se otimati ko da ga zolje bodu.

— Momci, volim gosta više neg kruva 'isti, al' otkud ste baš sad naišli? Čitave nedilje se skanjivam da osvitlam plug u brazdi a od linosti mi se ne da. Nemojte me sad tirati od pluga kad sam se jedared živ latio brazde, jel ako sad ispuštim poso tu na oranju ću zaspati.

Momcima je samo to tribalo da naiđu na najlinjeg u tom selancetu. Kad su čuli kako se onaj tuži, počeli ga zagovarati livo, pa desno dok jedared nije klonio na

plug. Spava čovik ko da danima nije imo sna. Kako zaspo, momci dobre konje ispregli i odveli u zaklonicu. Odilo na sebi privrnili, malo se raščupali i upregli se u plug misto konja, pa počeli rzati i plug trzati.

— Zato ja vas 'ranim i od posla branim da mi još ni spavati ne date, — njev gazda će se jedared trgniti iza sna.

Kad se konji nisu umirili jedared će se on provridniti pa će i oči otvoriti. Siromak malo nije umro od stra' kad je vidio ko mu je u plugu.

— Ta jeste l' vi baš zapravo ljudi?! — ziva ko zgažena žaba.

— Dosta smo bili konji kod tebe, valjda možemo jedared i vratiti se u ljudsku obliku, — momci mu kažu ko da je sve u najboljem redu.

— Je l' to moguće da ste bili konji kod mene?!

— Šta se ti čudiš kad se u tvojem selu događaju svaka čuda, pa još i tak'a da se ljudi u subatu pridveče provridne i late posla.

Borme se onaj još čudi i pita kako je to moguće.

— Lako — kažu momci.

I oni su bili lini još i kruv sažvakati. Da su bili na svojem kruvu lako bi bilo s tom nevoljom, al' su služili i to kod jedne vragbabe. Oni su mislili da će badava pustošiti kruv, al' kad je baba vidila koga je uzela na poso, ona okrenila žarilo naopako i kaže:

— Zapamtićete vi vašu linost na mojem kruvu. Ne ćete samo raditi ko konji, već ćete biti konji sve dok ne dođete u ruke tak'om gazdi koji će biti linji čak i od vas.

Nije ona dugo pritila, već po njima privukla žarilom i gotovo.

— Kad smo se sitili a u nas dvoj'ce čet'ri noge, — kažu braća.

Seljan samo zinio:

— Je l' to baš moguće?!

— Ti broji ako ne viruješ.

Kako bi on brojio kad je lin i živiti, a još manje zna da prid njim stoje dva momka koji su malopre iskali konak i večeru, već zapita:

— A je l' kazala ta vragbaba po čemu će se znati da ste dopali kod gazde koji je i od vas linji?

— Kako ne bi kazala — po tom što će se naš gazda čitavu nedilju skanjivati da zaore, a kad počne i onda će zaspati već u drugoj brazdi.

— O, o, o, pa to sam onda zapravo ja, — siroma' seljan gotovo da je zaplako. — Kako bi' ja onda prošo da sam moro služiti kod te vragbabe?! Momci, ta mene ne bi ni u konja pritvorila već u pravog magarca.

— Možda, samo ne mislimo da bi tebe već mogla pritvoriti u to.

— Zašto?!

Seljan zinio, a momci odma'nili:

— Ostavi se dubokog divana, već se bolje raduj što vragbabi nisi dopo u šake, jel i ovako još možeš proći zlo ako ne ispuniš njezinu volju.

Onog je samo još tribalo uplašiti. Sve moli momke da mu kažu šta je još ostalo od nevolje.

— Ne boj se, dobar si čovik, mi ćemo ti pomoći, — tišiće ga. — Naša srića što si tako lin, pa smo i mi 'ladom provodili život kod tebe u konjskoj koži, zato s naše strane nemaj brige.

Kako da nema brige — nek brže kažu šta mu je vragbaba zapritila.

— Evo šta: — kazaće oni drage volje — rekla je da nam gazda kod kojeg se opet pritvorimo u ljude mora isplatiti svakom po kesu dukata, jel će se drugačije pritvoriti u vola.

U onog dukata i dukata, pa se obradovo kad je čuo kako lako se mož' osloboditi volovske kože. Kaže on ko čovik:

— Pa i triba vam koji dukat, ne možete sad travu pasiti ko kad ste bili u konjskoj koži. Evo, sad ću se ja odužiti, ako triba još ću vam dati i koji dukat više samo da ne dođem prid ženu rogat i repat.

— Ne triba nama ni dukat više kad si nam za sve vrime bio dobar ko komad kruva. Samo još na jedno pazi: nikom da nisi odo kako si prošo s konjima, jel ti onda

ni kola dukata ne će pomoći. Moraš kazati da si konje iznenada prodo nikom trgovcu, koji će i' sutra prodavati na vašaru.

Jedna noga tamo, druga noga 'vamo i onaj svakom momku dono po kesu dukata, i još somunčinu kruva, divenice i čuturu vina.

— Znam da ste željni dobrog zalogaja kad ste tolike godine bili na jaslama, — kaže seljan.

Momci su baš gladni al' će krećati čim su dobili dukate, da se kako konji ne jave.

— Pobratime, nije ti valjda žao dukata, jel po duši moramo kazati da nuz tebe na poslu nismo baš zaslužili sve ovo, — kažu oni po istini.

— Kako da mi je žao?! Samo kad sam se ja živ spasio od tog da postanem vo.

— Ne boj se: od tebe nikad više ne mož' postati vo.

Dragost i radost s jedne strane, dragost i radost s druge strane, pa se rastali u srići i veselju. Seljan sve praši kući, provridnio se pa sam vuče plug, a momci do konja, pa kad su se navečerali i dobre konje zajašili do mraka se do'vatili varoši.

Ujtru poranili i konje istirali na vašar. Zavukli se ukraj, da i' ne pripozna koji seljan iz onog sela, a ne boje se da se na konje ne će naći trgovac kad su lipi da ni jabuka nije lipča. Sakrili se tako pod jedno veliko drvo i tu čekaju sriću.

Nisu konje dobro ni vezali kad koga vide da bakti već sinoćnog orača, gazdu konja. Ne iđe vać leti na vašar, al' su ga momci opazili zavrimena. Šta će sad?! Nema drugog puta ni spasa već pobignu na drvo, jel onaj navio ko strmoglavac i pravac iđe konjima.

Došo do konja, pa gleda, pipa, osvrće se i jedared samo počo krećati glavom:

— Ta oni pa oni, da kako okrenem!

Čovik dobrog srca, pa se sav ražalostio. Obazro se na sve strane i kad je vidio da ga niko ne vidi, prignio se jednom na uvo:

— Ljudi, braćo, šta ste za jednu noć mogli toliko skriviti da ste opet pritvoreni u konje?!

Ona dvoj'ca da prokvoče od muke na drvetu, al' kad su čuli šta njev siroma' seljan misli, najedared njim se vratila rič, pa jedan prošaplje s visokog ko da glas dolazi iz raja:

— A šta je tebi tribalo da s nama opet staješ u razgovor kad si se jedared kurtaliso nevolje?! Izbroji prid svakog deset dukata ako ne ćeš da postaneš magarac zato što si progovorio s nama kad smo opet ukleti.

Onaj od stra' i pribrojio kad je čuo da je opet upo u nevolju, pa kaže:

— Dabogda oslipio ako vas još jedared pogledam.

— Tako i triba ako želiš da dugo živiš u toj koži i da ti dobro bude na zemlji, — momak mu poručiva s drveta.

— Samo mi još kažite šta ste opet skrivili, a ja nikom više ne ću kazati ni da sam vas vidio u životu.

— Nemoj nas ružiti, jel sad jedared nismo mi krivi već ti. Zašto si nam dao vina kad si znao da smo tolike godine kod tèbe pili samo vode. Nismo mi krivi što nas je vino lako u'vatilo pa smo s tako pijanom glavom očli baš vragbabi da se pofalimo kako si bio dobar za nas.

— Baš zato ste očli?!

— A za čega drugo bi išli?! Kažemo joj lipo da si ti za nas najpametniji čovik na svitu: godinama nas dobro 'raniš, a o poslu nikad ni spomena.

Siroma' seljan se sav razgalio kad je čuo kako su ga falili, pa se skoro obazro.

— 'Oćeš ti da budeš uklet?! — momak drekne s drveta.

Seljan se trgo:

— Dobro, ne ću se obazirati, al' mi kažite zašto vas je ta vragbaba opet uklela kad ste tako lipo govorili o meni?!

— E baš zato! Kad smo mi kazali da od tebe pametnijeg nema na svitu, skočila ko da će nas progutati pa veli, da veću laž nikad nije čula. I u onom bisu opet nas

strpala u konjsku kožu. Sad znaš što znaš pa bižʼ ako ti nije do nove nevolje, jel nek kako vrag nanese babu na vašar pa nek vidi kako ti je naše društvo drago lako te možʼ strpati u konjsku kožu da ostaneš s nama na vike vikova.

— Još bi mi samo to tribalo, pa da dopadnem kak'om ludom gazdi kod kojeg triba i raditi, — podvikne onaj i ode da sve praši iz vašara.

BOŽIJA I BABINA MATER

Sazidala se salašarska crkva, pa došo niki moler i počo da moluje svaka čuda po zidu. Gleda svit, gleda i jedna baba, koja za života nije napravila uvatim i repatim samo onog koga nije 'tila. Jedared će laniti:

— Majstore, šta ti to moluješ?

— Božiju mater.

— Moj majstore, ja sam gladnog na'ranila, žednog napojila, bosog obula, golog odila, 'ladnog zagrijala, žalosnog utišila, veselog rastužila, bisnog umirila — svašta sam za dugačkog života radila — al' za ovako što nisam ni čula. A ti znaš i možeš i to?!

— Znam i možem! — majstor se prsi ko palčik u bari.

— Daj, namoluj onda i moju pokojnu mater.

— Kako ću kad je nisam vidio?!

— A mater božiju si vidio?!

KRMAČIN JANKO

I ja znam pripovidati al' ni izdaleka ko pokojni dida Palčo Šunkar. Zimi on ne zna kud bi prija, svud ga zovu da pripovida. Kad je dobre volje po jednu pripovitku veze i šara do ponoći, a od ponoći zavodi svinjarske šale i zgode. Napolak je živio iz pripovidanja.

A kad je umro kaže mi jedared:

— Da vidiš, Tone, kako sad živim! Samo pripovidam a svi me slušaju i dvore sa svačim što mi srce zaište. Baš sinoć bog-otac sio u zapećak, izuo se i puši stivu luletinu, vrag se smoto u njegov opanak, a ja njim pripovidam. Slušaju me, i zaboravili da su tako odavno u omrazi.

Da, da, otkad je umro dida Šunkar živi bolje neg car, a baš je bio siromašak na ovoj zemlji. E, od njeg sam čula ovu pripovitku.

— . —

E, kaže pa ne laže, bio siroma' čovik, bar da ni taj jedan nije bio na svitu kad je moro biti siroma' i tuđ sluga. U njeg desetak dičice pa čovik jedared vidi: za tolika usta ne nastači kruva nad tuđom motikom. Sitio se jedne ledine u dalekoj pustolini. Ravna ko dlan, jaka crna zemlja, samo čeka čovika da je obrazdi. Tamo će on saviti gnjizdo. Misli: valjda će bar kruva biti kad bude radio sebi.

Skrpio on tamo kućicu i baš čuvarkuću sadi u striju kad se nebo zamračilo, zemlja ko da je zastenjala.

— Koga si pito za dopuštenje kad si razapinjo čergu tu kudan ja letim?!

Siromašak još nije došo sebi — prid njim zmaj vatreni' jezika i repova.

— Koga bi pito?! Ta i crv ima života u zemlji, zašto ja ne bi' imo na njoj?!

— Ti ne znaš da tu ja zapovidam?! Nosi krpe odud, al' brže, da ne kaljam ruke s tobom!

Siromašku najedared pao mrak na oči.

— Da vidim ko će meni zapovidati na mojoj stopi zemlje?! — kaže i zgrabi motiku.

— Baćo, tu sam i ja. Ne bojte se, ne ću vas dati!

Siromašak pogledo, a nuz njeg njegov Janko, najveći derančić, drži sikiricu.

— Sad ćete viditi vašeg boga! — zmaj plamenom govori.

'Di će se mrav trljati s bikom?! Siromašku tuđ kruv popio krv, ta cilog života se davio u poslu, znoj mu oči po'io!

Zmaj udario s najmanjim repom i već rásuo siromaškove kosti, a sama vitrina od repa odnela ženu i dicu. Ajde, otmi se životu, otmi se smrti kad tak'a snaga ne da!

— E, tako, sad sam vas potamanio sve u koren i guravoj šali kraj, — kaže zmaj, pljune plamenom i ode.

Samo se vara. Dičicu vitrina rasula po šumi, mater njim sabila u zemlju do usta, al' su svi zdravi i čitavi. Sirota žena je bila srićna što je repina nije do'vatila, a dvared srićna što je tu bilo niko kupusište. Zmajevska sila je sabila baš pod najveću glavicu kupusa.

Živa u grobu, štrepi za dicu, žali za mrtvim čovikom, a ni jaukat ne smi, al' pridveče evo njezinog Jankele — vodi braću i sestrice. Svi se skupili oko materine glave i plaču ko i druga dica, samo Janko ne plače. Mala glava dala se u velik mišalj. Latio se, noktima otkopava mater. Nije dobro ni počo teški poso nebo se opet zamrači, zemlja zatutnji. Mora da se zmaj čemu dositio. Došo i njuška okolo al' zalud. Kako on nebo zamračio dičica se šćućurila oko materine glave a Jankela prostre njezinu kosu priko nji'.

Sva je srića što zmaj mrzi sve što nije krvavo pa tako kupus ni da vidi očima, i što njegov konj nije zec pa ni on ne mari za kupus. Glavica kupusa zakrilila materinu glavu, dicu materina kosa i zmaj ne vidi nikog živog.

Njuško, njuško i jedared pljunio plamenom pa ode, sve svitli kroz noć.

Janko ne čeka već noktima raskopava mater, al' su njegove rukice slaba motika. Jedared samo os'ti da ne će dugo gurati a nije otkopo materi ni do vrata. Poćo misliti kako bi se pomogo kad vidi da zemlju kogod izbaciva s druge strane. Ko je to?! Pogleda, a tamo bravčić još nezaljučen.

— O vidi ti kakog pobratima sam ja dobio u nevolji?! — Janko se čudi ko pravi matorac.

Bravčić ko da je samo tu rič čeko. Ne rije već izbaciva zemlju ko da je njuškicu pritvorio u lopatu. Ni se ni zaduvo Jankovu mater otkopo do pojasa. Oslobodile joj se ruke pa jednom kopa i ona, drugom grli dičicu i bravčića. Ljubi ga onako uprckanog, suzama ga umiva Kako se oslobodila dičicu vodi da i' skloni na noćište pa će i bravčića voditi, al' njega nigdi. Kako došo tako i nesto — niko ga nije vidio.

Drugi dan mater dicu sklonila u jedan velik šupalj 'rast pa će poći kradom kroz šumu, ne bi l' našla mrtvog čovika. Makar ga kašikom kupila, opet bi da sa'rani vinčanog čovika. Mater već zna koga odranjiva kad je Janka vidila sa sikiricom nuz oca, pa mu kaže:

— Sinko, ti si sad starešina kuće. Ne daj da dica izlaze, al' prvo pazi na se da kako ne izađeš i ne prođeš od zmaja ko tvoj siroma' otac.

— Ne bojte se, nane moja, ja ne ću tako proći.

Nije izašo dok mater nije zašla za prvu gredicu. Mater očla na jednu stranu, on zapritio dici da ćute u 'rastu, i ode na drugu stranu. Nek nađe pečurku, koren el šumsko voće — sve meće u nidrašca za one njegove vrepčiće — sirotane, braću i sestrice. Zaokružio po šumi i baš će se vraćati 'rastu, kad mu se učini ko da se tica otima. Os'ti da je nevolja i krene u pomoć. Kad tamo a pripelac i pripelica se zapleli u nike pređe. Janko oprosti tice i požuri kući, al' kad će već u 'rast, jedared čuje iza sebe:

— Puć-puruć, puć-puruć!

Pripelac i pripelica idu za njim.

— Ne marim, hajte u našu kuću, bar će se dica radovati.

Na'ranio dicu i tice, pa opet ode u šumu. Zalogaj ne uzima u usta. Misli: možda sad ne će naći pa nek ostane mlađima za večeru, a i sirota mater će biti gladna. Stara se bolje neg kaki mator. U siročeta pamet naglo raste.

Jedva žašo u šumu kad mu se učini da čuje krmaču s prasicima.

— Da to nije društvo mog pobratima bravčića?!

Borme je to baš bilo bravčićevo društvo, samo malo neobično. On je pitom a iđe s divijim prasicima i vodi i' divija krmača. Ona se baš izvalila a prasici sisaju. Krmača pogleda Jankelu pa se opet izvalila ko da nije naišo živ stvor već list pao s drveta. Ne radi tako bravčić. Skočio od dobre užne, pa se zasigrava oko Janka ko da ga zove. Janko gleda a misto njeg počela misliti glad. Zašto se i on ne bi nasiso?! Bar ne će morati trošiti ono malo 'rane — više će ostati njegovima.

Kod Jankele nema skanjivanja: navalio među divije prasice, pa kad se onako gladan i željan latio, sve bira krmačinu sisu za sisom. Diviji prasici njeg turaju, on nji' oturiva, al' nit on bravčića nit bravčić njega smeta. Uprcko se Janko ko pravo prase, al' mliko divije krmače gusto pa deran sve dahti tako je sit. Krmača onda krenila s prasicima, a bravčić sve maše zavrnutim repićom ko da kaže:

— Janko, dođi i sutra.

Janko ode veso kući, a još je vesiliji kad je našo meda kod diviji' 'čela dici za večeru. Mater došla žalosna što ni mrtvo tilo čovikovo nije našla, al' se još više uplašila kad je po večeri vidila da su dica bila napolju.

— Niko osim mene nije ni prst pružio, a za mene se ne bojte, — Janko je tiši i 'rabri.

Mater ga je sad samo bolje pogledala, pa se samo začudila. Jutros ostavila derančića, a sad prid njom gotovo momčuljak, samo čestito uprckan. Mater očima ne viruje, Janku ništa ne kaže, već ga s'vituje da drugidaš ne iđe u šumu.

— A ko bi drugi kruva nastačio?! Još za dvoja usta nas je i više.

Mater sad samo vidi pripelca i pripelicu. Tice 'idu dici iz ruke ko da su s njima odrasle. Janko sad ispripovida materi kako je prošo u šumi, samo ne kaže na kak'oj kujni se naužno, pa se ona malo umirila kad je čula da se našo s bravčićom. Njoj se o'ma' učinilo da je to niko znamenje, samo ko veli šta da sotim puni glavu deranu.

Drugo jutru nju san privario, pa Janko uranio i aloc u šumu! Mala glava — velik mišalj. Ima on i drugog posla u šumi. Ne iđe on samo za 'ranom. Al' jedva zašo za prvo drvo a bravčić ga već čeka.

— O moj pobratime, da me ne zoveš na ručak?!

Janko se šali a bravčić se smije očima, repićom zove pobratima. U prvoj doljači divija krmača s prasicima. Kako su pobratimi stigli ona se izvalila pod jednu krušku ko da je samo nji' čekala. Naručo se Jankela al' tako da sve po dva divija praseta otiskiva sa sise, kad s kruške počelo padati voće ko da kak'a velika sila trese drvo, a nigdi ni vitrića.

— To ne trese kruške za moju braću i sestrice niko drugi već baš prokleti zmaj, — Janko kaže bravčiću ko čeljadetu.

— Ni nije drugi. To se zemlja zatresla od bata zmajevskog konja, jel je on sad pristupio u sedmi atar, — na to će bravčić pravim čovčijim glasom.

— Ti znaš divaniti?!

Janko se začudio da je i zmaja i sisu zaboravio.

— Znam otkad si mi povratio rič kad si me nazvo pobratimom, a znao sam i prija dok mi nečista sila nije oduzela rič.

Janko bi sad pripovido o kulama i gradovima al' vrime za to nije. Zatresla se zemlja izdalekog, pa sve jače dok se zmaj nije javio ko vijar. Prikoputa velika planina sva u travi. Nad njom zmaj vije plamen za sobom. Jaši na konju s tri gvozdene noge. Kud taj konj udari kopitom — živ kamen izvaljiva, a za njim se vijara griva amaha tolika da je od nje pao 'lad po planini.

Tako je zmaj dojašio planini pod vr' kad mu se konj uzjogunio. Počo se propinjati i otimati. Kud stane od zemlje skače ko da bi bižo u oblake. Janko pogledo bolje i onda vidi da po vrvu planine prid konjom niče niko krupno cviće. 'Di koraci ko da nogom sije prid konjom cviće krupno ko šaka, a crveno ko krv.

— Tamo je zemlja poškropljena krvlju tvog oca, — bravčić kaže pobratimu.

Kad je Janko to čuo, makar nema sikirice, on bi u kob zmaju, al' bravčić ne da.

— Rano je još. Ne bi ga ni stigo jel nit konja imaš nit znaš letiti.

Kad je zmaj vidio da je kod konja nevolja skočio doli da ga umiri, al' kako se i on dotako cvića počo igrati vilovsko kolo brže neg njegov konj. Kako ne bi i on igro kad konj ima gvozdene noge a ne mož' izdurati na tom cviću. Zmaj se nije mislio već zgrabio konja za grivu i rep, zabacio ga na leđa i ode — uzletio u oblake.

— To nji' cviće žeže — Janko se dosića.

— Žeže! Al' sad brže svaki svojoj kući jel će zmaj nadlićati o'dan, pa bisno, a naše vrime još nije došlo.

Bravčić kaže i ode doljačom, a krmača i prasici za njim. I Janko vidi da tu nema šale. Jedva se do'vatio 'rasta kad priko šume dunio plameni vitar. Leti zmaj s konjom na leđima, od bisa duše plamen iz svi' jama, i samo njuška okolo.

— Da mu nisi ti štogod naprkosio?! — mater se ustravila.

Janko se nasmije:

— Još nisam. Ko da sam načuo, da su ga to mrtvi počukljikali po tabanima, a kako će se provesti kad ga živi budu češali!

Ne odaje ništa drugo da mater ne bi uplašio, al' se ona i tako dosta zabrinila. Gleda: šta je to?! U njezinog Janka veliki brkovi, pleća da u bika nisu veća, šake ko dva malja. Da nije uprckan ko prase ne bi povirovala da je to njezin derančić Janko.

Kad je čula da je opet bio s bravčićom i kad je zmajevska halabuka nestala mater se malo umirila al' ne zadugo. Jedva je zaspala kad se već i trgla iza sna. 'Rast puca ko da će se sav raspasti. Baš je stari koju stotinu godina, sama kora mu je pedalj debela, al' da se mater nije na vrime razbudila ne znam šta bi ostalo od starog 'rasta. A nit je zemlja krenila pod njim nit je grom puko u njeg već se samo derančić Jankela proteže u snu. 'Di se žigne ručerdama, 'di očeše plećima, debeli 'rast puca ko rasušeno bure.

— Nemoj se, sinko, migoljiti ako boga znaš, jel ćeš pokidati sve konce na ovom tvom drvenom kaputu, — mater ga lipo budi.

Od prvog sna Janku još narasla pleća pa mu 'rast tisan makar bi u njeg stala čestita koliba. Šta će Janko već izašo, smoto se oko 'rastovog panja i tamo spava. Ujutru će ustati samo kad bi mogo. Pripelac i pripelica raščeprkali jedan kraj njegovog brka i na njemu savili gnjizdo. Janko ustaje, skako bi od zemlje ko zmajevski konj al' kraj brka s pripelicama ni da makne od zemlje tako je težak. Pripelac i pripelica spavaju, ni da se maknu.

Janko se muči s brkom kad evo zmaja. Poranio i šiba plamenom iznad šume, bisni ko lud. Konja u'vatio za onaj veliki rep pa ga okreće oko glave ko laku fraćku samo da nađe po kime bi udario. Janko već osti snagu, ta po brkovima vidi ko je posto, pa bi sad i on skako zmaju u kob, al' tice samo drimkaju na kraj brka. Prišili Janka za zemlju, nikako da ga oparaju. Kad se zmaj već izgubio iza sedmog atara pripelac se javi:

— Puć-purući! Puć-purući!

— Sad si se sitio pućpurikanja kad je moj zlotvor već izvuko rep. Šta se nisi mico s brka kad sam zmaja 'tio 'vaćati za vrat?!

Janko je pravi bisan.

— Zato što i pripelac zna da bi još bilo rano, pa ne će da ja izgubim pobratima, — javi se bravčić iz šume.

— Kako rano kad već ne znam šta bi' sa snagom?!

— A ja ne znam šta bi' već od gladi.

Bravčić ne uzima na srce što se Jankela naoštrio, već ma'ne repom i ode. Šta će Janko već za njim i kad je došo do divije krmače zaboravio na sve. Sisa Jankela, ta ni ti veliki brkovi mu ne smetaju. Naručo se pa će brkove otrti al' mu ruka najedared stala. Kako se dotako brka zveknili i šaka i dlaka ko da su od tuča.

— Šta je to?! — Janko će na bravčića.

— Hajde pa ćeš viditi.

Bravčić ga povede do ledine između orijaški' 'rastova. Tamo trava zelena ko od kiše umivena a raste tankovito ko da je svila posijana, al' Janko jedared osića da se ta trava ne uvija pod njim.

— Čupni stručak, — bravčić će.

Janko 'oće samo kad bi mogo. Nek se upinje al' ni travku ne iščupa, a kako je se dotakne trava zvekne baš ko njegovi brkovi.

— Pobratime, pa ova trava je gvozdena — jedared će se on dosititi.

— Kad naša dojilja samo ovu travu pase a nas doji gvozdenim mlikom, biće da je tako kako kažeš — bravčić se nasmije.

— Ako je tako onda mora da nas čeka i kaki gvozden poso, — nasmije se i Jankela.

Sad on zna od čega su mu brkovi gvozdeni, pa se još više raduje svojoj snagi, a bravčić ne kaže ništa već zavrti repićom i ode. Pobratim za njim i tako dođu do nike šugave vrbe. Pod njom lipa mala pečurka.

— Mogo bi je poneti tvojima, — bravčić kaže Janku.

Janko će 'oma' zvrcniti pečurkicu pa će s njom u nidra, al' se zlo začudio kad se prikošedio ko bundeva. On zvrcnio pečurku a njeg ko da je kak'a sila odbacila.

— Šta je to?!

— Ništa, samo jedna pečurkica za momke koji bi već tiskali na zmajevsku silu. Eto, čupaj pečurku, — bravčić se smije očima.

Janko vidi da to nije šala pa se zasuče, al' da žile iskida pečurku ni da pomakne.

— Ni brige — bravčić se na kraju nasmije — sisaćemo mi još koji dan dobrog gvozdenog mlika.

Jankela se sad već ne protivi već pita:

— Pobratime, ne bi ti već jedared kazo ko si ti?!

— Tvoj pobratim, — bravčić se samo smije.

— Nedajbože da nisi, a kad jesi kaži već i ko si.

— Ako bude kako mi želimo — onda ću ti biti šogor.

I kaže on sve po redu. Nije on niko drugi već kralj te zemlje. Divija krmača je njegova sirota mater, pripelac i pripelica su njegov brat i sestra.

— Ne ću se valjda ženiti s pripelicom?! — Janka malo nije dopo stra' kad je čuo ko je pripelica.

— A baš da ćeš se ženiti s njom zašto si se toliko pristravio?! — bravčić se smije da mu se sve repić trese.

— Ta iđi, pobratime, kako bi' mogo zaprositi divojku koja me je gledala ovako uprckanog ko prase?!

— Vidi, vidi mog pobratima kako se podičio otkad je zabrkatio. Šta ću onda kazati ja, okrunjena glava a ne samo da sam uprckan ko prase već sam godinama bravčić i još nikako ni da se od sise zaljučim. Al' ne boj se, pripelica je još curica a tebi je suđena moja starija sestra.

— Al' nije valjda teška ko pripelica?! — Jankela se zmaja ne boji a od ženidbe se najedared zlo ustravio.

Bravčić se slatko nasmijo:

— E moj pobratime, da vidiš tu lipotu digo bi je do neba da je stoput teža od pripelice.

I kaže onda kako je to bilo. Umro mu je otac pa je on sad kralj i starešina u kući. Starija sestra mu za udaju pa će je on udomiti misto oca. Tak'u divojku nije teško udati, momka je teško odabrati. Tu lipotu ne od'rani svaka mater. Lice ko da ga je u mliku umivala, trepavice da svile nema tako crne i sjajne, a još što je kosa u nje! Još crnja od trepavice a dugačka da divojka pletenice triput obavije oko pojasa i još joj ne tribaju kajasi za karuce sa šest konja, već konje zauzdava pletenicama.

Dolaze prosioci lipči od lipčeg al' se divojki i njemu čini da mater još nije od'ranila momka za nju. I jedared

ko bubne već glavom zmaj vatreni' repova i jezika. Nit šta kaže nit šta pita već divojku meće na gvozdenog trnogu i nosiće je .

— On bi al' ja navalio na njeg, a nuz mene moja stara mater, pa sestrica i mali brat, baš onako ko kada si ti stao nuz oca sa sikiricom, — kaže bravčić, pa se toliko uspivčio da mu je repić otskočio ko da je sablja.

Da, al' šta su oni bili za zmajevsku silu?! Nije ubio nikog jel nije 'tio, al' kad je ošinio repom sve i' je posijo u zemlju ko da kukruz sadi pod petu. I onda je staru kraljicu pritvorio u diviju krmaču, malog brata i sestru u pripelca i pripelicu, a njeg u pitomog bravčića. Strpo i' u te kože pa se još posprnđiva Jankovom pobratimu:

— Nek se ne kaže da si poginio od šogorove ruke, al' znaj da ćeš poginiti gorom smrću. Sedam godina ćeš sisati diviju krmaču da uvik budeš dobar za pečenicu, pa će se za to vrime naći čovik koji će te u'vatiti i zaklati. Lipo ćeš poginiti od ljudske, ne od zmajevske ruke. Ako to ne dočekaš, onda će te kad odrastete raskidati diviji bravci, tvoja braća po mliku, zato što si pitom. Da znaš, svima vam nema spasa iz ovi' koža dok se koje ne okupa u mojoj krvi, a to čekajte dok na vrbi ne rodilo grožđe.

Bravčić pripovida a Jankela zube stiska:

— E moj zmaje, al' ti nisi klapio da će moj pobratim zapatiti i ovak'og brata po mliku.

— I da će meni isteći sedam godina sisanja kad tebi sedam dana, a onda će se čuti što će se čuti!

— A šta je s moje divojke?! — Jankela sad već zaboravio da je uprckan ko prase.

— E moj pobratime, ja znam divaniti sa svakim zvirenjem, a otkad si me nazvo pobratimom vratila mi se i čovčija rič, jel je tako bilo suđeno, al' ni od zviri ni od čovika nisam čuo šta mi je sa sestrom, jel je zmaj čuva bolje neg oči u glavi.

— Za mene! — Jankela se isprsio.

Sad on svaki dan sve više diviji' prasica otura sa sise i kad se sedmi dan nasiso Jankela iščupo onu pečurkicu. Drži je tako malecnu na dlanu pa se pita:

— Šta ću s njom?! Za 'ranu cigurno nije kad je tako tvrda, a žao mi je baciti kad je nika smišna.

Bravčić gleda, pa mu se očice smiju ispod ušiju i jedared kaže:

— Probaj zama'niti s njom!

Hajd baš da zama'ne. Jankela će lako zama'niti ko da baca perce, al' mu se najedared učinilo da diže kola s volovima. Kad je pogledo, a u ruki mu buzdovan kojem je i držak deblji od volovskog vrata. Al' kad je već zama'nio, ko veli, malo da i kvrcne. Švićnio po kamenu — iskopo bunar. Pogledo — na dlanu opet pečurkica.

— Šta ćemo sad?! — pita bravčića.

— Zmaja 'vaćati za uši! Meni je isteklo vrime sisanja, diviji bravci će zaboraviti da sam njim brat po mliku, pa će oni mene za uši ako se ne oslobodim ove kože. Ja se moram okupati u zmajevskoj krvi, a ti si za sedam dana na tom mliku smogo snage da mu krv puštiš.

— I puštiću mu je, al' sad još ne ću, već ću lipo ovu pečurkicu metniti za uvo nek se malo još zgrije.

Bravčić se iznenadio što Jankela sad ne će na zmaja, al' momak njemu kaže:

— Ti ne misliš na to da bi' se ja i ženio kad sam već odbijen od sise?! A šta će biti s moje divojke ako zmaja utamanimo prije neg što saznamo 'di je ona?! Ona sirota mož' propasti dok je ne bi našli. Prvo ću ja zmaja povući za jezik, da oda 'di je moja divojka, a onda se kupaj u njegovoj krvi do mile volje.

— Vidiš, vidiš, tu si pametniji od mene, — bravčić priznaje.

— Kažem ja tebi da puštiš brkatog čovika nek on misli, ne mož' to baš sve po bravčijoj pameti, — Janko će u šali pobratimu i kaže šta je naumio.

On bi posto mijandžija u zmajevskim atarovima samo kad bi se za jednu noć mogla stvoriti mijana, da se zmaj ne dositi.

— Ne samo da mož' biti neg će tako i biti. Da šta sam ja danas zaljučen od sise! — bravčić se isprsio kad je čuo o čemu je rič.

I ne čeka već ode za svojim poslom. Janko gleda za njim i samo se u krst meće od čuda: u bravčića papki sad zlatni.

— Je l' ja to dobro vidim?! — Jankela vikne za bravčićom.

— Šta se čudiš?! Ako si ti posli sedam dana sisanja danas zaljučen pa si steko taki buzdovan valjda sam i ja štogod steko od gvozdenog mlika za sedam gdina.

Bravčić sad ode a u zoru sve budi u 'rastu. Seli i' u novu kuću, u mijanu u zmajevskim atarovima. Janko umalo nije zinio od čuda: velik je i 'rast u kojem su dosad savili gnjizdo al' je tu ora' kojem bi 'rast jedva priličio za izdanak. Ora' prikrilio debelu ledinu, a na njoj krasna nova mijana.

— Kako si sve to stvorio za jednu noć?! — pita bravčića.

— Lako. Nisam nikom kazo da triba zidati mijanu već kopati zmaju grob. Na tu rič su došli svi kojima je dozlogrdila njegova sila. Ta još i jedan šantavi zec se uprego u kola da lakše dovučemo vino.

Sunce granilo a u mijani sve spremno da se dočeka jedini gost, gazda-zmaj. Pod naslamom smotana nova opaklija od sto ovčiji' koža. U svinjaku na čistoj, vlasnoj slami gurliče bravčić, Jankelin pobratim. Okolo svud čeljad, bajage mijanske sluge.

Zmaj mora da je u snu nanjušio dobro vino pa se atar već i trese od bata njegovog trnoge.

— Šta to vide oči moje?! Za koga je ova mijana?! — zmaj oštro pita.

Nek se oštri al' je Janko na jeziku 'ko da ga je cilu noć mazo medom. Do crne zemlje se klanja zmaju:

— Gospodaru moj, dosadilo mi da dvorim kojikak'e šugavce. Imam vino i pečenicu da je prava grijota dati ma kak'oj šuši, pa sam naumio da služim i dvorim samo ovak'og gospodara.

— Ako tako misliš onda će za tebe uvik biti mista u mojim atarovima, — gazda-zmaj je najedared posto zdravo milostivnog srca.

— Sluge, na noge! — Jankela već trči.

Zmaj skočio s konja pa će se izvaliti na travu ko pravo krmče, al' Janko je brži.

— Tak'om gospodaru da ja dopuštim da u mojoj mijani sidi na goloj travi, ajak!

Sluge već nose opakliju od sto kožica. Janko se ulagiva ko uvoda. Ne dvori ni čašama ni bokalima već ljudi burad turaju prid zmaja. On lupa dance za dancetom, ispija bure za buretom, vino mu se tako dopada. A pečenica od dvanejst volova već miriši, a dvared toliko svinja se već sprema za paprikaš.

— Gospodaru, ako bi se prije 'ila malo osladili ja bi' vam ispeko i jedno prasence. Nije vam ni za jedan zub, al' u šumi niki pitom bravčić išo za divijom krmačom pa smo ga noćos ulovili.

O, kad je zmaj to čuo, pa kad je još vidio da je to baš glavom kralj u bravčijoj koži, Janka sve grli.

— Kolji ga, peči ga, jel dok se s njim ne osladim ne ću uzeti ni zalogaj, a baš sam prigladnio. A ti znaj, za ovo te nikad ne ću zaboraviti.

— To je i mom srcu želja, — Janko se samo klanja.

Bravčiću se ne vide zlatni papki jel je do kolina u slami, al' je Janko samo sad vidio da je gazda-zmaj od dragosti iskočio iz zlatni' opanaka, pa iđe bos ko ker. Gleda Jankela zmajove bose noge, a one sve pune žuljova. Jankela je mijandžija ko rođen da u svem ugađa gostu pa se o'ma' stara i za njegove žuljove.

— O, o, milostivni i lipi moj gospodaru, vi baš letite a kak'e su vam noge nažuljene. Ne bi l' ja tu mogo pomoći?! Da to nije od ovi' zlatni' opanaka?!

Gazda-zmaju drago što se mijandžija toliko stara za njeg, al' se opet počo smijati ko lud.

— 'Di bi bilo od opanaka kad i' do danas nikad nisam ni obuvo?! Ja sam do danas nosio čizme od koža moji' nepretelja. Ti žuljovi su od tog što sam se do mile volje nagazio oni' koji mi se nisu 'tili pokoriti. Da znaš ko ti je otsele bog i gazda: ja se ne trljam ni s kim već ga prigazim ako nije po mojoj ćudi.

— Dobro je to znati, — Jankela se samo ulagiva, a onako usput će zapitati zašto je danas obuko te zlatne opance.

Zmaju već nose prasećiju pečenicu, samo on ni ne klapi da to nije taj bravčić, pa od dragosti o'će sve i kaže:

— E moj mijandžijo, tebi ću se baš ispovIditi, jel vidim da si moj čovik. Taki meni triba!

— Ja sam za vas ko rođen, — na to će Janko al' uozbilj.

Gazda-zmaj će mu se potužiti ko svom rođenom. Ima tu nika ledina koja peče jače neg vragovo žarilo, pa po njoj ne mož' ni on ni njegov konj makar su u trnoge gvozdene noge.

— I, eto, danas sam baš 'tio tamo, — raspripovido se zmaj — i ko velim da probam u zlatnim opankama jel i u moje dvore vodi zlatan put po kojem niko ne prođe ko nema zlatne tabane el zlatnu obuću na nogama.

Tako kaže, al' ne će danas na tu ledinu, jel mu se zdravo dopalo u novoj mijani.

— 'Oćeš, 'oćeš, samo nek sve bude kako smo mi nagatali, jel ću ti tamo istirati dušu na nos, — Jankela veli za sebe.

Zmaj liznio — praseta nestalo, pa sve pečenog vola za volom guta, a šakački zaslađiva svinjskim paprikašom. Vinom zaliva i kako bure isprazni mijandžiju plešće:

— E, ovak'og još nisam pio!

— Ni ne ćeš više kad te ja podvorim na onoj ledini, — Jankela opet šaplje kroz zube.

A na glas kaže ovako:

— Gospodaru, nije to vino ni spremano za drugog već samo za ovak'og junaka. A imam ja dobrog vina i za žene. Ovaki gospodar mora da ima ženu lipotu, pa sam i za nju spremio što još niko nije vidio. To vino podmlađiva.

Zmaj sluša pa se najedared namrkosio, gotovo se rasrdio.

— Ma'ni se moje žene, jel nju ni tako ne ćeš podvoriti.

Jankovo vino već proradilo u njemu pa zmaj kaže i zašto:

— Niko živ mi se još nije oteo al' ta jedna jeste. Lipa je da lipča ne mož' valjda ni biti, al' oči da mi iskopa — ne da sebi blizo. A zna da mi je žao raskidati kad je volim. Šta ću kad sam se rasrdio, već je u mojim dvorima obisim za nogu u jedan suvi bunar. Navalio sam na njeg kamen koji sem mene niko ne odiže. Mislio sam da će popuštiti, al' tri godine tamo visi o komad kruva i čaši vode. Tri godine, mijandžijo, al' ne popušta i još joj ni lipota nije pogrudila.

— Valjda se nada da će je ko osloboditi.

Zmaj se zlo nasmijo:

— Moj mijandžijo, da nisi zaklo tog bravčića ona bi se još i mogla nadati al' sad je svemu kraj.

Udario se po trbušini i kaže i zašto se žena ne mož' nadati. Taj bravčić je sedam godina siso diviju krmaču i baš juče je zaljučen, — ko da Janko to ne zna. — Ima tu jedna ledina s gvozdenim travom. Na njoj je pasila ta divija krmača i otud joj bilo gvozdeno mliko, — ko da Janko to ne zna. — Da se taj bravčić posli zaljučenja samo jedared napasio te gvozdene trave on jedini bi mogo progristi zubima gvozdenu kapiju na zmajevskom gradu, a drugog puta tamo nema, jel zidove ne probije ni vatra ni voda, nit je tice koja će i' nadletiti. Nuz to da se tom bravčiću papci zamotaju samo u zlatne maramice, el kako da mu niknu papci zlatni — ko da već nisu — on bi mogo doći do kapije.

— Al' sam ja poručo i te njegove zube, da i' ni mrtav nema, jel što je cigurno to je cigurno, — zmaj se opet udara po trbušini.

— To mi je drago čuti, — Jankela se kobajage ulagiva, a borme mu je srcu drago kad je čuo šta je želio.

Zmaj još kaže, da ni onda ženi ne bi bilo spasa, jel nema te snage koja bi onaj veliki kamen sklonila sa bunara. Sva je srića što je Jankela u taj ma' ugledo pobratima kako iz šume maše zavrnutim repom, jel mu je ruka već krenila da pečurkicu skine iz uva.

— Šta će ti ta smišna pečurkica iza uva? — zmaj opazio kako je mijandžija zakitio uvo.

— Moj gospodaru, i to sam spremio za vas. Da se kako napijete mojeg dobrog vina kad vas s ovom pečurkicom kvrcnem vi ćete se o'ma' otrizniti.

Zmaj je zadovoljan što mijandžija misli na sve, pa samo saliva bure za buretom. Šta ne bi pio, kad će se opet otrizniti i moć' piti koliko stane pod kožu. Janko opet vikne:

— Sluge, ne spavajte već dvorite gospodara!

— E jesi mijandžija ko rođen za mene! — zmaj bi ga čak grlio.

On bi, al' se Janko izmakne i kaže:

— Što sam dosad bio to sve nije ništa, al' sad nek vas moje sluge dvore, a ja odem da spremim za vas što ni klapili niste.

Bravčić ga već čeka ukraj šume. Ne čeka da Jankela pita već mu kaže:

— Hajde, mladoženjo, da vodiš divojku!

Potrču oni što i' noge nose do gvozdene trave. Kad je bravčić zagrizo sve varnice iskaču iz trave, pa se napasio ko da će sto zmajevski kapija progrizati. Kaže on Jankeli, da zasuče brkove i nek i' oštri na gvozdenoj travi ko na gladalici. Jankela ne pita zašto već posluša. Kad je dvared-triput provuko brkove kroz tu travu, a ono dva brka stoje ko dvi sablje, tvrdi i oštri da i' ni njegova ruka ne savije.

— Pobratime moj, šta ću ako divojku moro poljubiti?! — Jankela se zapravo uplašio.

Bravčić se samo nasmijo:

— Ljubićeš ti nju i kad ne moro samo kad je ugledaš.

I nema tu dalje razgovora već bravčić trči zmajevskim dvorima, a Janko za njim. Dvori baš priko one planine sa crvenim cvićem, pa u nji' vodi zlatan put. Bravčić se do'vatio puta i sve siva kapiji, al' jedared čuje kako Jankela zove u pomoć. Kad se obazro onda vidi da je i Janko pošo zlatnim putom, al' kako koracio tako je do

članka upo u zlato. Još jedared koracio, pa je već do kolina propo.

— Nema tu drugog već jaši na mene! — vrati se bravčić.

— Ko je to još vidio, da mladoženja prosi kraljevsku divojku jašeć' na bravcu, — Janko će se šaliti, al' posluša od prve riči.

Došli do kapije pa samo zinili. Gvozdena kapija do oblaka, a kaki su onda zidovi na tim dvorima?! Nema tu vrimena za čudenje: bravčić je željan da pokaže zube.

— Dosta je bilo sisanja! — nasmije se onim bravčijim smijanjem i kad je onda zagrizo u gvozdenu kapiju već je bio u njoj do stražnji' šunaka, ko da se krti u sir.

Ne varnice, vatra siva kako bravčić melje gvozdenu kapiju i dok se Jankela nije trgo već su bili u dvorima. Prošli su kroz kapiju, al' ni tamo nije šala. Sedam zmajevski' kerova nasrnilo na nji', a u svakog po sedam glava, pa gledaj sa koje strane će te načeti. Oni bi prvo na bravčića, jel je i avlija sva zlatom zalivena, pa znaju da se Jankela brez konjića ne bi mogo ni makniti. Oni bi kidali bravčićeve zlatne papke, al' Jankela pobratima bacio u nidra, makar je taj čas propo do pojasa u zlatnu avliju.

Ne briga on da je i do vrata, glavno da mu je glava slobodna. Nije on zalud oštrio brkove na gvozdenoj travi. Kako koji zmajevski ker nasrne Jankela sve po dvojicu proburaži jednim brkom i dok nisu zalajali vatrenim jezikima već je šest nanizo na brkove ko na šilo. Sedmi se dositio nevolji, pa ne tiska Jankeli već će uzlićati, da gazda-zmaju javi kaki gosti su mu u dvorima. On će već pr'niti, al' se uto pod kapijom začuje:

— Puć-puruć, puć-puruć!

Janko nije došo sebi, a pripelac i pripelica već sletili na krila zmajevskog kera, pa samo pućpuriču ko da su u žitu. Oni pućpuriču, zmajevski ker bi urliko iz svi' sedam glava, jel kako tice stale na krila, on klonio zemlji ko da mu je planina pala na pleća. On klonio, bravčić iz Jankovi' nidara iskočio i pobratima iz zlatne avlije izvuko.

Kako Janko na konjića uzjašio tako i sedmog kera natako na gvozdeni brk i ode tražiti suvi bunar. Nije ga teško naći, kad je pod samim zmajevskim pragom, a po strašnom kamenu ga lako poznati.

— Sestro, nemoj se uplašiti kad zdrobimo kamen, tu sam ja i tvoj suđeni đuvegija! — bravčić vikne.

On se javlja sestri, a Jankela skida pečurkicu iza uva. Zasuko se, pa kad je onda buzdovanom udario od kamena ni iverja nije ostalo. Ne čeka Janko da mu ko kaže već na rukama nosi divojku iz suvog bunara, pa bi je i ljubio, samo da mož od bravčića, pripelca i pripelice.

— Ti ćeš doći na red kad je isprosiš, — bravčić zavodi šalu.

— Dokle će meni jedan uprckani bravčić soliti pamet? — Jankela vraća šalu, al' ne gubi vrime već s divojkom jaši na bravčića.

Onom ne triba kazati put. Kako se zakaso već je bio na planini na kojoj niče crveno cviće. Na jednoj šumskoj kruški već se čuje:

— Puć-puruć, puć-puruć!

Ispod kruške trči divija krmača, stara kraljica, pa se miluje oko divojke i od dragosti je suzama umiva, a divojka sirota još i divije prasice ljubi. Ko zna dokle bi se tu grlili, da jedared nisu čuli da kogod viče:

— Zmaje-vraže, izađi mi na mejdan ako žena nisi!

Kad pogledali a to onaj šantavi zec viče, koji je bravčiću pomogo vući kola s vinom za novu mijanu. Stao na dvi stražnje noge, onom šantavom pridnjom nogom brkove gladi pa ne viče već bembuče ko bisni bik.

Jankela se samo nasmijo kad je vidio šantavog junaka, pa kad je on dreknio:

— Zmaje-vraže, ako te moje vino savladalo dođi da te malo otriznim ovom smišnom pečurkicom!

Čuo bi zmaj da je spavo i pod kamenom, a još kad je vidio da ga zovu sa ledine koju je poškropio krvlju Jankovog oca, i još kad je vidio bravčića sa zlatnim papkima i divojku. Od bisa nije imo kada ni da obuje zlatne

opance, već skače svom trnogi za vrat i evo ga ledini. Evo njega, al' je i Jankova mater čula sinov glas, pa evo i nje. Trči sirota ko brez duše, a šta nosi?!

— Sinko moj rođeni, evo ti sikirice s kojom si oca 'tio braniti!

Zmaj već tu, al' kako trnogo koracio na ledinu prid njim buknilo crveno cviće. Konj skoči, gazdu zbaci, a ovaj bos ko ker počo igrati kako ga peče cviće.

— Ko bi to meni reko, da će ovaki zlotvor prvi zaigrati u mojem svatovskom kolu, — Jankela mu se posprnđiva.

Al' ne ostaje Janko samo na tom, već šiba sikiricom i skine zmaju jednu glavu. Čim mu je puštio prvu kap krvi bravčić potrče da se okupa u njoj, al' sa kruške se začuje:

— Puć-puruć, puć-puruć!

— Imate vi pravo, još je rano! — dositi se bravčić.

Dabome, da se on sad dotako zmajevske krvi, svi bi se pritvorili u ljude, i onda pripelac i pripelica né bi bili više tak'i teški. Al' se i zmaj dositio, da će zlo proći ako samo skako sa užarenog cvića, već pušti noge nek se prže i repom ošine po Janku. Kako lupio Janku livi brk otkinio. Ošine s druge strane, ode i drugi gvozdeni brk, pa će mu još pljuniti plamen u oči. 'Oće zmaj, al' ni Janko ne spava. Kako onaj zinio Janko mu baci sikiricu u žvale. Dok zmaj nije proguto taj tvrdi zalogaj, Janko skine pečurkicu pa mu podvikne:

— Da ti prvo nogice očistim od žuljova!

Kako udari zmaju otkine nogu do kolina. Lije zmajevska krv, pa se sad već ne zna od čega je ledina crvena: od njegove krvi el od onog velikog cvića. Ne zna ni zmaj el se tuče, el od leđine skače na sakatim nogama al' vidi da tu šale nema, jel sad već zna po sikirici ko je taj mijandžija, a onaj još viče:

— Baćo moj, kad je ovaj zlotvor od vaše mrtve krvi tako naučio igrati kolo, da vidite kako će ga moja živa krv odučiti od igranja, al' zanavike!

Janku je dosta bilo šale i čekanja, zaokrenio onim buzdovanom od pečurke nad glavom pa će zmaja pokositi. 'Oće Jankela al' 'oće i zmaj. Vidi i zlotvor da će šali biti kraj i do'vati svog trnogu za rep, pa još brže od Janka. Kad je trnogom lupio Janka do ramena sabio u ledinu. Svi se oko Janka već poplašili da će zmaj još jedared oma'niti, al' se trnogi izgleda nije dopadalo da se još jedared bucne s Jankovom glavom, a valjda se sad dositio koliko ga je zlotvor namamuzo za života, pa sa sve tri noge udari gazdu u čelo. Kako ispo iz šaka, otskoči sa crvenog cvića i ode sa planine ko vijar.

Kad je zmaj osto brez te fraćke, on pljune plamenom iz svi' glava pa se okrene da će bižati. Sramota el nije, on će se spašavati zmajevskim krilima.. 'Oće zmaj na krilima gori u oblake, 'oće on, al' pripelac i pripelica brže lete s kruške. Ko dva kamena: jedno palo na jedno zmajevsko krilo, drugo na drugo, i zlotvor samo klone na zemlju.

— Nemoj kazati da nisam milostivog srca, da ne gledaš kako ćeš umriti odjedared ću ti skiniti sve glave, — kaže Jankela i onako iz zemlje zamane buzdovanom.

'Oće Jankela, al' uto vikne šantavi zec:

— Al' jednu meni ostavi da je ja skinem s ovom šantavom nogom!

Tako je i bilo. Udario Jankela, udario šantavi zec i zmaj osto obrijan od glava. Ne čeka sad ni bravčić već se okupa u njegovoj krvi i uto nestane bravčića, nestane divije krmače i pripelice, a na ledini Jankov pobratim, mladi kralj i sva njegova čeljad. Oni su tu, al' ko to iđe živ ispod kruške?! Niko drugi već glavom Jankov otac.

— Baćo moj, pa vi ste živi?! — Janko sve plače od dragosti.

A još kako se raduje Jankova mater. Svi ga grle, a on se smije:

— Pa valjda nisam lud da umrem, a da ne vidim kak'og junaka sam od'ranio!

On se smije, al' se smije i stara kraljica:

— Bio ti pametan el lud, da ja onda još nisam bila u koži divije krmače ne bi mi danas znali ni 'di su ti kosti rasute, al' kad divija krmača zna naći živu travu, 'di je ja ne bi' odnela mojem pretelju. Ne ću valjda dopuštiti, da mi ćer svatkuje brez svekra-babe.

I kaže ona onda lipo kako je ona našla njegovo mrtvo tilo i živom travom ga oživila. E, sad je tu bilo veselja i veselja, a Janku je najdraže što je osto brez oni' gvozdeni' brkove jel je do mile volje mogo izljubiti divojku, a borme ni njoj nije bilo krivo što je dobila tak'og mladoženju.

Pokupili svu dičicu iz šupljeg 'rasta, pa odeše u kraljevske dvore i napravili svatove u kak'ima sam samo ja bila. Šantavi zec je kolo vodio, a ja u varnjaču svirala, al' sam je prvo oblizala i zato sam i sad pomalo uprckana ko da sam i ja divije prasnice sa sise oturivala ko Jankela.

Umalo se nisam još i ja udala. Onom šantavom zecu se toliko dopala moja svirka u varnjaču, da me zaprosio, al' ja mu kažem:

— Idi momče baš u peršin, šta ćeš sa mnom ovak'om babom?! A još da znaš da sam ja trinejst ljudi sa'ranila, ni jednog nisam ožalila, jel su svi dušu ispuštili od ove moje ruke, a ti tako šantav ne ćeš moći još ni pobići od mene.

U M I V E N E K R M A Č E

Da vam pripovidam kako je stara sluškinja natrla rena pod gazdin nos, a baš ga je nosio uvik upačenog u zvizde, jel je mislio da je u najmanju ruku s bogom u kumstvu.

A dogodilo se da mu je žena umrla u prvom porođaju. On se nikad više nije ženio, pa mu je ćer zapravo odranjivala jedna stara sluškinja. Ona bila dobra duša, pa se njezina ćud lipila i na gazdinu jedinicu.

Vrime prolazilo i jedared došla i curina udaja. Gazda sakupio same odabrane svatovce. Nedajbože, da se za njegovim astalom nađe gost koji ne bi samo u njeg gledo i njega priznavo.

I sve je bilo po njegovoj volji, al' kad će divojku već odneti iznenada evo stare sluškinje. Za cilog života zapatila je jedan jedini dukat, za njeg je kupila svojoj mezimici svilenu maramu.

— 'Rano moja, da imaš milošće i uspomene od ruke koja te je odnjigovala.

Divojka draži dar nije dobila, kad voli staru sluškinju misto matere, pa će je poljubiti u ruku, al' gazda skoči ko sa vatre. Rasrdio se što je sluškinja smila tisniti među njegove goste. Ona da se trpa u tak'o društvo, pa još da dariva njegovu jedinicu!

Istrgo maramu iz 'ćerine ruke i bacio je starici:

— Nije moja 'ćer spala na tvoje darove!

Divojku ko da je za srce ugrizo, pa samo zanimila, a stara sluškinja se zblenila:

— Gazda moj, pa šta da radim s tom lipom maramom kad sam je već kupila?!

Kad je vidio kako su se uplašile, on će se prid gostima praviti vickast, pa se nasmije kroz zube ko ker:

— Iđi pa otari svim krmačama njuške, nek su i one umivene kad ja udajem jedinicu!

— Baćo, kako bi njoj kazali tako što, kad ja njezinu dobrotu nikad ne možem zaboraviti.

Divojka bi krilila ruku koja je odranila, al' stara sluškinja samo odmane:

— Ne staraj se ti, 'ćeri, za mene! Da i krmače danas budu umivene to bi i bio red, al' zašto bi i' ja otrla s ovom maramom koja dukat vridi kad to možem s jezikom tvog baće, koji ne vridi baš ništa!

CIGIN BLAGOSOV

Gazda se razmeće u mijani — svircima hiljadarke lipi na čelo, čaše i boce lupa, mijandžiju tira da ga klekečki dvori — tira sto bisova.

Uto upadne Ciganin. Kad je vidio kako gazda luduje i cigo će udariti svoju slavinu na gazdinu kesu.

— Lipi i dobri moj gazda, udili štogod i crnom kukavcu.

— Kako si gadan i uprckan nemoj mi ni na oči izlaziti, ne još da se nadaš krajcari od mene.

— Da nisam lip — baš nisam, al' tim lipči sam na jeziku. Svitli gazda, crn ti obraz, imaš ti i pravo što mi ne daš ništa, jel kako ljudi kažu: sa svojim ij pij al' račune ne pravi.

— Otkud mi svoji, cucka ti tvog garavog!

— Šta se praviš lud kad već jesi. Dobro ti znaš da smo jedne jabuke grane, kad ti je majka po materi Ciganka, a dida po ocu Ciganin.

— Jesi l' ti baš lud el pust?! — gazda se trgo i najedared uozbiljio.

— Da sam pametan misliš da bi' ti želio sve dobro koje ti želim uprkos što mi ne daš ni zalogaja?! A ja te blagoslovom blagosiljam, da vidiš kako sam lipo razgovoran. I bog ti dao bogatog poroda, da imaš bar deset sinova za ženidbu: koji lipo gurav, koji lipče šantav, koji ti kuću zapalio nad glavom, koji mast na vatru izasuo, koji ti mliko sirćetom sladio, koji te pelinom i žućom podvorio kad na samrti budeš najžedniji — i bog te podario bar sa dvadeset ćerivi za udaj: koja lipo ćorava, koja u obadve ruke šanadna, da te jedna s po oka oplače

druga s te dvi kljakave ruke da ti oči zatvori kad sutra budeš prisvisnio na bikovim rogovima. Od silnog dobra što ti još želim, dabogda te do smrti ljubili parac i komarac, vrilom vodom te od znoja 'ladili, švrake ti slamu iz glave za gnjizdo odnele, kad si i' mozgom tvojim već napojio, najlipči ciganski magarac te vuko na sa'rani, jel si to baš zaslužio, i dabogda ne moro pišice noge truditi neg' da te vrag na vr' vila nosio do pakla, u paklu uvik u kotlu smole sidio, ja pod tebe ložio, da se i tamo vidi da si gazda a ja siromašak.

STOGODIŠNJE MLADOŽENJE

Mi Bunjevci i danas volimo svatkovati al' kod naši' stari' čast nije bila samo čerez veselja; tamo se ogledala kuća, čovik i obraz. Nedajbože da ko ne bude pozvan el pozvan ne ode u čast! Tu ne triba trošiti riči, zna se: uvrida je dobolila do srca. Nek se niko ne nada da će se tak'e kuće šale izmiriti.

E, bila dva dide, dva najbolja pobratima. Jedan ušo u stotu, drugi baš izlazi iz stote godinice, a druguju od ditinjstva. Ne pamte da su za tolike godine jedan drugom kazali ni: tamo dalje. Sto godina tako žive, a sad zapravo ni jedan nikog drugog nema, kad su njim vršnjaci svi poumirali, i šta će biti već će jedared mlađi zapeti u starijeg. Baš nizašta, al' se dide proriče. Kad je već počelo, rič na rič pa sve ružnija, i jedared stariji đipi:

— E, sad si dosta kazo! I da znaš — zaprznio on na pobratima — kad je tako: nit ti mene zovi u tvoje svatove nit ćeš živ dočekati da te ja zovnem u moje.

NAJVEĆA PROMAJA U NEUZINE

To je bil Jure zvani Purila znal je svaki u Neuzine. Jure je bil 'Orvat iz Keče. Išel bi u Neuzinu da se naje tanjenice, pletenice i tanjeničke jel je to rado volel. Svako leto u četrtek pred fašnjake on je moral osvenuti u Neuzine pa je popeval kroz sokake:

Četrtek lakomec
Šunka u lonec
Šantavi petek
Miša sobota
Posle dojde fašnjak.

Kad je mogel dojti u gosti pripovedal je sokakom da kak je lepo u Neuzine. Svakomu veli:

— Joj, kak su široki ti vaši sokaki, kak se lepo kroz nji' čuje da ste mi za ove fašnjake obrekli pletenice velike ko cirkva! Joj, kak je lepo kroz široke sokake u Neuzine, samo da ni' jednoga praznoga grunta! Na njem ima kapija od žice. Kad je ta kapija zapreta još se može nekak, ali kad je otpreta onda vuče promaja da ti odnese šišer z glave.

ŽIVE KO GOLUB I GOLUBICA

Što sam ja u mladosti imo pobratima tak'og nema svaki. Snage u njeg na pritek, pa od šale ne drži konje već se sam upregne u plug i poore svoju zemlju, sam kola vuče.

Jedared se izgubio iz sela. Čudim se: šta je to moglo biti s njim, dok se uskoro nismo našli na vašaru.

— 'Di si ti — nije te valjda zemlja progutala?!

— Oženio se, brate moj, u tom i u tom selu. Iznenada, a još kako srićno! Da vidiš što imam ženu: vuče plug bolje od mene, a kola s teretom na jednom prstu! A što me voli!

Vidim: čovik srićan i zadovoljan, pa šta da mu kažem?! On me još utvrđiva:

— Nemoj da nam ne svratiš čim prviput dođe u naše selo.

Nije moro dugo čekati, uskoro me put naneo baš u to selo. Ja svršio poso i u goste kod pobratima, al' čim sam došo bliže kuće vidim da je nevolja. Strija se sva slegla samo čeka da se sruši. Utrčem ja, pa i u avliji imam šta gledati: bunar sav srušen i zavaljen ko da je iz oblaka kamen bubnio na njeg.

Ja da ću potrčati u kuću, ta tu triba pomoć, kad iz sobe čujem smij i veselje: moj pobratim i žena čudo raspoloženi. Ajd, uđem ja pa i tamo imam šta gledati.

Pobratimu palo slime na time, a on sve poigrava tako diže na glavi svu tavanicu i striju, žena u jednoj ruki drži deblje nikog starog duda ko da se sigra s pruticom i gleda 'di će podupriti slime, a obadvoje da puknu od smija.

— Šta se vama dogodilo?! — moram pitati makar očima vidim.

Pobratim trgo dud iz ženine ruke, potpačio slime, pa me grli ko da sam mu došo u kuću na najveću sriću.

— Ženo, milijeg gosta još nisi imala u kući, daj ručak na astal.

Raduje se i žena kad je čula ko sam ja, pa će iz ti' stopa doneti sve najbolje za ručak, a ja samo gledam: šta je ovoj čeljadi?! Kuća njim se ruši, bunar zaronjen, a oni raspoloženi ko da svatkuju. Moram pitati pobratima:

— Ma kaži mi šta se to dogodilo?

— Ta ništa, — na to se nasmije njegova mlada — ja baš da ću vaditi vruću lepanju iz peći, da je malo umijem, pa ovaj moj istrčo na bunar da donese 'ladne vode. Baš sam njeg morala slati kad znam kaki je gadljiv! Vrepci stali na rovaš bunara, pa gade u vodu, a on nije imo drugo pri ruki da i' otira, već zgrabio mene za kose pa kad je onda puko sa mnom po vrepcima sabio u zemlju i rovaš i sve ciglje od bunara. A ja nek trčim u komšiluk rad vode, da umijem lepanju!

Smije se ona od dragosti, pa lepanju s mašćom meće prid nas, a na to će moj pobratim ženi:

— 'Rano moja, a što si ti gadljiva na uvara, to ne kažeš! Znaš, pobratime, — i počo meni pripovidati pa sad on da pukne od smija — ja ću baš sidati za astal, kad ona spazi na zidu uvara. Ni ona sirota nije imala drugo pri ruki, već kad je zgrabila mene, pa me bacila priko astala na uvara, da se kojom sricom nisam u'vatio za zid ode sva kuća, a ovako mi je samo slime palo na time.

— Eto, sad sam lepanju umila u čistoj vodi, a ni ja se ne ću zgaditi na uvara, pa možemo s mirom i blagosovom ručati, — kaže mlada.

Ja vidim, da su čeljad srićna i zadovoljna, pa šta možem već se sad i ja nasmijem i kažem:

— Glavno je da vi lipo živite.

Moj pobratim zagrlio mladu, pa podviknio:

— Lipo?! Ta ko golub i golubica!

S A M S E S A' R A N J I V A

Dida, starešina kuće več saživio svoje kad mu u čeljad udarila nika opaka linost. Kori dida, kara dida, moliće, kumiće dida, al' pomoći nema. Kuća krenila u propast, niko se ne stara.

— Jesam ja lud da to dalje gledam kad mi je baš sve'dno umro danas a umro sutra.

Dositio se dida kako će se najlakše otresti nevolje. Uspentro se na dud, štrandžicu pribacio priko vrata i skoči s grane da se lipo obisi. U čestitoj kući se lako i obisiti, al' u ovakoj i štranga trula, pa se prikinila i dida sletio na zemlju ko anđelak s krilima. Samo se malo više zaušiljo i tako puko da se onesvistio.

Ukućani sve to gledaju, al' niko da će poć' u pomoć. Ne miču se oni, ne miče se ni dida. Jedared će jedan:

— Znate vi da je taj mrtav. Mora da je slomio vrat.

— Mrtav, još kako mrtav!

Kako je rič pala ukućani se počeli čistiti iz kuće. Niko ne kaže ništa, a svi biže da ne bi morali mrtvo tilo sklanjati.

Prid samu noć dida došo sebi. Otvorio oči, sve vidi, sve čuje al' se ne miče. Ne zna on šta se s njim dogodilo, već misli šta mož' misliti.

— Gle, gle, mrtav sam, a budan sam. Pa još na zemlji! Ovi moji su se valjda opet provridnili kad su me skinili sa štrange.

Mislio on šta mislio, al' se u kući niko ne javlja ni sutradan ujutru. Leži dida tako na suncu i do podne, a u kući ni glasa. Sav se upario, ogladnio a još više na žegi ožednio, pa će dida jedared:

— Ima l' tu koga živog da jednom poštenom mrtavcu doda čašu vode?!

Nek on viče, al' niko ne sluša.

— Pa je l' to red da mrtac radi?! — opet će dida u razgovor.

Opet niko da se javi.

— Nije red ni da se jedan pošten mrtac upari i naduje na ovak'om suncu!

Dida lipo ustane, pokupi jaja po guvnu, ispeče dobru kajganu, i kad se okripio, misli se on svojom mrt'ačkom glavom: niko mene ne će ni sa'raniti makar me crvi načeli. Nema šta drugo, već skovo sebi mrt'ački kovčeg, udesio križ, pa pridveče to na jedno rame, ašov i motiku na drugo i krene lipo u groblje.

Po selu se već davno raščulo da se dida obisio, pa kad su ljudi vidili mrtavca kako se naoružo, niko ne pita ni rič već se dali u bižanje ko da njim je vatra za petama. Sve se prikošeđivaju jedan priko drugog, a isprid svi' bižе didina čeljad. Didi nije ni na kraj pameti da su se ustravili od mrtavca već mu je pamet na staroj nevolji, pa poviče svojoj čeljadi:

— Dico moja, ta ne bojte se, ne tražim ja nikaki velik poso! Evo ja ću sebi i raku iskopati, lipo ću u nju i leći, vi me samo baš zatrpajte zemljom, da me tice ne načnu ovako mrtvog.

LIVANJE I POLIVANJE

Bio svršen čovik koji ne samo da je volio neg' je i mogo popiti ko druga tri čovika. Samom mu nije milo sisti za čašu, pa najviše volio svatkovati, jel se onda mogo i faliti kako se pilo.

Jedared će tako kumovati. Zamoli komšiju, da mu se postara za kuću dok ne dođe iz svatova.

— Ne će biti veliki svatovi, u ponediljak sam već kod kuće, — kaže on komšiji.

U nedilju oko podne očo, kad srida jutro evo njeg nose na kolima.

— Pa 'di si ti, komšija moj?! — pita onaj, jel je čoviku i dosadilo da se toliko vrimena stara za tuđu kuću.

Svatovac je raspoložen još i sad, pa samo podvikne:

— E, 'di sam?! Brate moj, naišo ja tamo na starog svata parnjaka, pa da vidiš što smo pili?! U nedilju iza užne smo salivali čašama sve do večere, a posli večere da si vidio! Ja zinem a stari svat mi bokalom liva u grlo — onda on zine a ja mu bokal salivam u grlo! Čisto vino, samo čisto vino! Tako smo livali sve do ponoći!

— Dobro, a šta ste radili od nedilje ponoći?!

Svatovac se samo počešo iza uva, a žena misto njeg kaže:

— Oni ništa, a mi smo i' sve do jutros polivali da dođu sebi. Čistom vodom, samo čistom vodom!

SKAKAVCOVA ŽALOST

Jedne godine udarila suša. Žega da se valjda i košulja pali na čoviku kad sunce pripeče. Što je lišća još ostalo i tom je jedva još srce zeleno.

Nije to dosta nevolje već vitar nanese još i skakavce. Naletili na selo i dok se prikrstiš opustošili sve zeleno. Među njima bio jedan proždrt ko provaljen. On se prvi napasio, pa odletio naprid i ukraj sela sio na visok jablan.

Sidi u tom visokom stocu, čeka da mu društvo krene, i jedared samo počo da plače. Mater da su mu ubili ne bi tako jico.

Skakavci opustošili atar i digo se zeleni oblak, lete priko tog jablana. Oni odu a ovaj proždrti ni da se makne, već samo suze roni. Naleti i njegov brat, pa se začudio:

— Šta se tebi dalo tako nažao?!

— Još me pitaš?! A ne vidiš ti kak'u pustoš je suša naradila ovim sirotim ljudima, — pokaže on bratu na opašene usive.

SAMO NEK NIJE ROGAT MLADOŽENJA

Sirota udovica imala čet'ri sina, četri utamanjivača kruva. Sve vole raditi samo ne baš onaj poso koji je na redu. Sirota mater misli: bar da se ožene, da žene uzmu na se priteški križ, al' ko će se i udati za tak'e momke?! Jedan mekan ko vosak, drugi lin ko put, u trećeg oči uvik ko bolučke — nikad nije dosta ispavan, a četvrti ružan da ni crna noć ne bi pala na njeg.

Mater već ne zna šta bi od tuge i tereta, kad se jedared nađe s jednim od najveći' gazda u selu kod čijeg oca je služila u mladosti.

— Blago tebi, — kaže ona gazdi.

— Bilo bi mi samo kad bi imo sriće u dici.

— Koja nevolja?!

— Da ni ne pripovidam.

I potuži se čovik: udovac je i on već odavno, a nije lipo ni kazati — u njeg čet'ri 'ćeri, četri divojke, pa sve nike smušene. Jedna cili bogovetni dan poviriva šta drugi rade, drugoj ni to nije dosta već uvik zabada nos u tuđe poslove, pa nji' dvi zajedno trećoj o svem tutuču u uši, a četvrta se nika mrkosna i rodila. Tako su i pricvatale, pa ona prva oćoravila, druga dobila ma'nu u nos i nit osića što miriši a što smrdi, četvrta gotovo ogluvila od silnog tutukanja, a četvrta svačem nađe zamire, uvik istirava niku pravdu. Nije lipo ocu ni kazati al' ni dosad prosioc nije u'vatio za njegovu bravu a ko će se sad zatrčati kad su divojke već počele matoriti. Ne samo da nije lipo već je čoviku pomalo i sramota da iz tak'e kuće

ne mož' udati ni jednu ćer. On ne bi biro, dao bi zetovima i dobro slime nad glavu, samo da sa ćerivi skine divojačko ime.

— Ako si svoje riči gospodar 'ćeri su ti već i udate, — sirota udovica sva poskoči od dragosti.

Onaj kukavac kukavni pristaje na sve. Udovica 'oće i dvared, pa trči kući da spremi mladoženje.

— Dico moja slatka, znate l' vi šta je vaša nana izumila?! Bićete dućandžije, i to prve u našem selu.

— To je poso za nas — na njemu ne triba raditi baš ništa, sidiš a novac dolazi.

Pristaju oni ko jedan, al' se onaj ružni siti:

— A otkud nama dućan kad smo goli ko prst?!

— Biće svega samo ako pristanete da vas oženim po mojoj ćudi.

Kako oni ne bi pristali kad će biti svega samo posla ne će biti. Materi ne triba dvaput kazati, trči ona da spremi divojke da njim momci ne bi našli zamire. Poučila ona sve čet'ri udavače: ćorkava će pokazati kako dobro vidi, gluva kako dobro čuje, ona s ma'nom u nosu kako dobro nanjuši, a mrkosnu utvrđiva:

— Ti da si se samo smijuckala i ćutila, da prija vrimena ne odaš ćud, jel muškarci ne vole ženu koja zakera.

Drugi dan udovica vodi sinove na ugled. Ukućani i' dočekali straboga! Astal namistili nasrid avlije u najdeblji 'lad, na astal izneli sve najbolje 'iće i piće. Mladoženje siti ko buva daske i kad su vidili onaj silni blagosov — brez riči gotovi za svatove. Ne bi tu tribalo ni prstom maknuti al' divojke će se pokazati.

Cripari krpe crkveni toranj, pa gluva bajage bacila oči na nji' i viče, da su je gotovo i na tornju čuli:

— Mi mislili da nas tu niko ne će viditi, a oni nas gledaju s tornja. Kako njim drago, al' gledajte vi šta je ono zadiveno na vr' tornja?! Meni se baš čini da je igla, al' pogledaj ti, sele moja, — ćorkavoj će — ti imaš bolje oči, pa ćeš jasnije viditi.

— Kako ne bi' vidila kad vidim i to što cigurno niko od vas ne vidi, — poviče na to ćorkava, da i gluva čuje. — Sele moja, da je igla to si ti dobro vidila, al' ko od vas vidi buvu koja se latila pa skače kroz iglene ušice?!

— Buvu doduše ne vidim kad nemam oči ko ti, al' kad skače ja čujem njezin bat, — gluva podvikne.

Ne da se njima ona što ima ma'nu u nosu, pa se umiša:

— Ja nit iglu vidim nit buvin bat čujem, al' se čudim kak'a je to buva?! Otkud da se baš tamo nađe kad buve ne vole bili luk.

— Otkud vidiš bili luk na tornju?! — udovica joj utrčala u rič, jel je nije tako učila.

— Nane moja, kako bi' ga vidila kad ga ni moja sela ne vidi, a ona baš ima oči bolje od kobe, al' mu ja osićam miris. Onaj najgornji cripar je jutros moro ručati slanine i bilog luka, pa mi sve tuče u nos.

Ona još nije ni završila svoje, kad evo novi klin se izbada iz džaka, mrkosna se izlanila:

— No i taj mi je pametan! Ko je to još vidio u ovak'oj vrućini se naručati bilog luka i otići čak na vr' tornja?! Kad ga luk počne žeći i peći svisniće od žeđi dok ne sađe da se napije vode.

Ova križa, udovica bi je utišavala al' na to onaj njezin mlako sio do divojke, a mater vuče za rukav pa šaplje:

— Nane, ovo će biti moja el ničija. Ja nisam vridan rič kazati baš da me ćuškaju — ova će zakerati svakom i misto mene.

Onaj ružni se već usićio nuz divojku s ma'nom u nosu i šaplje materi:

— Nane moja, ova što osića bili luk čak s tornja a ne osića na meni da sam na kruvu i luku odrasto — moja pa božija! Ta ne će viditi ni jednu moju ma'nu.

I onaj drimovni se sad razdrimo, pa već sidi do ćorkave i materi šaplje:

— Moja će biti ova što vidi ko kobo. Ta će gledati i za mene, pa ću ja trgovati i spavajuć'.

Lini misli da na glas govori a od linosti šaplje:

— Nane, meni onu što čuje buvin bat. Ne ću morati ni buve loviti — ona će i' po batu ukebati dok još ni ne skoče na mene.

Vidi nana, vidi i divojački baćo da je tu sve ko lojom namazano, pa nana na glas kaže:

— Šta da se taji, momci su već odabrali, — divojke 'oćete l' možda i vi da birate?

Nana pita a mrkosna odgovara:

— Ta šta ćemo birati — glavno da momci nisu rogati, nit da muču el bembuču.

NE BU MERIL VINJIČA

Nji' više su krunili kukuruz kod jenoga gazde pa su se dali u divan da do kuliko može pojesti.

Vinjič se štel kladiti da može pojesti celu šunku i jen 'leb odjedared.

Da, al' 'de da zemu šunku i 'leb?!

U tem dojde gazda da vidi kak rade, a oni mu povedaju da kaj su divanili i iskali su jenu šunku i jen 'leb da vide da l' može to Vinjič da poje.

— Ne bum ja ničiju rit meril da vidim kuliko može u nju stati — rasrdil se je gazda pa je otišel.

LISICA PASE TRAVU

Lisica odbila male od sise, pa će i' učiti na meso. Donela njim pivca, da se prviput u životu oslade, al' zatim udarila nevolja pa već dva dana nema ni zalogaja u usta. Lisica se vuče oko salaša a nikako da se domogne kak'e dobre kokoške, i tako natrapa na divijeg zeca.

— Kad nemam što mi srce ište ja ću poplašiti glad s ovak'im pivcom što pasi travu, — lisica se od nevolje šali sama sa sobom.

Potira sirotog zeca a on pružio korak pa okolo naokolo, a nikako da lisicu skine s traga. Snage u nogama već ponestaje, lisica se sve bliže primiče, i tako zec jedared dotrče do same lisicine jame. Svud nevolja. Ta prokleta jama ukopana u obalu 'ezera, a ko je još vidio zeca da pliva?!

— Luda moja glava, — počo se on lupati po čelu. — Tribalo je meni zanovetati kad se ona patka silom 'tila udati za mene?! Ona bi me već davno naučila plivati, al' onda sam bio momak na glasu, pa samo iznalazim zamire divojki! Gega se, truntava je!

Baš luda glava: sitio se ženidbe a tu smrt za petama. Lisica već kasa iza kukuruzišta pa će obali. Šta će zec — ako će u 'ezero, ako će u lisicine zube: svud smrt — već utrče u njezinu jamu.

Kad su lisičići vidili tako uvatog i brkatog stvora uplašili se ko da je lisičiji zmaj doletio. Ni zec se nije nado da će se i od njeg živ stvor uplašiti, a kad je još vidio da iz jame vodi izlaz i na više strana, najedared mu proradila pamet.

— Ako vas mater zapita za me, da ste iz sveg glasa vikali da sam otrčo kroz kukuruzište. Poklaću vas i krv

vam popiti ako me ne poslušate! A mater ću vam prvu raskidati na komade.

Priti se zec pa se sve i sam čudi kako zna i to, a lisičići ko da već nisu živi. Kako oni ne bi poslušali tako strašnog i neviđenog gosta! Lisicin bat se jedva čuo lisičići je već upućivaju priko kukuruzišta. Kako se ona izgubila zec lupio stražnjim nogama da se lisicina kuća sva trese, i još zapriti lisičićima:

— Da se niste makli odud! Napolju vrebaju moja braća, a u nji' nije tako milostivo srce ko u mene.

Ode on na suprotnu stranu a lisica sad nek ispruži jezik dok mu opet ne nađe trag. Ona je trčala livo, trčala desno i jedared vidi da je lovu kraj. Pokunjila se i ode kući, a tamo se samo iznenadila. Njezina dica se zavukla u dno jame i drću ko da je došo smak svita. Kad je ona čula šta se tu događalo dok je ona trčala za vitrom, mućnila pameću i samo kaže dici:

— Hajte za mnom na obalu, na zelenu travu. Sad će vas vas mater učiti onom što ni ona još nije radila.

Ona kreće a dica ne će.

— Da nije prid jamom onaj strašni stvor? — dica sve plaču.

— Ne bojte se — lisica samo odma'ne repom — vaša mater je njega proglasila za pivca, pa je odletio ko da su mu krila izrasla.

Izvela ona dičicu, pa je jedva započela s njima nauk, kad naleti švraka. Nosi pile svojim švračićima. Kad je vidila šta lisica radi umalo nije ispuštila lov.

— Sestro moja, šta to vide oči moje?! Je l' ti baš zapravo paseš?!

Nek ne viruje očima, al' mora ušima jel joj lisica lipo kaže:

— Moram kad dicu učim da pasu ovu lipu travu.

— A šta je tebi dodijalo da dicu učiš na tako što?!

— Ej, sestro moja, kad sam ja to dočekala da zečija pamet nadjača lisičiju onda tu nema drugog spasa: el da naučim travu pasiti el da bude smak svita.

SPUŽ BRŽI OD KURJAKA

Spuž pribivo ukraj šume pod ogradom rakidžijinog kupusišta. Jedno jutro probudio se na velik bol: svi kutnji zubi kljuju ko da će razvaliti glavu. Nema drugog spasa već kreniti do rakidžince, da se koja kap rakije kane na zub. Velik je to put: čak priko kupusišta, al' se mora ići.

Sunce već prigrijalo kad se spuž zakaso ispod lepušine, al' nije dobro ni zakoracio kad je upo u još veću nevolju. Ispod ograde se izvalili kurjak, lisica, tvor i hrčak. Vidi se: siti i napiti pa zavode šalu. Oni u'vatili zaklonicu, a siroma' spuž izašo iz svoje zaklonice i dok se nije sitio već je bio među njima. Zna on da nije zalogaj za nji', al' se uplašio da se počnu s njim šaliti, a u tak'im rukama je i šala opasna. Uplašio se siroma' pa mu rič istrčala:

— O, ljudi, kud sam zapo među same lopuže, laže i siledžije?!

U njeg glas i tanak i slab, pa siromak misli da govori sam za sebe, al' u oni' krvnika uši oštre ko sablja.

— Oho, vidite vi rogatog usprtka, — podvikne hrčak.

— Da sam rogat — jesam, al' zato nisam rđav čovik, — spuž će se vaditi iz nevolje.

— Nismo ni mi baš rđavi ljudi, — kurjak će se posprnđivat — al' se meni čini da si se ti opet podobro ustravio od nas.

Ne podobro, neg je sirotog spuža stra' napunio od glave do pete ko da je džak nabijen, al' se dositio da će šala biti vrlo žalosna ako se oda, pa on veli ovako:

— Ljudi moji, ako sam ja dobar čovik al' moji rogovi nisu baš najbolji.

— Oho, — na to će lisica — pa ovaj bi se 'vaćo u koštac ako na vrime ne pobignemo.

— Teto, ja kavgu ne želim al' se ni ne bojim.

Tako kaže, a sav pocrvenio jel zna da laže kako ni teta lisica ne bi slagala, al' vidi da tu nema drugog puta neg da svoju kožu izlaže iz rukiju krvnika. Da bi bio strašniji počo još rogove izvlačiti i uvlačiti, ko da i' oštri, pa se na to i tvor nasmijo:

— Braćo moja, da ne znamo koga imamo u gostima mogli bi povirovati da je bik. Vidite vi ove strašne rogove!

Tvor će se posprnđivati, al' se spuž ne da.

— Ja bik nisam, al' pitajte rakidžijinog bika 'di su mu rogovi od prošaste nedilje kad se sa mnom u'vatio u koštac?!

— Nisi i' valjda ti slomio?! — ujo kurjo će.

— E baš ja ovim mojim rogovima. I još sam ga pomalo načeo, pa kad je pobigo kući, a rakidžija se pita: je l' to krava što je došla s paše?

Siroma' spuž se uputio u laž, pa i zaboravio da ga kutnji zubi bole, a ona čet'ri repata krvnika da puknu od smija, pa će kurjo na kraju:

— Braćo, meni se čini da se ovaj rogati momak uistinu ne boji nikog.

— Zašto bi' se bojo?! Baš da ste i jači, koji bi me mogo stigniti kad ja potrčem?!

Onima je samo još to tribalo. Valjadu se od smija. Nek se smijedu, al' ne vide što je spuž opazio kroz ogradu. Rakidžija mora da je primetio kak'o društvo mu je pod kupusištom, pa se kradom penje s lovačkom puškom na vrbu iza rakidžince.

— Šta se smijete, valjda mislite da je koji od vas brži neg ja?! — spuž sad već ne čeka da ga oni nazlabadu, jel mu je sinilo uglavu kako će one navesti na tanak led.

— Ne bi l' se ti s nama još i uštrkljivo?! — hrčak će.

— Teto, u tebe nije tako kratka pamet da bi zaboravila onog šantavog zeca, koji ti je prošaste nedilje pobigo ispred nosa?! — spuž sad već prkosi.

— Kojeg šantavog zeca?!

— Makar je malo i sramota, priznaj, teto, — spuž ne skreće sa svog puta. — Znaš ti dobro kad si ostala brez večere, a taj zec je baš šantav i na pridnju i na stražnju livu nogu.

— Oho, — ujo kurjo će teti — ovaj rogati momak ti tuče papar pod nos. Ded, ded, samo ti nama kaži po istini, — 'rabriće spuža.

'Oće on i brez 'rabrenja.

— To je bilo tako, da sam se ja ženio ovog prolića, i baš se krenio divojki, kad evo prida me jednog krupnog zeca. Valjda je taj dan pasio pelina el bunike, pa mu došlo u glavu da i on nađe od sebe slabijeg, pa da mu se izrugiva. Našo mene, pa mi se potsmijava da malo potrčem, jel će kogod oteti divojku dok ja ne dopužem do nje. Kad sam ga čuo i vidio, a ja lipo kažem: zna se, slabo se ko mož pofaliti da je brži od zeca, al' ako je momak na nogama nek se sa mnom uštrkljiva. Ja ću mu puštiti još i napridak, a opet ću prije stigniti neg on. Protrčaću da me ne će ni ugledati, a da bi znao kad prolazim nuz njeg, čušiću ga i s jedne i s druge strane, da ne mož' zatajiti svoju sramotu. Luda glava pristala, misli se šta mož' spuž, al' kad sam ga protrčavo, ja ga čušim po obrazu i s jedne i s druge strane. Baš nisam jako zama'nio rukom, al' se on privrnio da je ošanto na obadve live noge. E, tog zeca je prošaste nedilje teta lovila za večeru i tako šantavog ga nije bila vridna stigniti. I sad bi se sa mnom uštrkljivo jedan hrčak?!

— O, ljudi, pa to vridi čuti i viditi, — hrčak se smije da mu sve žito ispada iz kesica. — Sav čovik u jednom opanku, trbu' mu je u stopalu, trči potrbuške, odiven kamenim šeširom od glave do stopala, a s nama bi se uštrkljivo?! Momče, ti zaboravljaš da mi imamo po čet'ri noge?!

— Ne triba tu fale ni pridike: lipo kažite ako ne smite da se uštrkljivate sa mnom, a ako se ne bojite sramote ko što je zaradila teta sa šantavim zecom, vi se uštrkljivajte sa mnom.

— Rogati momče, ti si lud. Ti 'oćeš bolje lagati neg ja, — teta se sad već i vriđa.

— Ne brini ti za moju pamet. Ja velim ovako· uštrkljivaću se odjedared sa svima vama, i još ću vas puštiti da otrčete isprid mene sve do one rakidžijine vrbe, pa ću se onda zakasati za vama. Ićemo oko vrbe pa ovamo natrag, i ko stigne prvi tog je dika. A ja još kažem: makar ću vas puštiti naprid kod vrbe ću vas protrčati da me ni viditi ne ćete, al' da znate da sam vas obašo kad budem protrčavo svakog ću malčak bocniti rogovima, a dok vi ne dotrčete ovamo natrag ja ću se već i nadrimati čekajuć' vas. Samo jedno vas lipo molim, da budete pošteni i ne zatajate da sam vas bocnio rogovima kad vas budem protrčavo.

Ono četvero da prisvisne od smija.

— E, baš da jedared budemo i pošteni, — teta kaže — ako kod vrbe os'tim da me samo buva bocne ja ću priznati da su to bili tvoji rogovi.

U nje je najburgijastija pamet, pa što ona kaže to svi primadu, i nema dalje razgovora već se spremaje za uštrkljivanje.

Oni će potrčati a spuž vidi što oni ne vide, pa još samo kaže:

— Da ste svoje riči gospodari: koga bocnem rogovima da ne zataji!

Spremili se, svi potrču ko jedan, al' se na vrbi spremio i rakidžija. Kako oni pod vrbom zavijarali repovima onaj iz puške ospe sačam. Sasuo njim olovne zolje u kožuve, pa braća o'ma' zaboravila pravac uštrkljivanja, razbižali se kud koji.

Spuž se dotle zavuko u zaklonicu i sluša 'oće l' puška još koji put gruniti. Prošlo vrimena dok se čet'ri krvnika nije dovuklo iza ograde, pa šaplju:

— A kud je nesto onaj đavo rogati?! Taj je cigurno otrčo do onog šantavog zeca, da mu se pofali.

— Njemu iđite vi i zajedno plačite, a ja imam i pametnijeg posla, — javi se spuž. — Ja vas obašo, dotrčo, pa i zaspo čekajuć' vas, i probudio se. Kad vas još nije

bilo, a ja svratio ženi da me malo očisti od vaši' dlaka, i rogove malo namaže lojom, da se na njima ne os'ti tvorov smrad.

Kad su ovi to čuli samo zinili, a spuž dalje veze:

— No, sad da pošteno kažete jeste l' ositili da sam vas bocnio rogovima kad sam vas protrčavo. Nemojte kako da slažete, jel sam ja svakojeg bocnio i po nikoliko puti da zacigurno zna kad sam ga protrčavo.

Rakidžija nije uprazno rasipo sačam, svakom je sasuo šačicu olova u tur, pa se braća sad samo 'lade od rana. Nemadu kada ni brojiti 'di su načeti i rovašeni, pa svi ćute, samo teta lisica uzdiše:

— Da si malo bocnio prosto bi ti i bilo, al' se meni čini da si mi po svoj koži zalomio te tvoje proklete rogove. Mogo si i brez tog ostati živ.

— Mogo sam, — spuž se na to nasmije — pa da mi ni sad ne virujete da sam bika razneo na mojim rogovima.

BAR BIS DA IZBISNIM

Jedno jutro skočim u opanke prije sunca žarkog, a imam na čega i poraniti!

Kuća mi gori nad glavom, košara se srušila na konje, bunar se zaronio!

Pljuj na vatru, pa je trni — kad ni vode nemaš.

A nasrid avlije moja ponjavica-šarenica, na njoj tri moje uzgljance, na njima sidi vrag i ruča da mu sve zaušnice pucaju.

— Šta misliš šta je ovaj dobar zalogaj?

Još me pita — a vidim: iščupo mi žuć i to ruča!

— Šta misliš ko je sve ovo veselje udesio?

Još me pita, a vidim i znam da je on.

— Je l' se srdiš na mene?!

Još me pita, a kako ću se srditi kad nemam ni žući.

REGRUTI — DEDA FILE I DEDA GAJO

Deda File i deda Gajo iz Neuzine bili su svaki preko osamdeset godin' kad je solgabirov izdal naređenje da se ne sme pratiti sokakom.

Svakomu je zabranjeno a zna se da je regrutom sve dozvoljeno.

Kak je tak je, al' kad su deda File i deda Gajo čuli da solgabirov bu došel u Neuzinu, oni si zemu gajdaša.

— Kam bumo išli? — pita gajdaš.

— Sokakom!

— Snočka sem čul da bu solgabirov došel.

— To mi je rekel čera i moj čiče, za kaj mi onda i ti to divaniš?! — veli deda File.

Prate se oni sokakom a u tem su naišla karuca solgabirova. On se rasrdil kad je videl da se ne sluša njeg'vo naređenje pa je zaustavil karuca i pital deda Filu i deda Gaju:

— Kaj vi ne znate da je zabranjeno pratiti se sokakom?!

— Mi, gospone, znamo — odgovoril je deda File — a kaj vi ne znate da smo mi regruti?!

DO OBRAZA TEŠKO — DALJE LAKO

Bio berber zlatni' rukiju, mokrog grla. Sušna godina ne žedni kiše ko on vina. Ko će lud njemu glavu u ruke kad oštrim brijačom radi?!

Jedared i pijanac vidi da će ostati brez kruva. Počo sačekivati ljude.

— Zašto ne dođeš na brijanje?!

— Šta ja znam.

— Znam ja: misliš da ne možem brijati jel sam i sad pijan?!

— Šta ja znam.

— Evo, pitaj mog brata, kako sam ga baš sad obrijo! Jedino mi je moro pokazati 'di mu je glava, a dalje je poso sve puco! A u tebe vidim čak i 'di ti je glava, samo mi još pokaži 'di je na njoj obraz, pa da vidiš brijanja što nisi vidio!

PRSTENOVANJE S MALJOM PO GLAVI

Siromašak imo jedinka sina. Nije to momak već paun. U drugom selu udavača jedinica, koja se ovak'om mladoženji ne bi mogla zaditi ni za petu, al' oće siromašak sina oženiti baš s njom, jel je bogata da je naširoko nema.

Uveče će biti prstenovanje. Ujtru siromašak poranio, ode sa sinom da kupi najbolje vino što ga nađu u pudarini. 'Oće i oni da se pokažu prid preteljima makar da su dvared siroti ko što jesu.

Kod pudara pravo veselje. Prid podrumom čovčina. Ne da je ljuda ko ljuda već ko da je rasto misto or'ovog deblja. Ispaso košulju, ogolio trbušinu, šepicu od kurjačije kože nabio na uši, raskoračio se priko burenceta i samo podvikava:

— Može l' brže, može l' jače?! Hajd, hajd, malo brže, malo jače, hajd, hajd!

S dvi strane dva momka ko dva arkanđela samo misto plamene sablje svaki drvenom lopatom tuče čovčinu po trbušini, a treći s leđa maljom sabija šepicu na time. Tuku tri momka ko rđava čegrtaljka pa samo odjekiva: puk-puk-tum, puk-puk-tum!

Onaj se samo smije i podvikiva:

— Hajde brže, hajde jače! Znojite l' se, dico moja?!

Borme su momci jedared počeli trti znoj sa čela, a ljudina suv ko upušena divenica, a ni da se makne iznad bureta.

— E kad ste se već proznojili a jedva ste mi malo istresli perut iz glave i ubili koju buvicu, onda ne triba kazati da sam okladu dobio: burence je moje.

Digo bure, zinio i nek dobro vino teče pravac u grlo.

Zinili i ovi al' na suvo, od pustog čuda, a pudar veli

— Snaga je to! Još da ima života ko što ga nema, al' nuz lipu kuću i bogatu ženu potuca se pod tuđim slamama.

Pudar se još raspripovido da je ljuda iz komšijskog sela, da gotovo ne smi ni u svoj kraj, pa bi kazo i zašto al' ovoj dvoj'ci nije do tuđi' nevolja. Dosta je njima bilo nevolja dok su sirotovali, a sad njim kašika pala u med, pa tuđe brige ni da čuju, al' ne znadu da će s ljudinom imati posla još tog dana.

Prid prvi mračak sve spremili, gosti se sakupili pa će već krećati divojačkoj kući, al' domaćina ne da dok se ne nazdravi iz bureta. Ne da on — ne da se ni bure.

Ruka ga nije takla otkad je prija deset godina odliveno vino u njeg, pa bure ko da je zagvozdenilo, ne da čep iz sebe. Muči se s njim svekar babo, muče se drugi, a niko da ga otvori. Žene ko žene, gledadu to i čim su vidile nevolju udarile u proricanje i gatanje:

— Ne će ova ženitba izaći na dobro, kad ni mladoženja nije kadar da nabije slavinu.

— A svit pripovida i to da on još nije ugledo oči divojkinom ocu makar već polak godine svaki dan ćući kod divojačke kuće. Nije l' i to pomalo čudno?! Ne drže valjda živog čovika u džaku?!

— To zlobe govore, — jedna će koja sve zna. — Šta ima u tom čudnog?! Divojkin otac trguje po svitu i baš zato će se mladoženja i priženiti, da u mladinoj kući bude muške glave.

Baš su bile u riči kad se svekar babo rasrdio, mašio sikire i sunio na bure:

— Ja ću te otvoriti makar ti sve čelo razbio!

Šta je njemu jedno bure? Kupiće mu sin i sto, samo kad se vinča s tako bogatom divojkom!

Svekar babo lupi po dancetu, al' ono zazvoni ko da kaže:

— Baš mi je do tog da popuštim!

Domaćina nije probio bure, al' kako sikira bubnila na kući se provalio zid sa sokaka. Pao zid, a za njim

upadne niko drugi već ljudina koju su jutros lopatama prašili, maljom češljali.

— Šta je tebi palo na pamet da mi provaljivaš kuću?! Domaćina se nakosirio, a onaj siromak se spleo i sve muca:

— Prošćavajte, dobri ljudi. Bože sačuvaj da bi' ja želio kome nauditi. Ta ni pomislio nisam tako šta.

Siroma' se tako zbunio, da se i domaćina moro nasmijati:

— Pa zašto mi onda ulaziš kroz zid?!

— Brate moj, to je moja nevolja naradila. Tu sam se sitio moje priteške tuge i nevolje i od muke nisam znao šta bi' već lupim glavom o zid. Virujte ljudi, samo sam malčice kvrcnio čelom, samo malčice!

On bi se još branio, al' domaćina se sasvim raspoložio kad je to čuo. 1

Ta šta je njemu jedan zid te trošne kuće?! Njemu će sin kupiti i sto zidova samo kad se oženi tom bogatom divojkom.

— Pretelju, — najedared će ljudini — možda bi ti mogo provaliti i ovaj drveni zid na ovom jogunastom buretu?

Šta kaže?! On da ne bi mogo bure provaliti kad je u njemu dobro vino!

Čelom kvrcnio: ode dance zajedno s gornjim obručom, a on pita domaćina:

— Možem ga poljubiti, da ga ne bi bolilo 'di sam ga udario!

— Ajde, bubi ga, bubi ko rođeno ditešce.

Čovčina poljubio bure, otreso brkove i veli:

— E, od ovog gutljajčića sam malo zaboravio i nevolje.

Lip gutljajčić: vina manje za dobru podlanicu.

— Pretelju, u tebe mora da su nevolje velike, kad si od ovak'og gutljaja samo malo zaboravio.

— Ne pitaj za nevolje. Nikad nisu bile male, u poslidnje godine da bog sačuva, a sad su baš zagrdile.

— Da ti kuća nije izgorila?!

— Barem da je, pa je se ne bi' zaželio.

Čovčina to kaže i zaplače ko malo dite. Teško je gledati tak'og junaka da plače, pa će ga ljudi tišiti, a on:

— Mož' još gutljajčić?

Domaćina se počešo iza uva pa će na kraju:

— Je l' nevolja opet jaka?!

— Prijaka!

— Onda bolje i srkni neg da kako glavom lupaš i o druge zidove.

— Gost poljubio burence: vina opet za podlanicu manje, pa će se onda potužiti:

— Nije to meni od moje volje, već bog dao da volim popiti malčak vina. To ne bi bila nevolja, al' ja imam ženu koja me tuče ko kera čim na meni os'ti i kap.

— Ovak'u ljudinu?!

— Lako vi govorite kad ne znate šta je nevolja. Ja bi' babu sad već istrpio, jel je starija pa joj opada snaga, al' se nisam dobro ni obradovo, kad me je 'ćer jedinica uzela u šake. Ima tom jedno po godine kako se namrsila na mene. Baba je tukla kad sam pio, al' 'ćer ne pita već udara čim dođem bliže kući. A, ne dao bog ni najvećem zlotvoru da upozna njezine šake. I tako, braćo moja, ne ostaje mi drugo neg da bižim od kuće i iz svog sela, samo da ne sustrijem kako rođenu 'ćer.

Čovik se tuži i plače, a mladoženji palo na pamet da ga još i podbada:

— Nisi valjda na nju nabaso pod našim zidom?

— Ne, sinko, već sam se tu sitio da već tri dana pijem i samo pijem.

— Dobro si i radio, — na to će domaćina — jel nedajbože da si kako žedan stigo do ovog mog burenceta!

— Lako se ti šališ — čovčina opet zaplače — kad si slobodan i alvatan kod svoje kućice, pa da je kak'a, al' sam se ja danas zaželio kuće ko nikad. I pođem, eto u moje selo a kad sam došo dovde evo jednog nadničara moje žene. I šta mi kaže čovik?!

'Ćer mi poručiva: ako želim ostat živ da ni trizan a kamo l' napit ne dođem ni u selo, jel će večeras biti

njezino prstenovanje. Udaje se za najlipčeg momka iz ovog sela.

Mladoženja se slatko smijo, al' kad je to čuo najedared skoči ko da je nagazio na zmiju:

— Šta kažeš?! Da tvoja kuća nije prikoputa od crkve?!

— S debelim zidovima baš ko u crke.

— Je l' tvoja 'ćer ima bradavicu na nosu?!

— Kad joj mater ima dvi, ko dva lipa bumbara, zašto ona ne bi imala tu jednu?!

— Dosta si kazo — odrekne mladoženja i samo privali bure s vinom.

— Zašto to radiš bog te ne ubio?! — otac poviče.

— Zar se vi još ne dosićate da je moja divojka ćer ovog čovika! Nema prstenovanja! Ova glava nije bila još ni pod maljom, a u take šake se ne daje da je moja divojka još toliko bogata koliko jeste.

Momak dalje ne pripovida već pobigne iz kuće kroz provaljeni zid. Kad je svekar babo to vidio za sinom skočio, a ljudi poviko:

— Ti si meni samo jedan zid provalio, al nek ja samo živ stignem do kuće tvoje žene, s ovom glavom ću joj porušiti sve zidove pa da su dvared tako debeli ko na crkvi.

— Taj ti poso bio srićan i blagosoven!

PIJANCOVO ZAVITOVANJE

Konji se poplašili, istresli pijanca iz kola. Ugruvo se da su ga u čaršapu nosili kući. Tribalo je vrimena dok se nije otkinio od postelje, al' je modar i natečen još i kad je usto.

— Kako sad s pićom? — zapita ga pobratim.

— Nikako! Ja više ne pijem. Da znam koja je isiko bi' i onu žilicu koja još jedared poželi piće.

— Blago tebi a ja nikako da se otrgnem od čaše.

To je bilo prvog dana dok je još stenjo kad koraci, drugog dana pijanac malo liznio vino, trećeg dana zamočio jezik pa ga u vinu i zaboravio. Pobratim ga zateko sasvim pijanog pa se smije:

— A šta je sa onom žilicom?!

— E, da je žilica nju bi' ja lako isiko al' sam pronašo da drugo šta u meni želi piće.

— Ta ne govori. A šta je to?!

— Jezik i grlo.

— Kad si se zareko — ti siči i nji'.

— Jesi lud?! Čime bi' onda guto ovo dobro vino?!

ZEMALJSKI I RAJSKI IMENJACI

Životario na svitu niki badavadžija Pere kojem ništa nije smrdilo osim posla. Trčilaža — šta drugo može biti — živi od tog da izmišlja kako će koga privariti. Tako jedared ište od svakog na zajam i obećava:

— Ne ćeš se pokajati, kad dođe vrime vraćam dvostruko!

— Iz čega — iz prazni' hrčkovi' jama?!

— Nije tako! Došlo mi na san, da će me jedne noći potražiti moj nebeski imenjak sveti Petar i doneće mi silno blago.

Niko ne viruje, pa ni Pere, al' šta će se dogoditi!... Jednog dana sijo i prosijavo tu laž po čitavom selu, pa se tako umorio od trčanja, da je uveče zaspo ko zaklan. Kad oko ponoći čuje niko šuškanje. Pogleda, a sobna vrata se otvaraju sama i ulazi slika i prilika sva u bilom čaršapu.

— Ta je l' to moguće — jesi l' ti baš glavom sveti Petar?! — Peri se otela rič.

— A ko drugi bi mogo otključati svaku bravu osim onog što drži ključ od rajski' vrata! — ozovne se na to i gost.

— Baš svaku bravu, i tako da se ne čuje?!

— I ne vidi!

Kad je Pere to razumio, sva pamet mu osvanila u glavi, pa skoči odjedared u opanke i čakšire. Skače i podvikiva:

— O moj rajski imenjače, sve sam dobro čuo i još bolje razumio, a sad baš da vidim!

Za ruku 'vaća rajskog imenjaka pa ga vodi kroz mrak po selu.

— Kuda me vodiš?! — jedared će sveti Petar.

— Zar ti ne poznaješ naše selo?!

— Otkud bi' ga poznavo kad sam iz raja.

— E, onda ćeš viđenije kuće upoznati.

Vodi njeg Pere do jedne gazdačke kuće, i na vr' prstiju okolo naokolo pa do stražjni' vrata i:

— Otključavaj!

Sluša sveti Petar, a zemaljski imenjak mu ne pušta ruku, već ga vuče za sobom u kuću. Nije badava trčilaža od ponika, poznaje tuđe kuće ko svoju, i lipo vodi rajskog imenjaka do brava na sobnim vratima i na kovčegima. Ne kaže ništa, već privrće u mraku kad mu sveti Petar otključa teške kovčege, šuška i zašuška, pa ode kako je i došo.

Vodio rajskog imenjaka do prve, vodio do druge gazdačke, pa će i do treće kuće, a ništa ne kaže već samo steže džepove i nidra. Ako ništa ne kaže, al' i rajski imenjak ima dobre uši pa čuje kako novci šuškaju, dukati zveckaju, i kad mu je Pere opet naredio da otključava bravu, onaj izvuko ključ ko volovska butna kost, i onako rajskim glasom, lipo ko ađelak kaže Peri:

— Slušaj ti zemaljski imenjače, kaži već jedared da si lopov ko i ja, pa da i dilimo kad već zajedno krademo, jel ću te s ovim nečujnim i nevidljivim rajskim ključom tako mazniti u glavu, da će se od zvonjenja razbuditi cilo selo!

Kad je Pere ugledo taj rajski ključ, najedared počo diliti tecivo, pa kaže ko rođenom ditetu:

— Vidi sad čovika — 'oćemo l' se još i zavađati?! Šta ne kažeš da si i ti zemaljski svetac, pa da se znam vladati kako je red!

NIJE SE ZEMLJA TRESLA — KOLO SE IGRALO

Pripovida se da je stari Kuckalo bio tako nogat da jednim stopalom pokrije kvočku s pilićima. Zato se i sad za nogatog čovika kaže da je ko matori Kuckalo. Nije sam on bio tako nadaren već i sva njegova grana.

Ukraj njegovog salaša bila mijana na raskršću, a naspram nje komadić puste zemlje. Jedared prid samu vršitbu gazda tog komadića zemlje osvane s majstorima — zidaće.

— 'Oćeš zidati salaš?! — mijandžin'ca je ljubopitljiva.

— Suvaju. Ja sam suvajdžija.

— A lipo-lipo, dobro-dobro!

Kako mijandžin'ci ne bi bilo i lipo i dobro, kad će ljudi dolaziti da melju, pa će ona imati više gostivi. Gleda ona sad ko da se njezino rođeno zida, i šta vidi?! Komšija će staju nabijati a ne kopa temelje, jedva skinio busove i zidove već nabija.

— Komšija, ne će to valjati: tu staja mora biti s dobrim dubokim temeljima.

Ona ga opominje al' je suvajdžija straboga u velikom poslu, ni ne sluša.

— Biće posli i taki' staja al' suvaja nek se pravi što iz kraćeg. Danas — sutra stiže novo žito za meljaj, nema se tu kada gledati na lipotu.

— Al' Kuckalovi će praviti dužijancu.

Ona bi ga upućivala, jel vidi da čovik ne zna u kak'i kraj se doselio, al' se onaj zasuko i zauko, dotrče, otrče, ljudi za dan nabili zidove, do noći natrćili striju, suvajdžija metnio katanac i biž kući, pa će zorom već primati novu 'ranu.

Da siroma' zna što ne zna! Kad je drugi dan poranio da počne meljaj — njegova suvaja sameljana. Zidovi popadali, građa potrvena — pustoš i rušovina.

— Komšince moja, — budi on mijandžin'cu — da se tu noćas nije zemlja tresla?!

— Nije, komšija, nije, samo su čeljad starog Kuckala zastala prid mojom mijanom da bisno iskvrcadu jedno bunjevačko kolo, ko i svake godine kad prave dužijancu, a stari Kuckalo zaintačio pa zauko kolo i do tvoje suvaje.

ŠUPLJE U PRAZNO

Živila dva brata rođena.

Mlađi vridan a pošten. Radi i kad drugi spava, radi i kad ne bi moro. Nek vidi da poso ne vridi više od šake krumpira, on ga uradi jel je i sotim više.

Stariji ne gleda kako samo nek je lako.

— Ne ću ja bogu bradu češljati da mi dlanovi moraju biti čisti — veli on svoje.

Dogovore se nji' dvojica ovako: koji prvi ugrabi sriću taj će drugog pomoći. I ko će se prvi do'vatiti zavitrine već stariji. Priko noći, zametnutim tragom došo do veliki' novaca, udario još u trgovinu — i gotov teški gazda. Sidi u dvorima, sluge ga dvore.

I ko će prvi neg brat bratu. Kad je gazda vidio brata, on se spremio da ga dočeka. Uzo dva polupana ćupa, sio nasrid sobe i diže ćup na ćup ko da priliva med. Zna dobro da je mlađi došo za ispomoć, al' gazda oči ne diže kako se kobajage pozabavio poslom.

Mlađi gleda, pa gleda i jedared vidi da je jabuka trula, al' vidi da je mora i načeti, pa će se javiti:

— Ehej, gazda, brate moj rođeni, zar ne vidiš da sam ti došo?!

— A ti ne vidiš da radim silno važan poso?! — onaj se još našo i uprašen.

— Kaki, ako boga znaš?!

— Sipam šuplje u prazno!

To kazo i više ni rič. Mlađi nije ni lud ni gluv, pa se okrene i nestane iz kuće ko dim u vitru.

Prolazilo sad vrime pa siroma' još siromašniji — bogat još bogatiji, dok se najedared nije sve privrnilo. Siromašak jedne zore izore kotlić dukata. Tako je počelo

a posli dukati ko da se roje. Nabaso na sriću pa mu se ona lipi za dlan i taban. 'Di stopu stopi — srićan; 'di dlanom takne — srićan.

Njemu pošlo tako a starijem naopako, i ne da su za jednu noć izgorili dvori i sve žito na nogama, neg mu valjda i stope gore. Ko da je vitar oduvo sve blago — najedared osto prosjak.

Sad se siti kako se dogovorio s bratom dok su još bili siroti i veli:

— Ni brige, iđem ja bratu, on će me ispomoći.

— Samo nek dođe, biće dočekan i ispraćen — kaže mlađi kad mu je ta vist došla do ušiju.

Sio i on nasrid sobe, al' ne s praznim ćupovima već iza kamarice dukata, a s dvi srebrne zdile. Iz jedne u drugu prisipa dukate tako brata dočekiva. Gost jedva bravu dotako domaćina mu se već javlja, makar je u velikom poslu.

— O, brate moj, a ti stigo?!

— Stigo! — potvrđiva stariji.

— A ja radim pa radim!

— Dobro je to, dobro! A šta to radiš?!

— Zar ne vidiš — sipam šuplje u prazno!

Kad je onaj to čuo — a gleda one silne dukate kako se krune iz zdile u zdilu — najedared zamuco:

— To je za tebe — šuplje u prazno?!

— Ne za mene, već za tebe, brate, za tebe!

PAPRIKAŠ OD VRAGOVI' PAPAKA

U tri atara sva najbolja zemlja u rukama jednog spahije. Sve sam njegov sluga i rabadžija po salašima i selima, samo u jednom selu se iskrtio niki gazda. Al' 'di je i taj po stanju da bude parnjak spahiji?!

Jedne zime gazda će ženiti sina. Šta će njemu pasti na pamet već da spahiju zove u čast. Onom ni na kraj pameti da se miša s tak'im svatovcima, al' gazda navalio i dosađiva. Šta će spahija, kako da ga se otrese s vrata?!

— Ta ne ćeš imati čime da me podvoriš, jel ja sam veliko zanovetalo na 'ilu, pa ćeš se samo osramotiti.

— Ja da ne ću znati izdvoriti tak'og gosta?! Samo pivčijeg mlika ne spremam, a drugo sve najbolje na svitu!

Dobro, spahija će doći, al' kad mora već i smišlja kako će napakostiti gazdi.

Gazda razglasio ko će mu doći u čast pa se u po svita o drugom i ne čuje već o tim svatovima. Čuo to i jedan vrag koji se baš sprem'o da ženi sina.

— E to će biti svatovi kak'i' šale nema! Baš da vidim pa da i ja sinu za vinčanje napravim tako štogod, — kaže vrag ženi.

Iće u te svatove makar nije zvan. Kako će vrag već u potaji ćavirati oko pendžera i vrata.

U to staro vrime svatovi nisu trajali dan-dva već najmanje po nedilju dana, al' svakako dotle dok je u svatovskoj kući bilo šta zaklati i zapržiti. Spahija došo' i sad se ne misli micati od astala dok u kući ima zalogaja. Kad je vidio da više nema ničeg krmskog ni krmčeta u oborima, on će u samu ponoć domaćinu:

— E, svekre babo, je l' ti drago, ja sam se zaželio paprikaša od svinjski' papaka. To mi je još želja i ništa više!

— Biće, svašta će biti! — domaćina sve podvikiva, nek se čuje nek se zna kako on dvori gosta-spahiju.

Da, al' kad su stanarci čuli spahijinu želju, samo su se počeli češati iza uva.

— Svekre babo, od krmčeta već ni traga. Sve smo poklali.

— Mora biti, samo vi pogledajte i okolo da se nije kudgod zavuklo koje krmče el' prase.

Kad biti mora nek bude. Jedan uz'o nož, drugi do'-vatio sataru. Kad mora biti oni će ubiti i satarom, samo nek se javi štogod krmskog. Noć bila s malo misečine i baš napadalo novog sniga.

Stanarci krenili ni sami ne znadu kuda, al' čim će priko praga jedan skoro podviknio:

— Pretelju, vidi trag od papaka!

Snig pada, a od pendžere badnjovima vodi nov — novcat trag od papaka.

— Vidi ti da je naš domaćina im'o pravo, — šapljaće drugi — to se kak'o krmče zavuklo 'digod i baš je sad moralo biti pod pendžerom.

E, kad trag vodi badnjovima, krmče se cigurno poplašilo baš od nji' i zavuklo u kukuružnu.

— Baš dobro što sam pon'o sataru, — šapljaće onaj sa satarom. — Ne daj mu da kako pobigne. Ti 'vaćaj, a ja ću ga satarom 'di stignem, glavno je da dođemo do papaka.

Odu oni — jedan tragom, drugi s druge strane badnja — a na vr' prstiju ko dva mačka. Kad su stigli tamo 'di se trag gubio pod badnjom, stanarci skoče baš ko dva mačka. Oni skoče a iz kukuružne iskače pa će bižati niko veliko crno krmče. Propelo se na dvi noge i navaljiva.

'Di ćeš ga klati kad se kobaca, grize i bode. Čime bode, bog ga ubio iz krmčetom?! Trljadu se s njim stanarci čitav bravčiji rat se započ'o, pa nit krmče možeš s nožom bosti, nit onaj sa satarom može sići. Jedared onaj

s nožom u'vati sriću, zgrabio krmčetove dvi stražnje noge, pa vikne:

— Pretelju, siči satarom ova dva papka, a život mu krmčiji na čast! Nek je spahiji papaka za paprikaš, pa nek vrag nosi dalje i ovo krmče i spahiju, jel ćemo još poginiti u ovom krmskom trljanju.

Tako će i biti. Onaj sa satarom fikao! i odvali dva stražnja papka. Puštili to jogunasto krmče, a ono ode da sve snig praši za njim.

— Av, pretelju, kak'o je ovo krmče. Nikud mi se učinilo da mu je rep zdravo dugačak, a ko da je i rogato!

— Ta i meni se tako učinilo, al' nek iđe ako će ravno do pakla, samo kad mi imamo papaka da domaćina ne ostane pod sramotom.

Kako je tako je, do ujutru na svatkovskom astalu nije ost'o ni drobac, pa će se svatovi razalaziti. Spahija je mor'o još i pofaliti dobar paprikaš od krmski' papaka.

Svi odu zadovoljni samo je on mrkosan. Ne dopada mu se što nije mog'o osramotiti domaćinu. Ode na karucama i sve gleda kome bi napakostio, kad već gazdi nije mogo. Ne mari da sustrije 'čelu, samo da bis mož' izduvati na kime.

Iđe tako, kad jedared koga vidi?! Kroz mećavu klamiće mator magarac, a na njemu jaši glavom vrag. Siroma' vrag se sav šćućurio u toj zimi, a noge podvuk'o pod magarcov trbu'.

No, spahiji drugo nije ni tribalo. Pokas'o do vraga, pa već iz daleka mu se ruga:

— No, još ni to nisam vidio da vrag po ovak'oj zimi u to malo crne vune jaši na ovak'om matorom magarcu!

Vrag samo privrće očima i zavlači noge. U spahiju je već udario drugi vrag, pa će povirivati i šta vidi onda? Vrag na nogama nema papaka, još crna krv teče iz rane, kako su mu papke ocikli.

— O, o, pa ti si još i bos?! — spahija će se sad samo smijati i rugati. — E, tak'oj srići se nikad nisam ponad'o:

da u ovak'oj zimi vidim vraga na magarcu i još brez papaka!

Kad je vrag onda skočio! S onako ranjenim nogama do'vatio sirotog starog magarca, pa kad ga je onda lupio o karuce, spahija odjedared priletio priko dva jarka.

— Još se ti meni rugaš, a nisi se dobro ni izpodrigiv'o od paprikaša koji su ti stanarci spremili od moji' papaka!

DIVANU NIKAD KRAJA

U ono vrime kad sam ja još bio star čovik ženiće mladog momka. Nije to bilo ko sad da momak na svaki prst izminja po tri divojke. Ne, braćo, starci smrse i zamrse, momku divojku divojki momka nađu — gotovo!

Prid samo vinčanje momak prviput došo divojačkoj kući.

— E, sad ste se vidili, isprati ga — stara će divojki uveče kad će momak poći — porazgovarajte kad ste već svoji. Ti njemu o nama kaži, a od njeg ćeš čuti kako njegovi lipo živu i napriduju.

Mladi stoje napolju, sveđ samo stoje u mraku prid kapijom, rič nikako da krene. Jedared momak od nevolje počo zivati:

— Au-u-u . . .

Opet stojali i postojali. Jedared i divojka ziva:

— Au-au-u-u . . .

Zivne i momak:

— Au-u-u-au-u-u . . .

Na to će i divojka, al' momak onda uzdanio:

— Ajdemo mi spavati jel divanu nikad kraja!

KRAVA RODI DVA ROGA ČET'RI NOGA

Evo kako je to bilo sa bunjevačkom gazdaricom i švapskim slugom. Jedna gazdačka udovica imala slugu, švapskog momka. Nije baš mokrom krpom udarit al' je pomalo dičije pameti, s druge strane je dobar, jak i poslušan. Jedina nevolja je što slabo divani bunjevački pa baš ne razumi uvik šta mu se naredi.

— Nauči bunjevački pa ćeš kod mene živiti ko car, — kaže mu gazdarica.

'Oće on samo kad bi znao.

Jedne noći krava otelila lipo žensko tele. Sad će on trčati gazdarici, kazati radosnu vist. Uzbubo je u noć, a ona:

— Šta je, nije valjda salaš srušit?!

Sad se on samo sitio, da ne zna kako se kaže tele, pa njoj:

— Gazdinka, gazdinka, slušaš slugu mizinka!

— Slušam, samo već kaži šta je.

— Gazdinka, gazdinka, krava rodi dva roga čet'ri noga!

Gazdarica se obradovala kad je razumila šta je, pa će u šalu:

— Nije valjda čovik da se rađa.

— Ne, gazdinka, ne čovik, ne brkove suče samo zna da muče.

CRNI LUK BIŽI OD SMRTI

Pod salaši' bio dobar do' — vode u njemu uvik — pa žene zasadile bašče na obadve obale. Tako stoje iznad dola dva salaša jedan naspram drugog. Pod jednim lije crnog luka, peršina, šargaripe i drugog zelenja, pod drugim bundeve za pečenje.

Svaki zna kako je s bundevama: one sazrijadu u samu jesen, a zelenje stanarica počne čupati od samog prolića. Siroti crni luk, peršin i šargaripa gledadu kako bundeve mirno drimadu na suncu i samo goje trbušinu, pa će crni luk jedared povikati priko dola:

— Blago vama, vi se samo gojite a mi samo ginemo u loncu!

Na to će jedna trbušata bundeva:

— A ko vam je kriv što i vi ne pridete na ovu stranu. Tu vas niko živ ne će ni pogledati.

— Zašto?!

— Zar vi, braćo i sestre, ne znate da u ovom salašu žive tako bogate gazde da tu niko živ ne 'ide ništa drugo osim mesa!

— Je l' to moguće?!

— Dođite pa ćete se uviriti! Tu živ čovik zube ne bi okaljo s drugim osim s mesom!

Taj dan baš padala kiša, zemlja se razmekšala, pa i to iđe na ruku — crni luk, peršin i šargaripa lako iskočili iz zemlje. Ko skače ko se koturuška — začas bili u dolu. Srićno priplivali tu mutnu vodu i izašli na brig baš do one trbušate bundeve.

— Eto, braćo i sestre, ako mi još ne virujete a vi se popnite na moja leđa, otud ćete viditi cili okoliš. Ako

tu ugledate koje groblje za luk i peršin, evo mi lica pljunite u njeg.

Peršin šantucka na jednoj nogi, šargaripa šantucka na jednoj nogi, a crni luk se samo zakoturuška i ode ko da ima pundrava, pa se on prvi penje. Uzjašio na bundevu, šiba očima okolo ko orlov i javlja:

— Braćo, bundeva, što kaže, ne laže, nigdi našeg groblja.

— E, onda tu nema ni smrti za nas, — raduje se i peršin.

Baš su bili u tom razgovoru kad peršin i šargaripa vide kako se iza bundevini' leđa sakriva jedan miš. Jedva se sklonio kad evo iza kuće mačka. Dotrčo za ćošu, sav se zgurio ko da čeka batinu po krstima, pa ne gleda ni livo ni desno već ušima struže, repom maše, a ni ne vidi da je stao pod striju u sam ulok i da opanke kiseli u kišnici. Stoji tako i samo repom maše, al' i to polagacko ko da se boji da koju muvu ne udari s njim.

Luk misli da mačak traži miša pa šapne peršinu i šargaripi:

— Kad smo mi srićno umakli od smrti, red je da pomognemo i mišu, kad i on siroma' od nje biži. Šantuckajte isprid mačka, dok ne okrene na drugu stranu, a samo nek ga đavo nanese na ovu stranu, ja ću mu se sav skotrljati u čelo.

'Oće peršin, 'oće i šargaripa, zaigraće i pravo momačko kolo isprid mačka, samo da spasidu miša, a ni na kraj pameti njim ne pada da taj repati momak ni ne zna za miša, neg da i on biži. Spasava se od strašne sile, od kokošivi i pivca, koji su ga 'tili čapniti po repu.

Lukovom društvu ni na kraj pameti da nema strašljivijeg stvora od ovog mačka. Siromak je još bio mali kad su ga gazde ulovile kako liže skorup, pa su ga tako natukle da od stra' više nije mogo ni čestito spavati. Nek samo muva padne na njeg on već umire od stra'. Tako je i sad izbigo, zasto iza ćoše, pa ni to ne vidi da je u uloku, ne osića ni da se kišnica sa strije cidi oko njeg, već samo slukti, iđu l' kokoši za njim.

I šta će se dogoditi?! Kako se kišnica cidi sa strije jedna krupna kap udari sirotog mačka baš po vrvu repa. O, kad je onda skiknio, skočio ko da ga živog deru, pa nit gleda, nit sluša, već priko peršina i šargaripe leti upravo na bundevu. Sunio on glavački, a crni lukac na to i glavački i sakački. Je l' se siroma' mačak okliznio na glackoj košulji momka-lukca, je l' se lukac zakotrljo, je l' bundeva zbacila iz sedla obadvojcu, dosta to, da su se skotrljali s briga i žbućnili u do. Nisu se ni tu rukovali na rastanku, već mačak kroz brkove pljunio vodu, zanjauko kako ne bi da ga je zmija ugrizla u jezik, sve vodu siče zemlju ore, tako biži salašu. Ni lukac se ne obazire već sve vesla natrag u svoju liju, i ni glasa ne pušta, dok sebe nije posadio u zemlju na staro misto. Otud se priti peršinu i šargaripi:

— Šta još čekate tamo?! Brže za mnom, pa se zavlačite tu u zemlju!

— Ne ćeš se valjda opet vratiti tamo?! — umiša se na to ona trbušata bundeva.

— Ti samo ćuti, umukla dabogda! Kad čak i mačak mene lovi nuz živog miša, ludom pripovidaj, a ne meni da tvoje gazde osim mesa ne 'idu ništa drugo.

TRAŽI SE BRAT

Bio sam još sasvim mlad, jedva sam počo raditi drugom, kad čujem da su u Podunavlju bolje nadnice. Mlad, a već ovako uzrastan. Vatra il ja, šta naumim uradim. Ubo bi zmiju u oko, kako ne bi pošo za većom zaradom. Krenem priko planine, mislim: do noći sam u podunavskim selima, biće svega za me! Kad došo u planinu iznenada udari kiša. Blato do članaka. Idem, idem, nikako da stignem, a glad jaka.

Kukuruzi počeli klasati, vlatati, puštili zamit. Glad ne pita. Daj, gutaj kukuruz u zamitu. Zadrem klipić — još ni mličan. Zadrem drugi — jaš slabiji. Budi sit od tog! Članak o članak lupam od gladi, kad skobim staru Ciganku. Babina baba, a gazi blato — ne bi bolje ni suvo zlato. Na leđima stara vrića, u njoj nosi dite, a magarca vodi. Na magarcu natovarene nike krpe, valjda još od babinog povoja.

Vrag nema oči ko što su u nje: baba vidi sve.

— Ti si gladan.

— I žedan.

— Ima baba svega.

Trgne dite iz vriće, istrese ispod njeg nike krpe, pa vadi sa dna stare vriće nikog kruva na komađe. Kako ćeš sad reći da si sit?! Zažmuri, Mata, zažmuri! Glad ne pita. Jitko sam malo, jitko, kad ugledam krčmu i baš onda na moju nevolju zapitam, čije je dite.

— Tvoje i moje.

Baš sam bio uzrastan al' baba bi priličila za babu i mojoj babi. Otkud bi' ja s njom imo dite?!

— Samo ti poslušaj mene — imaćeš svega. Da vidiš večere u krčmi.

Glad nema oči. Kad je baba prid krčmom zapitala čije je dite, ja njoj:

— Šta to triba i pitati, kad znaš da je moje i tvoje.

— Lipo, lipo! Kad si tako pametan, red je da imaš konja i sve blago na njemu — pa mi baba prida magarca sa svim krpama na njemu.

Ko zna da l' bi' ja baš pristo na sve to, da baba već nije otvarala vrata krčme. Uniđemo lipo i baba išće:

— Bogatu večeru za nas i za ovo naše dite!

Krčmar se zagledo pa će zapitati:

— Ko će platiti?

— Ovaj moj, ko bi drugi, al' mi smo i konačari, sutra ćemo platiti sve, — baba odgovara.

Krčmar gleda mladog momka, pa misli: ovaj se nije ženio badava s babom, ima tu teški novaca na dnu vrića.

Daj gutaj i ništa ne pitaj, ništa ne odgovaraj. Nabio ja večeru jeziku do korena, zalio do zuba i samo trepćem. Baba kaže da ćemo sad na konak.

Krčmar misli da su tu u potaji teški novci, al' opet ko zna?! Ko veli — dobro će se biti i osigurati. Odvede nas u jednu šupu, a kapiju i sva vrata dobro zaključa. Ja vežem magarca za direk, pa legnem s babom pod šupu. Nek bude što će biti, samo kad kiša ne pada na mene i nisam gladan. Ležim, ležim, al' mi se ne spava.

— Baba, ja nemam novaca.

— Nemam ni ja.

— Kako ćemo onda platiti?!

— Pokazaću ti čim krčmar zaspi.

Oko ponoći baba uzme dite, a meni prida magarca da ga odvedem do kapije.

— Pazi, brez njeg da ne ostanemo! Glavu zaboravi, njega nemoj.

Šta ću, već poslušati. Tako kažem, a baba mi onda naređiva:

— Penji se priko kapije, a ja ću dodati dite.

Srićno pređemo priko kapije, i nek je sad blata i priko članaka mi odemo ko na krilima. Idemo, idemo ja, baba

i dite, trčimo, bižimo, letimo, al' samo daj biž, udri ne daj se blatu, samo udri ne daj!

A baba još naređiva:

— Samo dalje, samo brže, udri ne daj!

NAPOMENA:

Obično najpažljiviji slušalac pripovijetke u ovom trenutku upada sa pitanjem:

— A šta je sa magarca?!

— E, on je kazo na rastanku da će čekati iza kapije, sve dok njegov brat ne zapita za njega, poljubio ga ti!

IMA JOŠ I GOREG

Vitrina srušila i satrla čergu. Cigo se tako rasrdio, da se čak latio posla i sazido sebi kolibicu, al' kako ni njegov čukundida nije imo vrata ni pendžere, ni on siromak to nije znao sklepati, pa u zidu ostale prazne jame.

Priko lita ni brige za to, al' jedared došla zima, pa još i stegla. Ima i tom lika. Cigo u pendžersku jamu namistio staro rešeto, misto vrata naslonio satrveni točak. Ciganka mu fali pamet i ruke, al' sirota od zime opet da se uvuče u vatru i jedared uzdane:

— Čovče moj rođeni, nama je zima, a kako je onda onim siromacima koji nemaju ni pendžere ni vrata?

DA JE KUPUS KO MESO

Živio gazda priko mire tvrd. Jedne jeseni rastiro sve sluge, samo da i' ne 'rani priko zime. Uzo svega svinjarčića, siroče brez oca i matere, ko veli taj nema kuda mora durati nuz njeg.

Gazda se skorio ko krasta — sve od gladi i mišlja, kako će što manje trošiti. I svinjarčić zakiko za kratko vrime, al' dok je ćutio — ćutio, pa jedared gazdu iznenadio:

— Jaču 'ranu, el ću bižati u svit.

— Ajde, derane, nemoj biti zjalav! Šta si napopo tu sirotu 'ranu kad ti ona nije skrivila baš ništa. Ne znaš ti da je dragom bogu baš sve'dno šta mi 'idemo, a ni trbu' ti nije od cakla da svit vidi šta je u njemu.

— Nije meni do boga ni do svita, već do gladi.

— Eto ga sad — opet ti zanovetaš: glad pa glad! Grijota je trošiti tu skupu 'ranu. Proguneš zalogajčić, baš da poplašiš trbu' — i mir bog!

— Mir je u punom trbuvu, u praznom crivu revolucija!

Kad se derančić ne da osoliti, gazda će okreniti u niko žalenje:

— O, bože, bože, što meni ne daš kako mogućstvo, da pronađem dva klina, ma bili drveni, na koje bi obisio moj trbu' i trbu' ovog neuputnog deranca, i da više ni ne čujem o toj prokletoj 'rani.

— Jaču 'ranu el bižim!

Gazda vidi da tu ne će biti dobro: ostaće sam, a ni ovako ne mož' izać' na kraj sa silnom marvom i svinjama.

— Znaš šta sam ja mislio — okreniće on kabanicu — nek bude na tvoje, kad već ne daš poštenom čoviku

živiti, samo me nemoj ostaviti. Evo sad će božić, pa ćeš se naisti do mile volje.

Svinjarčić misli: baš da vidi taj gazdin božić.

Na badnji dan gazda poranio, zaklo pet-šest glavica kupusa — ni brige ga što su promrznute — kupio but nike priklane ovce, i skuvo pun kotlić kupusa s mesom.

— Sad možeš žaliti što ti trbu' nije od cakla, da svit vidi čime puniš crivo — gazda lupio kotlić na astal.

Svinjarčić se latio — vadi samo meso, kupus oturiva prid gazdu. Onaj gleda, gleda, i samo guta nasuvo, pa jedared zine:

— Sinko, i kupus je dobar, baš ko i meso!

— Aha, to nek lud viruje! Da je tako, gazda moj, kerovi bi tvoj kupus po'ili već u bašči.

NE PITAJ, VEĆ UDRI

Čujte šta biva kad se dva čobana tuku priko magarca. U selu bio srušit crkveni toranj, pa došo iz varoši jedan mlad građar da opravlja striju na tornju. Prvog dana našo sebi i divojku, uveče je otpratio kući. Na rastanku ona ga opomene:

— Pazi kako ćeš kroz ovaj mrak da ti kako iza ćoše ne nataknu lužnicu na glavu i ne natuku, dok se ni ne sitiš.

— Nisam ja oženit, da me natuku što divojku pratim, a nikog još ni ne poznajem.

— Baš u tom je nevolja, što još nisi poznat u selu.

Kaže mu u čemu je greda. Selo je zavadito, podilito na dvi strane. Njezin kraj je crkvi s gornjaka, i kad tu noćom nađu koga s dolnjaka, taj ne će proći brez tog da bar jedared ne bude udarit u glavu, a ne prolazi bolje ni živa duša s gornjaka, ako se zateče u noć na dolnjaku.

— Već ti pazi da se na vrime i dobro javiš. S ovu stranu crkve viči da si s gornjaka, s onu da si s dolnjaka.

Momak nije dobro ni zašo iza prve ćoše iz mraka već viču:

— Ko si i čiji si?!

— S gornjaka!

— S gornjaka?! Taki nam triba! Sad ćeš viditi kako tučemo mi s dolnjaka.

Ni krivog ni dužnog natukli momka ko zlotvora i odu prama crkvi ko vijar. Ode i on — kako zna i mož' — al' jedva zamako iza crkve, kad iz mraka opet viču:

— Ko si i čiji si?!

Sad je već na dolnjaku, pa šta može, već se odaziva:

— S dolnjaka!

— S dolnjaka?! Sad ćeš viditi kako tučemo mi s gornjaka.

Bržebolje ga natukli i odu iza crkve na gornjak. Siroma' momak se sad već dositio u čemu je nevolja. Vidi on da se tu jedna strana prikrade na drugu i sačekiva ljude na varku. Vidi on da tu ne pomaže divojkino s'vitovanje, već jedino da se u mraku ne nađe na sokaku. Ne čeka, već skače na noge, pa će pojuriti prama kući. 'Oće on siroma' al' kako stigo do prve ćoše tamo već viču:

— Ko si i čiji si?!

Kad je on to čuo, samo digo ruke, okrenio leđa:

— Ne pitaj, već udri!

SKAKAVAC PROSI KRAVU

Bik i krava živili u šumi. Puče grom biku u rogove. Odeše rogovi, ode biku i glava.

Drugi dan evo skakavca, zelenog momka.

— Ti udovica, ja udovac, udaj se za mene.

Krava gleda, mane repom ko da tira muve, opet gleda i jedared kaže:

— Dobro čujem?!

— Zaprosio sam te, neg šta!

— Moj čovik bio rogat.

— Pa?!

— Da si bar brkat, kad već nisi rogat.

— Nisam ni vunat, al ću ti uvik pronaći najzeleniju travu za pašu.

— Ti 'oćeš, al' ja nisam krilata da letim za tobom.

Ona ne će nikako, a skakavac navalio, pa bi se samo ženio.

Krava će opet:

— Moj pokojni bikonja bio crven.

— Pa?!

— A ti zelen — ko jid!

— Zažmurićeš ti kad ti budem nalazio pašu.

— Al ja nisam prviput udovica. Imala sam ja već i prije bika čovika. Da znaš: prvi čovik mi je bio skakavac ko ti, pa sam ostala udovica, već drugi dan.

— Kako to?!

— Lako. Zdravo sam zaboravna i na oči slaba.

— Nisi valjda rođenog čovika za dan zaboravila, el pobrkala s drugim.

— Još gore: mog čovika skakavca onako zelenog nisam ni opazila kad sam ga sa travom popasila.

— Magarac bio ko se ženi s tak'om ženom, koja vinčanog čovika poruča! — drekne skakavac, al' već leti na vr' najvišljeg drveta.

KRALJ KRMSKE GLAVE

Jedan kralj ide iz lova i u niko doba noći dođe do dvora rođenog brata s kojim je u omrazi. Tamo straža stojećki hrče, u kapiji stari kasapski panj, na njemu unakrst vezane dvi rukice diteta kojeg su iz žive matere izvadili, u nji zataknuta svića, a haramije iznose teško blago. Svi znadu da se u dvorima niko ne će probuditi dok ta svića ne dogori, pa kraljovi ljudi već vade sablje da haramije skrate za glavu, al' on ne da. Žuri se kući, jel mu je žena prid porodom.

U zoru stigo dvorima, a sin mu se baš rodio. Kralj ima šta i viditi: dite nema glavu ko čeljade već krmsku a na njoj uši kerećije i griva magarećija.

— Ko vidio ne vidio, jel ću mu iskopati oči, ko čuo zanimio jel ću mu iščupati jezik! — kralj samo toliko kazo.

Za ženu i dite dao sazidati dvore od tvrdog kamena. Na njima vrata samo jedna, a do nji' se dolazi kroz sto gvozdeni' kapija, svaka sa sto katanaca. Na pendžerima nigdi cakla, već su olovom zalivene.

Prolazi sad vrime i jedared kralj ostario a sina bi tribalo ženiti. Triba al' kako?! Priliči mu kraljevska ćer a daj mi i guščarku koja bi se udala za tako strašilo. Baš su se svi oko kralja dali u nevolju kad evo jednog prosjaka iz daleke zemlje.

— Ja tražim po svitu kraljevskog sina koji je dorasto za ženidbu a lice mu još nije vidila ni jedna divojka, — kaže on.

— Šta bi ti s tak'im momkom?

— Da mi ga je naći od mene ne bi bilo bogatijeg čovika, jel je u našeg kralja lipota-divojka, koja bi se udala za tak'og momka, a kralj dariva onog ko ga nađe.

Kraljove glavešine noge lome tako trče, prosjaka na rukama nose prid starog kralja.

— Sidićeš do mene u prvom stocu ako istinu kažeš, živog ću te peći i derati ako lažeš, — kralj ga i grli i priti mu se.

Glasnika šalje na karucama sa zlatnim točkovima, al' da ne žali konje već jedna noga tamo druga noga 'vamo! I nije prošlo vrimena, nose divojku-lipotu. Zlatni točkovi se zapalili tako juri, kad je čula da se jedared našo i taki kraljevski sin.

Sprema se tu sad čast-mast al' kako će momak s tak'om glavom prid svit i prid divojku?! Razglase oni da se mladi kralj ne smi pokazati u licu dok se jedna vračka ne skine s njeg, jel bi grom puko u njeg da mu živ stvor vidi lice. I šta će, već na dan vinčanja mladoženja natako na glavu zlatan lonac, pa sve drži dvi uške da mu kako lonac ne spadne.

Svaki ćuti, a jedan pijan sluga kaže drugom:

— Ne virujem ja da mladi kralje čerez groma iđe s loncom na glavi.

— Neg valjda zato da ga ti ne bi poljubio u obraz, — drugi sluga će ga zataškivati.

— Nema on glavu ko čeljade, već je to glava za kuvanje u loncu.

Niko živ to ne čuje, al' divojka je čula sa zlatni' karuca.

Ne dopada joj se taj divan al' ne smi ni pitati kad njezin čovik o tom ćuti, a pušta je sebi bliže samo u njegovoj sobi s olovnim pendžerama. Kad misli da ona spava i kad je mrak gust ko tisto otvara pendžer i pušta ajera spolja.

Tako vrime prolazi, mlada kraljica rodi, ne ma šta već curicu zlatne kose i derančića srebrne kose. Sav svit bi gledo tu dičicu al' njev otac ni onda ne da bliže svitlosti. Mladoj kraljici je sad već dotužilo. Šta će, već se potužiti onom prosjaku. Ovaj sad sidi u prvom stocu do starog kralja.

— Komad kruva nije dobar ko moj čovik. Ne bi ga dala za sve blago svita, al' kako da mu pomognem kad

ne znam ni koja je nevolja u njeg, a mala nije kad ni svoju rođenu dicu ne smi da pogleda samo da se ne bi pokazo.

— Ćeri moja, ja ne znam kak'a je to nevolja al' mislim otkud je, jel sam slušo šta je naradio tvoj svekar te večeri kad je tvoj čovik dolazio na svit. Nema tu drugo već pazi šta će ti doći na san kad ti dičica budu sedam dana.

Posluša ona i dobro upamti šta joj je došlo na san. Nema sad za nju priko noći sna. U potaji vreba i jedared oko ponoći čuje kako njezin čovik polagacko otvara olovnu pendžer. Ona uzela dičicu da doji, al' sve u potaji. Ćuti ko mrtva.

Jedva je dičicu namistila na prsa kad sivne ko da se nebo zapalilo. Uštine ona dičicu da vide oca. Ona sirota da prisvisne od tuge kad je vidila šta joj čovik ima na vratu, al' kako dičica otvorila okice nebo opet bukne. E, kad kraljica onda nije umrla od dragosti valjda nikad ne će, al' stegla srce i samo ćuti. Njezin čovik se unezvirio, pa sa sabljom skače krevetu:

— Jesi l' budna?!

— Kako bi bila budna kad spavam.

— A šta si vidila kad je sivalo? — on još ne viruje.

— Ne znam jesam ja to baš vidila el mi se u snu pričinilo, al' sam cigurna da je moj čovik dobio ljudsku glavu, al' tako lipu kak'u moje oči nisu vidile u živog stvora, — kaže ona i skoči pa ga izljubi.

On se pipa, sviću pali, prid ogledalo staje. Daj mi te dragosti.

— Ženo moja, ti si znala šta ja imam na vratu?!

— To nisam al' sam znala šta nemaš.

Kralj glavom lomi olovne pendžere, katance zubima kida, sve sto kapija širom otvara i naređiva da svi pale sviće, tako trči ocu i materi. Kad su se siti naradovali onda će zapitati ženu:

— A jesi l' se ti ufala da će ta stra'ota nestati?!

— Kako se ne bi ufala kad mi je došlo na san, da će to biti čim te naša dičica ugledadu na svitlosti, —

i kaže ona i ko je nju uputio, i da stari prosjak zna i otkud je bila ta nevolja.

On je tu nuz starog kralja, pa ga ne triba pitati, sam kaže:

— Nije lipo nit mi je drago što moram kazati al' ja ne ću tajiti makar izgubio zlatan stoc.

— Samo ti kaži, — 'rabri ga stari kralj.

— E, onda slušaj svitla kruno! Ti znaš šta je bilo u dvorima tvog brata kad se ovaj tvoj sin rađo!

— Znam.

— A znaš li da si naradio poso kaki ne bi ni krmska glava, kad si zabranio tvojim ljudima da se osvete za one dičije rukice za čega bi se i magarac svetio, i da se o tom razneo glas, al' ga ni kerećijim ušima nije bilo drago čuti. Zato je snašla nevolja tvog sina.

Stari kralj zaplako ko malo dite. Kaže prosjaku:

— Trči do mog brata. Ako živ dočekam da mi da oprošćaj ti ćeš sidit' sa mnom na jednom stocu dogod sam živ.

Nije ni bilo drugačije, i da još znate da je taj prosjak bio moj čakundida. On je tako naučio sidit' na polak stoca da od tog vrimena niko u našoj grani ne zna sidit na cilom stocu. Zato vi nemojte mislit da nas po dvoje sidi na jednom stocu zato što ne bi imali dosta stocova, ne braćo moja, već čerez te navike. Samo da nam ovo malo stolaca ima još sve čet'ri noge, sve bi bilo dobro.

VATRENI ČOVIK

Bilo selance u kojem su ljudi živili u božijem miru dok jedne noći nisu svi poskakali iz kreveta na čudo što se pojavilo na nebu. Kroz oblake na krilatom vrancu jaši vatren čovik. Puca dugačkim bičom i kako ošine oko sela plane plamen. Samo plane i nestane.

Malo posli evo govedara, evo svinjara i čobana— tiraju sve rogato i repato u selo.

— Ljudi ljucki, kak'o je ovo čudo i pokora?! Kako onaj šibne, kako doli plane, ovca, krmče el goveče nestane!

Do zore se svi sklonili u selo, a dotle se i onaj najašio i našvićko bičom kroz oblake i jedared ga vide kako se strmoglavio zemlji. Ode pravac u kukuruzište i nema ga više. Nevolja velika. Vide da to nije ljudska sila, šale s njim nema, al' ne triba veće nevolje ako pušte da njim svu marvu potamani. Šta će onda?! Ko kuku, ko kosu i motiku, pa sve muške glave tisnu u kukuruzišta.

Napravili hajku ko na zecove, al' tamo nigdi ni traga vatrenom čoviku i njegovom vrancu. Kad se već sasvim razdanilo pa će krećati kućama onda sustriju nikog nepoznatog momka. Iđe putom ispod dudova, drmne granu i samo zine da mu dudovi padnu u usta.

— Otkud ti, momče?

— Selim u novu kuću.

Na njemu nika čobanska kabanica s toliko jama da ni jedna mačka ne bi u njoj ulovila miša, priko ramena bacio niki bućurić, i to mu je sva seoba.

— A 'di ti imaš tu kuću?

— U ovom selu, — upačio on prstom baš u njevo selo.

Nit ko zna za tu kuću, nit je ko čuo da se on tamo naselio, al' što mu drago. Pitaće oni njeg, da nije vidio tak'og i tak'og čovika na tak'om i tak'om vrancu.

— Nisam ni čuo za tako što.

Šta će, krenu svi kućama. Iđe s njima i taj momak, i kad došli pod selo on krene ledinom 'di su ranije bile ciganske čerge. Sad seljani samo vide, da je u jami pod brigom nika naerena kolibica. Kad je on to sklepo, iz čega, niko ne zna, al' sad svi vide da je tamo.

— Šta si ti?

— Opančar, krpo.

Dobro. Nije njima do jednog krpe opančara kad je tak'a strašna sila nalegla na selo.

Drugu noć vatreni čovik opet čudo porađiva kroz oblake, sve se prikošeđiva s njegovim krilatim vrancom, al' nigdi da užeže plamen po pašama, jel ljudi svu marvu sklonili unutra. Prid zoru opet sleti u njive, ljudi opet u hajku. Ni sad nigdi ni traga, al' kad će se vraćati onaj momak i sad trese dudove za ručak.

— Da se ti ne seliš i sad?!

— Selim glad iz trbuva.

Tako to iz noći u noć, iz dana u dan, a svako jutro sustriju opančara krpu ispod dudova. Trajalo to već niko vrime kad jedno jutro sustriju novu seobu. Jedna mlada iz njevog sela se nedavno udala u drugo, pa nesrićom već ostala udovica. Čovika joj ubio bik, pa se seli natrag. Na tri magarca naprtila ono malo sirotinje.

— Kako je ovo čudo s tvojim magarcima?! — ljudi pitadu kag je ona došla bliže.

Na magarcima sva dlaka opaljena.

— Kako?! Pa vi niste noćos vidili nikog vatrenog čovika na krilatom vrancu?! Taj mi je bičom ošinio po magarcima, al' ja nisam dala moju sirotinju već 'vaćam za bič, pa je još malo tribalo da ga strgnem s vranca.

Mlada lipa ko rumena jabuka, a bisna ko da će se i ona provatreniti. Ona bisni, a onaj opančar krpo se sav niki uvlači u poderanu kabanicu.

Svaki samo nju sluša i u tom pripovidanju došli i u selo. Kažu kako oni prolaze s tim vatrenim čovikom, kako

svane zora nestane ko da ga zemlja proguta. Ljudi se sad okuražili kad su čuli kako mu se mlada udovica nije dala, a ona sluša i jedared samo pita:

— Kažite vi meni. jel' se u to vrime doselio kogod u naše selo?!

— Eno, onaj krpo što ode ciganskoj ledini, al' taj ne vodi brigu ni o čem kad ni kruva nema već se dudom 'rani.

Mlada ne kaže ništa, već ode s magarcima svojoj materi. Ne odaje se, al' čim je siromaštvo stovarila ona ode ciganskoj ledini, pa se sakrila u čičak. Nije ona tamo bila dugo i već sakuplja seljane.

— Pogledajte vi tu krpinu kolibu, vidite l' na njoj štogod neobično?!

Šta bi bilo neobično?! Svi gledadu — niko ništa ne vidi.

— Pa jel' ima odžaka?! — nasmije se mlada udovica.

Sad svaki vidi da ga nema.

— Šta mislite zašto?!

Kaže ona. Taj nema ognjišta. U čitavoj kolibi je jedan stoc, al' i taj je gvozden.

— Sidi on na njemu, kad sam ja ćavirnila kroz pendžericu, sidi i jedared samo ustane s njeg, pa meće tavu i u nju lupa jaja. Ja se nisam ni trgla a on već skida gotovu kajganu.

— Ta jel' to moguće?! Jel' to kaki vištac kad ima taki stolac?!

— Nije to vištac već glavom vatreni čovik, — kaže njima udovica.

Šta će njemu ognjište. On samo sidne na gvozden stoc pa ga užari ko žeravu. Tako ona kaže, al' njoj niko ne viruje. E, kad ne viruju ona će ga pozvati svojoj kući da joj okrpi opance, a kogod nek se sakrije i gleda kroz pendžer pa da vidi šta će biti.

Što kazala to i učinila.Došo krpo, a ona njemu da sidne na stolac. Nećka se on, bolje mu je na zemlji, on je tako naučio kad je išo po svitu ko čergaš.

— Kako bi dopuštila da momak kod mene sidi na zemlji. Ne znaš ti da sam ja udavača.

Ne da mu pokrke već ga silom tura u stoc, a on će onda podavijati pod sebe kabanicu.

— Kako bi ja to dopuštila da ti uguž vaš tu lipu kabanicu. Šta bi svit kazo da taki užgužvan izađeš od mlade udovice, — ona ga sida i kabanicu razgrće. — Samo ti sidi na stocu ko da jašiš.

Sotim ona ode napolje i kobajage ni ne gleda više na njega, al' su oni spolja vidili šta su vidili. Kako on sio drveni stoc samo planio i nesto, pa momak opet sidi na zemlji. Kojikako okrpio opance, a udovica onda ušla i čini se nevišta. Lipo ga isplatila i još lipče ispratila.

— No, šta sam kazala — jel' to vatreni čovik?!

Sad već svi znadu da je on, al' ko će i kako će s njim izaći na kraj?! Dok su ga tražili po kukuruzištu niko se nije pristravio, a kad su ga našli u krpi najedared su se svi užegurili. Nek se plaše, nek se straše, udovica kaže:

— Ja ću njeg dotirat' za rukom. Znate kako? Udaću se za njega.

Zabranila svakom da te noći iđe u kukuruzište, a ona podnoć već sidi u čičku iza krpine kolibe. Nije dugo čekala i već mu je u'vatila trag. U zoru ona već sidi na jednom dudu nuz put i samo gleda kuda će sletiti krilati vranac. Trči ona putom u tom pravcu, s'kriva se od duda do duda, jedared vidi opančara-krpu kako iđe iz kukuruzišta.

Obazro se on livo, obazro se desno, pa iz nidara izvadio crnog lepura. Metnio ga u crvovu jamu u dudovom deblju, pa blatom zamazo to misto i ode, treska dudove grane i guta dud.

Kako on malo poodmako, a udovica već kod tog duda. Dok se onaj nije sitio ona već utukla ciganski klin u tu jamu. Kako je sikira triput zveknila iz deblja konj strašno zarže i dud bukne u plamenu.

Krpo već trči, al' ona ga dočekiva:

— Ne trči, ne ću ja pobići, udaću se za tebe, samo me isprosi.

Dok se nije sitio već je zderala s njeg kabanicu. Kako ga ogolila on se provatrenio.

— Udaću se ja za tebe, šta drugo znam — on uzdiše — kad si mi uništila konja i kabanicu koja je zadana zakriljivala moju vatru, al' kako ćeš ti s mojom vatrom brez kabanice, spržiće te.

— Ne boj se ti za mene. Da sam ja bila bliže ne bi ni moj pokojni poginio od bika. Kad sam bika znala pripitomiti, oladiću ja i tvoju vatru. Znaš kako je bik prošo: ubio mi čovika pa bisni na krv, a ja samo prstom ma'nila, on došo, kleko prida me da ga sikirom udarim u čelo. Kod kuće mu je koža, ajde, pa ćeš mi praviti od nje opance.

On samo uzda'nio i ode s njom 'ko jagnje. Kad su sustrili prve seljane njemu iz peta baš izlazi i poslidnja vatra.

'TEL SE ŠPRKATI

Dva komšije su se sastali u birtu, počeli se šprkati.

— Ja sem bolji neg si ti.

— Nisi ti nikaj bolji od mene. Čekaj da ti pripovedam da 'do sem ja 'do si ti. Znaš da je sveti Josip bil Isusov otec na zemlje. I kad je Isus mrel oni su dalje živeli z majkum božum, pa su izrodili posle jednu kčer. Kad je ta kčer dorasla za udadbu ona se obrekla jednom momku, ali od oca ju je zaprosil jedan drugi momak iz drugega sela, a iz trejtega sela jedan od matere. I oni su im obrekli kčer.

I to je tak bog dal da su zarekli svate za jedan dan. Kad su mladoženje došle bilo i' je tri a mlade samo jedna. Nisu znali kaj da deladu neg jim se u snu pojavil anđel pa jim je rekel da zapru jednu krmaču i jednu kuju s kčerjum da prenoće. Kad je svenulo ono su izišle tri jednake devojke tak da ni otec ni mati nisu znali koja je prava.

Kad je prešlo skoro godina dana pošli su otec i mati u goste k zet'mi. U prvo selo su je rado dočekali, otprli unapred kapiju pa su je častili i gostili.

Onda su pošli u drugo selo k drugome zetu. Pitali su da 'de mu je 'iža. Kad su tam stigli nisu mogli da otpru kapiju od nereda i rusvaja velikoga. Tam nisu bili ni dočekani pa su pošli trejtomu zetu.

U tem selu nisu morali ni da pitadu da 'de im zet sedi, jel su od velike larme i svadnje saznali da 'de je.

Eto vidiš od onoga prvoga zeta sem ja, a njegva žena je bila prava kčer Josipova. Kaj misliš jesi l' ti od drugog je l' od trejteg zeta Josipova?!

RIJEČNIK MANJE POZNATIH RIJEČI

baćo = otac
bičalje = držalo biča
burag = želudac
čast = svadba
čera = jučer
čiče = stric
čukljikati = škakljati
direk = stub
dolnjag = jug
dotiranica = skitnica
drugidaš = drugim prilikom
dužijanca = žetvena svečanost
gladalica = brus
gornjak = sjever
građar = tesar, izrađivač krovne građe
izbricati = izbosti nožem u tuči
klapiti = sanjati
lemeš = plemenitaš
milošča = poklon, znak pažnje
pabušina = slabine
risar = najamni radnik u žetvi koji nagradu prima u naturi
sim = ovamo
snoćka = sinoć
solgabirov = kotarski načelnik (madžarski)
špica = sjemenka
trljati se = hrvati se
trnogo = tronogi
truntav = trom, teško pokretan
uvoda = uhoda
vorgule = orgulje
zamit = zametak
zaoštrljast = šiljat
ždrakav = razrok
žvale = ralje, gubica

PRRIPOVJEDAČI:

Mate Antunović, Radanovac (49),
Antun Babić, Bajmok (48),
Marija Bačlija r. Mamužić, Subotica (17),
Šime Bašić-Palković, Subotica (8, 15, 23 i 47),
Vinko Berković, Neuzina (24 i 34),
Joso Buljovčić, Kelebija (32, 38 i 44),
Joso Cvijin, Šupljak (18),
Števo Ilijević-Dekić, Boka (6, 30 i 52),
Tona Jurčak r. Lebović, Tavankut (20, 21 i 31),
Joso Knjur, okolina Subotice, (50 i 51).
Mata Korkutović, Kukujevci (45),
Lazo Križanović, Subotica (26 i 40),
Ilka Manjok, Subotica (29 i 41),
Josip Marošević, Kukujevci (42),
Grša Milanković, Subotica 10, 16 i 39),
Mijo Peštalić, Svetozar Miletić (9, 22 i 43),
Pere Prikidanović, Palić (12 i 33),
Roko Stantić, Đurđin (1*),
Joca Šević-Cvancikova, okolina Subotice (19),
Stipe Šević-Cvancik, okolina Subotica (4, 13, 27 i 37),
Grga Tumbas, Bikovo (2, 3 i 46),
Joso Tumbas, Žednik (11, 25 i 36),
Ivan Vilov, Subotica (28 i 35),
Marko Vojnić Purčar-Pulak, Subotica (7 i 14),
Matija Vujkov, Subotica (5),

* Brojevi označavaju pripovijetke koje su kazivali pojedini pripovjedači.

B I L J E Š K A   O   P I S C U

BALINT VUJKOV rodio se 1912. godine, u Subotici. Djetinjstvo je proveo također u Subotici, gde je završio gimnaziju i pravni fakultet. Jedno vrijeme bavio se novinarstvom, sada je pravnik.

Književnošću se počeo baviti još kao omladinac. Prve radove objavio je u subotičkom časopisu »KNJIŽEVNI SEVER«, 1933. godine. Počeo je poezijom i prozom, a kasnije se sve više posvećuje bilježenju i obradi narodnih umotvorina. Nakon tri godine štampano je prvo njegovo samostalno djelo — bajka »CVIĆE I KAMEN«. Za vrijeme studija pokrenuo je omladinski književni časopis »BUNJEVAČKO KOLO«, koji je sa manjim prekidima uređivao tri godine.

Pored rada na umjetničkoj prozi, nakon oslobođenja Balint Vujkov pristupa sistematskom sređivanju, obradi i objavljivanju sakupljenog materijala iz oblasti narodne proze. Godine 1951. Novinsko izdavačko preduzeće »HRVATSKA RIJEČ« u Subotici štampalo mu je prvu knjigu — »BUNJEVAČKE NARODNE PRIPOVITKE«. Dvije godine kasnije novosadsko preduzeće »BRATSTVO-JEDINSTVO« objavljuje po redu drugu njegovu knjigu »HRVATSKE NARODNE PRIPOVIJETKE (BUNJEVAČKE)«. Iste godine subotička »MINERVA« štampa mu knjigu »BAJKA O MRAVLJEM CARU«. 1957. godine zagrebačka »SLOGA« objavljuje treću knjigu — »HRVATSKE NARODNE PRIPOVIJETKE (BUNJEVAČKE«, a godinu dana kasnije »RUKOVET« mu štampala »ŠALJIVE HRVATSKE NARODNE PRIPOVIJETKE (BUNJEVAČKE)«.

U leto 1960. godine Izdavačko preduzeće »MLADINSKA KNJIGA« iz Ljubljane štampala je »ANTOLOGIJU HRVATSKIH NARODNIH PRIPOVIJEDAKA« u redakciji Balinta Vujkova, a u prevodu Cvetka Zagorskog. Predgovor za ovo izdanje, kao i za njegova ranija izdanja, napisao je sam redaktor odnosno autor.

Pored nabrojanih samostalnih djela, u ovom vremenskom razdoblju, narodne pripovijetke koje je sakupio i obradio Balint Vujkov pojavljuju se u šest antologija.

S A D R Ž A J

Balint Vujkov

HRVATSKE
NARODNE PRIPOVIJETKE
IZ VOJVODINE

Izdanje

»ZENIT«, SUBOTICA
Put Braće Radića 1

Za izdavača

LAZAR MERKOVIĆ

Korektor

BALINT VUJKOV

Štampa

GRAFIČKI ZAVOD
»PANONIJA«, SUBOTICA